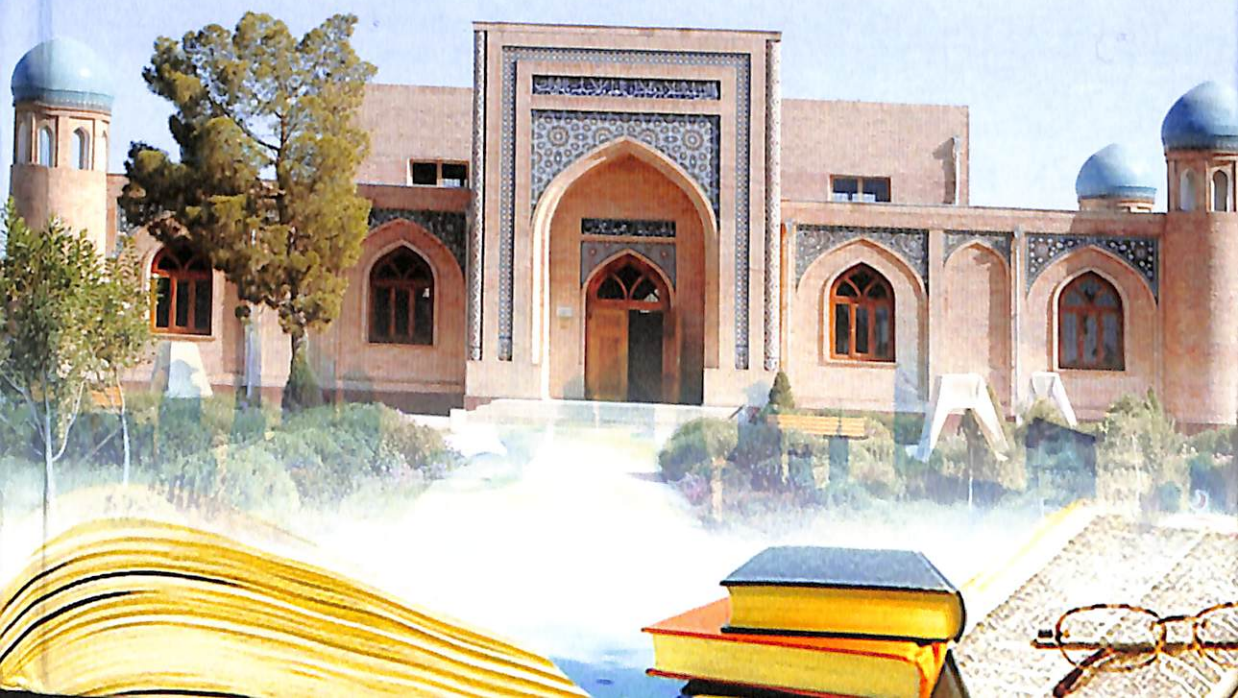

T.J.XO'JANOVA

ILMIY TADQIQOT METODOLOGIYASI

Kitob
mudd

Ola
mi

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI
DENOV TADBIRKORLIK VA PEDAGOGIKA INSTITUTI

Xo‘janova Tamara Jo‘rayevna

ILMIY TADQIQOT METODOLOGIYASI

Uslubiy qo‘llanma

“Samarqand davlat chet tillar instituti” nashriyoti
Samarqand – 2022

Kitob
mudd

UO'K 001:331.103
KBK 8787
X 11

Ol
mi

Xo'janova T.J. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi. Uslubiy qo'llanma. – "Samarqand davlat chet tillar instituti" nashriyoti. – Samarqand: 2022. – 196 bet.

Bugungi kunda ilmiy tadqiqot metodining bir nechta tushunchalari mavjud, ammo ular bir-biridan ozgina farq qiladi. Ilmiy metodlar bu maqolaning keyingi nazariy va amaliy qismini yaratish uchun tanlangan vositalar, tamoyillar to'plamidir. Ushbu o'quv qo'llanmada ilmiy tadqiqotlarning zamonaviy usullarini mukammal o'zlashtirish uchun siz ko'plab manbalarni o'rganishingiz, barcha ma'lumotlarni mustaqil ravishda tahlil qilishingiz kerak yoki «Magistrantlarning dissertatsiyasi va avtoreferati qanday yoziladi», o'quv kursida vaqtni tejash kabi dolzarb savollarga javob topishingiz mumkin.

В данное время существуют несколько понятий метода научного исследования, однако они незначительно отличаются друг от друга. Научные методы - это комплекс средств, принципов, которые подобраны, чтобы построить дальнейшую теоретическую и практическую часть статьи. Чтобы в совершенстве владеть современными методами научного исследования, нужно изучить множество источников, самостоятельно проанализировать всю информацию, а можно сэкономить время и найти ответы на актуальные вопросы в обучающем курсе «Как написать диссертацию и автореферат магистрантов?». «Как написать диссертацию и автореферат магистрантов?».

Today, there are several concepts of the method of scientific research, but they differ slightly from each other. Scientific methods are a set of tools, principles that are selected to build the further theoretical and practical part of the article. To perfectly master modern methods of scientific research, you need to study many sources, independently analyze all the information, or you can save time and find answers to pressing questions in the training course «How to write a dissertation and abstract of undergraduates?». Within the framework of the course, in an understandable language in a convenient, accessible form, «Selection of methods and development of research methodology» will be considered.

Taqrizchilar:

f.f.d. **I.Saifnazarov** – Toshkent iqtisodiyot universiteti professori,

f.f.d. **G.N.Navro'zova** - Buxoro muhandislik- texnologiya instituti professori,

f.f.d. **G.K.Masharipova** – Toshkent to'qimachilik va yengil sanoat instituti professori.

Ushbu uslubiy qo'llanma Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti o'quv-uslubiy Kenashining 2021-yil 30-noyabrdagi 4-sonli bayonnomasi bilan nashrga tavsiya etilgan.

ISBN 978-9943-7000-1-7

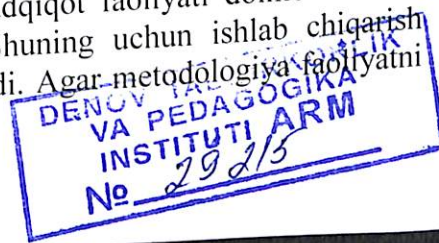
© "Samarqand davlat chet tillar instituti" nashriyoti, 2022

KIRISH

“Ilmiy tadqiqot metodologiyasi” fanining vujudga kelishiga ilmiy-texnikaviy inqilobning jadal rivojlanishi, bilimlarning tez Yangilanishi, ilmiy va ilmiy-texnikaviy axborotlar hajmining ortib borishi sabab bo'ldi. Bugungi kunda yaxshi umumiy ilmiy va kasbiy tayyorgarlikka ega, mustaqil ilmiy ijodiy faoliyatga qodir yuqori malakali mutaxassislar har qachongidan ham ehtiyoj sezilmoqda. Bu mutaxassislar nafaqat ilmiy ishlanma va tadqiqotning Yangi usullarini yaxshi bilishlari, balki o'z natijalarini ishlab chiqarish jarayoniga tadbiiq eta olishlari kerak. “Tadqiqot metodologiyasi” faniga quyidagilar kiradi: falsafiy jihatlar, ilmiy bilishning metodologik asoslari, tadqiqot ishlarining tuzilishi va asosiy bosqichlarini o'rganish. Ushbu kurs nazariy tadqiqot usullarini, ilmiy tadqiqotda modellashtirish masalalarini o'rganadi va ilmiy tadqiqotning to'g'ri yo'nalishini tanlashga yordam beradi. Kursni o'rganayotganda talabalar ilmiy ma'lumotlarni qidirish, to'plash va qayta ishlashni, shuningdek, eksperimental tadqiqotlar natijalarini o'tkazish, qayta ishlash va rasmiylashtirishni o'rganishlari kerak.

Metodologiya - inson faoliyatini tashkil etish haqidagi ta'limot. Inson faoliyati reproduktiv va ishlab chiqarishga bo'linadi. Reproaktiv faoliyat - bu boshqa shaxsning faoliyatidan nusxa yoki uning ilgari o'zlashtirilgan faoliyati nusxasi. Masalan, dastgohda tokarning monoton faoliyati metodologiyani qo'llashni talab qilmaydi, chunki u allaqachon bir marta va umuman tashkil etilgan (o'z-o'zidan tashkil etilgan).

Ishlab chiqarish faoliyati ob'ektiv Yangi yoki sub'ektiv Yangi natija olishga qaratilgan. Ob'ektiv Yangi natija olishga qaratilgan faoliyat ijodkorlik deb ataladi. Ammo samarali faoliyat ko'pincha oldingi stereotiplarni yo'q qilishi mumkin, shuning uchun sub'ektiv Yangi natijaga erishish uchun «buyurtma faoliyati» atamasi qo'llaniladi. Faoliyatning bu turi ko'pincha qonunlar, standartlar, buyruqlar va boshqalar shaklida amalga oshiriladigan normalarni belgilashdan iborat. Har qanday tadqiqot faoliyati doimo ob'ektiv Yangi natija olishga qaratilgan. Shuning uchun ishlab chiqarish faoliyati tashkilotchilikni talab qiladi. Agar metodologiya faoliyatini

**Kitob
mudd**

**Ol
mi**

tashkil etish haqidagi ta'limot sifatida qaralsa, unda siz «tashkilot» nima ekanligini tushunishingiz kerak.

Fan tabiat, jamiyat va tafakkur haqida Yangi bilim olishga qaratilgan tadqiqot faoliyati sohasidir. Fan ma'naviy madaniyatning eng muhim tarkibiy qismidir.

U quyidagi o'zaro bog'liq xususiyatlar bilan tavsiflanadi:

- tabiat, inson, jamiyat haqidagi ob'ektiv va asoslangan bilimlar majmui;

- Yangi ishonchli bilimlarni olishga qaratilgan faoliyat;

- bilim va bilimlarning mavjudligi, faoliyati va rivojlanishini ta'minlovchi ijtimoiy institutlar majmui.

«Fan» atamasi ilmiy bilimlarning ma'lum sohalarini belgilash uchun ham qo'llaniladi: matematika, fizika, biologiya va boshqalar. Fanning maqsadi sub'ektiv va ob'ektiv dunyo haqida bilim olishdir.

Fanning vazifalari quyidagilardan iborat:

- faktlarni to'plash, tavsiflash, tahlil qilish, umumlashtirish va tushuntirish;

- tabiat, jamiyat, tafakkur va bilishning harakat qonuniyatlarini aniqlash;

- olingan bilimlarni tizimlashtirish;

- hodisa va jarayonlarning mohiyatini tushuntirish;

- hodisalar, hodisalar va jarayonlarni bashorat qilish;

- olingan bilimlardan amaliy foydalanish yo'nalishlari va shakllarini belgilash.

Fanning eng muhim vazifasi jamiyatning ishlab chiqaruvchi kuchi hisoblanadi.

Bugungi kunda fanning ahamiyati keskin oshdi, fan-amaliy faoliyat ilmiy usullardan foydalanmasdan ko'plab muammolarni hal qilib bo'lmaydigan darajaga yetdi.

XXI asrda fan ishlab chiqarishning ilg'or harakatlantiruvchi kuchiga aylanib bormoqda. Radioelektronika, biotexnologiya, axborot texnologiyalari va boshqalar sohasidagi so'nggi kashfiyotlar bilan uzviy bog'liq bo'lgan Yangi sanoat tarmoqlari paydo bo'lmoqda. Fan ma'naviy ishlab chiqarish sohasiga aylanadi, u nazariy tadqiqotlar yoki muhandislik-konstruktiv sxemalar ko'rinishida ifodalangan ishonchli asoslangan faoliyat dasturlari va rejalarini ishlab chiqadi va amaliyotga taklif qiladi.

Uslubiy qo'llanma 3 qismga bo'lingan. Birinchi qism:

1-modul. Fan ijtimoiy va madaniy institut sifatida. Quyidagi mavzulardan iborat:

Fan ijtimoiy-madaniy muassasa sifatida, fanlar tasnifi, ijodkorlik va ilmiy tadqiqot - bilish faoliyati mahsuli.

2-modulda ilmiy tadqiqot turlari o'rganildi. Ilmiy tadqiqotning namoyon bo'lish jihatlari va shakllari, ilmiy tadqiqot turlari, muammo va muammoli vaziyat - ilmiy tadqiqotning boshlang'ich asosi va ilmiy maktab sifatida, metod va metodologik yondashuvlar, isbotlar ilmiy muammoning yechimidir.

3-modulda olimning kasbiy mahorati va ijtimoiy mas'uliyati tahlil qilindi, shuningdek, intellektual mulk huquqi: innovatsiya va innovatsiya tushunchalari, kashfiyotlar va ixtirolar, intellektual mulk va patentlar o'rtasidagi muvozanat, axborot va axborot texnologiyalarining ta'siri o'rganiladi. Ilmiy izlanishlar, olimning kasbiy mahorati va ijtimoiy mas'uliyati to'g'risida.

SEMINAR MASHG'ULOTLARI**Ilmiy tadqiqot metodologiyasi fanidan pedagogik texnologiyalarga asoslangan amaliy mashg'ulotni o'tishga qo'yilgan asosiy talablar:**

Ilmiy tadqiqot metodologiyasi fanidan magistr'larga amaliy mashg'ulot turli shakllarida o'tiladi va uning mazmuni uchun umumiy holatga quyidagi talablar qo'yiladi.

1. O'qituvchi amaliy mashg'ulotning mavzusi asosida maqsadni aniq belgilash shart. Maqsadlar quyidagilarga bo'linadi:

- Bilishga qaratilgan.
- Tushunishga qaratilgan.
- Amaliy tadbqiqqa qaratilgan.
- Tahlil va umumlashtirishga qaratilgan.
- Shaxsning munosabatiga ya'ni baholashga qaratilgan.

2. Amaliy mashg'ulot jarayoni ta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsadlarga ega bo'lishi lozim.

3. Mashg'ulotda magistr'larni yakka holda yoki guruhlarda ishlatish talab etiladi.

4. Magistr'larning tayyorgarlik darajasini hisobga olgan holda mavzudan kelib chiqib metod tanlanadi.

5. O'qituvchi o'tiladigan mavzuni mashg'ulot davomida magistr'lar tomonidan to'liq o'zlashtirib olinishini ta'minlaydi, nazorat shaklini tanlaydi.

Zamonaviy amaliy mashg'ulotga qo'yilgan talablar

Zamonaviy amaliy mashg'ulot eng avvalo magistr'lar shaxsining ta'lim olish ehtiyojlarini mustaqil tarzda qondirishga o'rgatuvchi usullar majmuasidir. Bunda asosiy e'tibor o'qituvchi faoliyatidan magistr'lar faoliyatiga ularning ta'lim olish jarayoniga ko'chiriladi. O'qituvchi amaliy mashg'ulotda o'zi so'rab, o'zi gapirib beruvchi bo'lib qolmasligi kerak. Balki, magistr'larga Yangi bilimlarni o'zlashtirishlariga ko'maklashuvi lozim. U bilim olish yo'lini magistr'larga ko'rsatibgina qolmasdan, balki, unga erishishga magistr'larga hamkor bo'lishi ham zarur.

Zamonaviy amaliy mashg'ulotga qo'yiladigan talablarni shartli ravishda 4 ga ajratish mumkin.

• **Birinchidan**, ta'lim oluvchilarning maksimal faolligini ta'minlash;

• **Ikkinchidan**, maqsadlarning harakat va amallarda to'g'ri ifodalanishi;

• **Uchinchidan**, amaliy mashg'ulot boshida qo'yilgan maqsadlarning amaliy mashg'ulot so'ngida to'la amalga oshishiga erishganlik;

• **To'rtinchidan**, amaliy mashg'ulot loyihasining maqsadlarga erishishda kafolat bera olishini ta'minlashi.

Yangi pedagogik texnologiya asosidagi amaliy mashg'ulot ishlanmasi

Amaliy mashg'ulot ishlanmasi 3 ta asosiy qismdan iborat bo'ladi.

1-qism. Majburiy bajariladigan qism: sana, mavzu, maqsad va vazifalari, jihozlanish, dars bosqichlari, ketma-ketligi, foydalanilgan adabiyotlar, vaqt taqsimoti.

2-qism. Mazmun qism: Yangi mavzu maqsadi, beriladigan ma'lumotlar, hamma topshiriqlar, magistr'lar va o'qituvchi bajaradigan ishlar.

3-qism. Amaliy qism: Ijodiy yondashgan holda amaliy mashg'ulot jarayoni tahlil qilinadi. (Ishlanmada amaliy mashg'ulotning tahlili uchun joy qoldiriladi)

Amaliy mashg'ulot o'tishda:

1. O'qituvchi amaliy mashg'ulot o'tish davomida quyidagilarga amal qilish lozim.

• amaliy mashg'ulot tipiga (Yangi mazmunni bayon qilish, bilimlarni takomillashtirish, ko'nikma va malakalar hosil qilish tizimiga, nazorat qilish ishlariga);

• amaliy mashg'ulot turi (ma'ruza-amaliy mashg'ulot, suhbat);

• amaliy mashg'ulot tuzilmasi (tushuntirish, qabul qilish va joriy etish);

• amaliy mashg'ulotning yo'nalishi (maqsadlarni amalga oshirish).

2. Kasbiy mahoratlardan foydalanish

Kitob
mudc

Ol
mi

- Mazmunni aniq tushuntirish (ilmiy, aniq, mantiqan, yosh xususiyatini hisobga olganligi);
- Boshqarish: (amaliy mashg'ulot faoliyatini va nazoratini to'g'ri tashkil etish auditoriya bilan va yakka holda ishlash);
- Psixologik muhitni to'g'ri tashkil etish;
- Maqsadni aniq belgilagan holda metodni to'g'ri tanlash.

1-MAVZU: FAN VA UNING JAMIYATDAGI O'RNI

Reja:

1. Fanning institutsional ko'rinishi bilan ijtimoiy ongning boshqa shakllarining bog'liqligi.
2. Fan jamiyatdagi jarayonlarni ijtimoiy tartibga solish omili.
3. Fanning funksiyalari.

Axborot-uslubiy ta'minot

Ushbu mavzuni o'tishda ta'limning interfaol usullaridan keng foydalanish, o'quv jarayonini Yangi pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish samarali natija beradi. Bu boradagi zamonaviy pedagogik texnologiyalarning "Mashg'ulotlarda kitob bilan ishlash usuli", "Sinov amaliy mashg'uloti usuli", "Zakovat amaliy mashg'uloti usuli", "Kim ko'p biladi usuli", "Aqliy hujum", «Muammoli vaziyat» kabi interaktiv metodlaridan, shuningdek, texnika falsafasi strukturasi o'zida aks ettirgan slaydlardan unumli foydalanish ham ko'zda tutilgan.

"Mashg'ulotlarda kitob bilan ishlash usuli"dan foydalanish

Mashg'ulotlarda kitob bilan ishlash usullaridan ta'limning barcha bosqichlarida foydalanish hamda o'quv fanlarini o'qitishda keng qo'llaniladigan ta'lim usullaridan biri kitob bilan ishlash usulidir. Zero, kitobsiz ta'limning samaradorligini ta'minlab bo'lmasligini har bir pedagog yaxshi biladi.

Kitob bilan ishlash usuli magistrlardan manbalarni tushunib o'qish, kitob o'qishga qiziqish, dunyoqarashlarni, hayotiy tajribalarni kengaytirishga xizmat qiladi.

Mashg'ulotlarga o'quv predmetining xususiyatlardan kelib chiqib vaqtli matbuot, xrestomatiya, badiiy adabiyot, matn disketi kabi manbalardan foydalanish tizimi vujudga kelgan. Kitob bilan ishlashda:

- kitob bilan dastlabki tanishuv;
- matnni ko'z yugurtirib chiqish;
- matnni qismlarga ajratib, qayta hikoya qilish rejasini tuzish;

Kito
mud

Ol
m:

- matnni konspektlashtirish;
 - referat, tezislarni tayyorlash va chiqishlar qilish va hokazo.
- Buyuk allomalar Forobiy, Beruniy, Ibn Sino, Jomiy, Navoiy, A.Avloniy va boshqalar o'z asarlarida inson ma'naviy kamolotida kitobni mutolaa qilishning ahamiyati haqida alohida ta'kidlaganlar. Xilma-xil axborotlar ko'lami, hajmi mislsiz oshib borayotgan bugungi kunda ham magistrnlarni kitob bilan ishlashga (uni o'qish tushunish, taqqoslash, konspektlashtirishni va hokazolar) o'rgatish lozim.

"Kitob bilan ishlash usuli"dan foydalanishning texnologik xaritasi

Faoliyat bosqichlari	O'qituvchi faoliyati	Magistr faoliyati
1. Tayyorlov bosqichi	<ul style="list-style-type: none">• Mustaqil o'rganish uchun manbani tanlaydi;• O'quv faoliyati maqsadi, vazifasi natijasi va uni baholash mezonlarini shakllantiradi.	
2. Mavzuga kirish bosqichi	<ul style="list-style-type: none">• Magistrnlarni o'rganilayotgan mavzu bilan tanishtirish maqsadida ilgari mavjud bo'lgan material bilan Yangisini taqqoslash va bog'lash uchun suhbat uyushtiradi.	

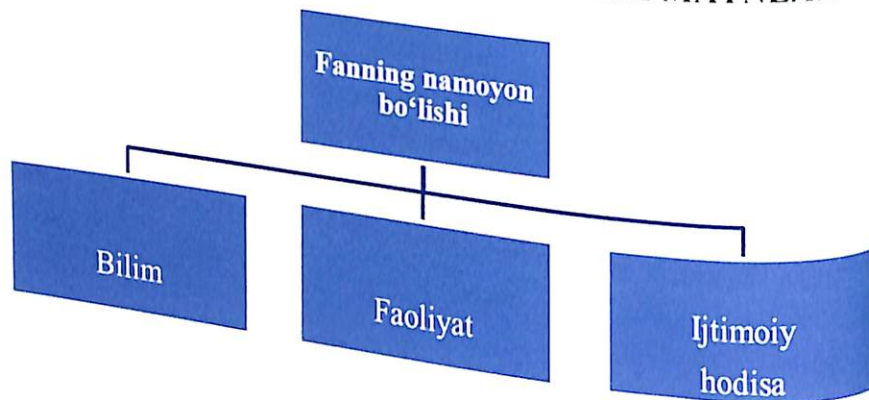
	<ul style="list-style-type: none">• Yangi material savollarini asoslab beradi;• Mustaqil bilib olishni tartib va vazifalarini belgilaydi (o'qish, tushunish, matndagi asosiy g'oyani belgilash eslab qolish taqqoslash).	
3. O'quv materiallarni bayon etish	<ul style="list-style-type: none">• Natijani baholash mezonlarini e'lon qiladi;• Kuzatadi, individual yordam beradi.	O'qiydilar, asosiy materiallarni belgilaydilar vazifaga qarab mantiqiy sxema, reja konspekt tuzadilar, savol bo'yicha adabiyotlarni tanlaydilar.
4. Umumlashtirish bosqichi	<ul style="list-style-type: none">• O'rganilgan materialni o'zlashtirish sifatini tekshiradi, tahlil qiladi va natijalarni baholaydi.	Matnni qayta ishlab chiqish, tayyorlagan referat sxemalarini namoyish etadi, o'zaro tekshiruv baholash, o'ziga baho berishni amalga oshiradi.

Kitob bitmas-tuganmas bilim manbai, insonning ma'naviy axloqiy jihatdan shakllantirishning muhim omili. Shuning uchun magistrnlarni mashg'ulotlarda kitob o'qishga astoydil o'rgatish lozim.

Bilimni mustahkamlash uchun savol va topshiriqlar

1. Nechinchi asrga kelib olim kasbi o'z ahamiyatiga ko'ra ruhoniy va qonunchi kasbi bilan tenglashdi?
2. Fan haqidagi fan asoschilaridan biri J.Bernal fan tushunchasiga amalda ta'rif berish mumkin emasligini qayd etib, fanning mohiyatiga yaqinlashish imkonini beruvchi qanday yo'llarni belgilaydi?
3. E.Agatssi fan nima sifatida qaralishi lozimligini qayd etadi?
4. «Ob'ektlar haqidagi fikr-mulohazalarning oddiy majmui sifatida emas, balki ob'ektlarning muayyan sohasi haqidagi nazariya sifatida» qaralishi lozimligini qayd etadi. Bu ta'rifda qanday xususiyat kasb etishiga ishora mavjud?
5. Hozirgi vaqtda fan, avvalo, qanday hodisa sifatida namoyon bo'ladi?
6. Madaniy-texnologik funksiyasining mohiyati va mazmunini qanday tushunish imkonini beradi?
7. Fan eposi nima?
8. XX asr oxirida yer yuzidagi olimlar soni necha kishidan oshib ketdi?
9. Fanning «neytralligi» va «ijtimoiy buyurtma»?
10. XVIII-XIX asrlardagi qanday jarayon fanning bevosita bunyodkor kuchga aylanishi uchun moddiy negiz bo'lib xizmat qildi?

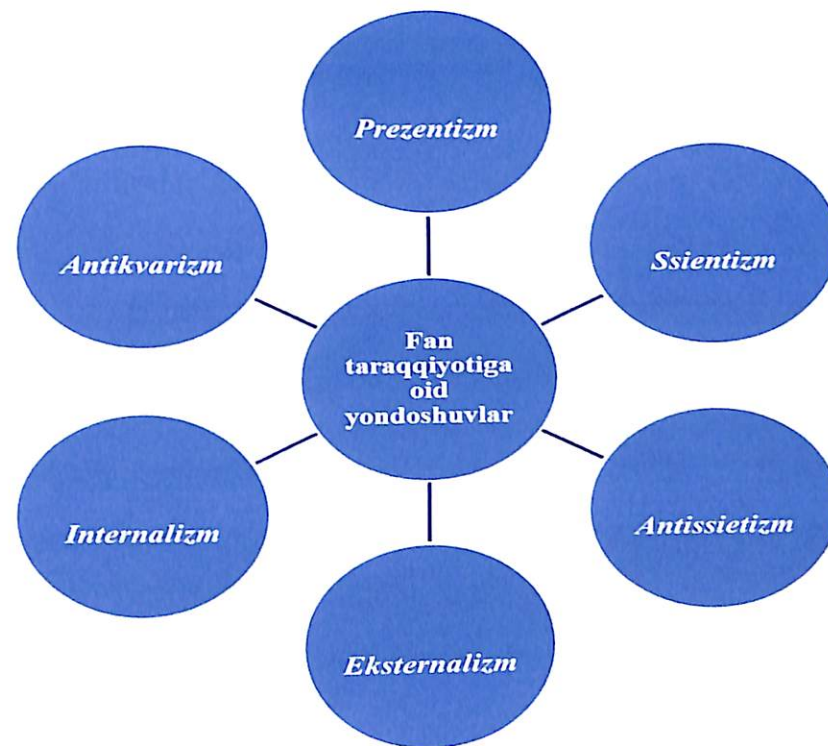
QO'SHIMCHA VA TUSHUNTIRUVCHI MATNLAR

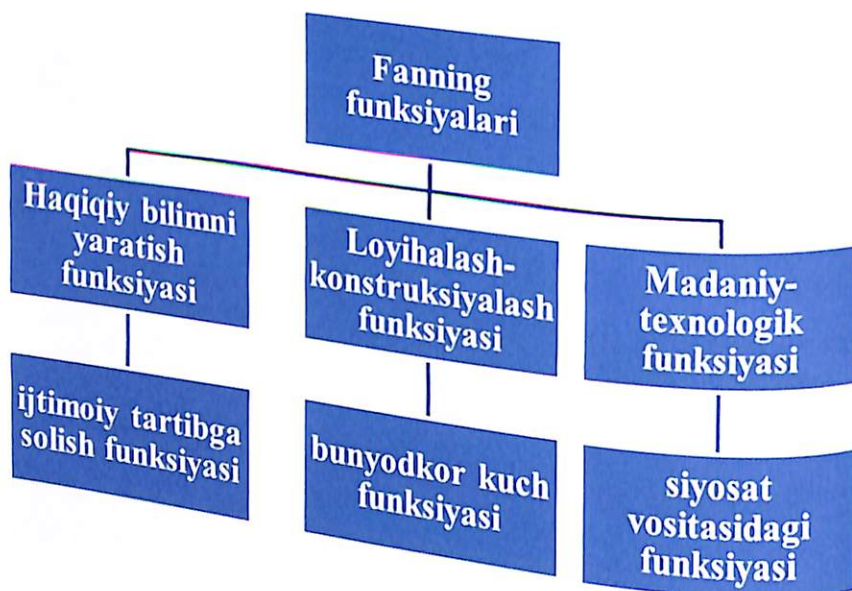
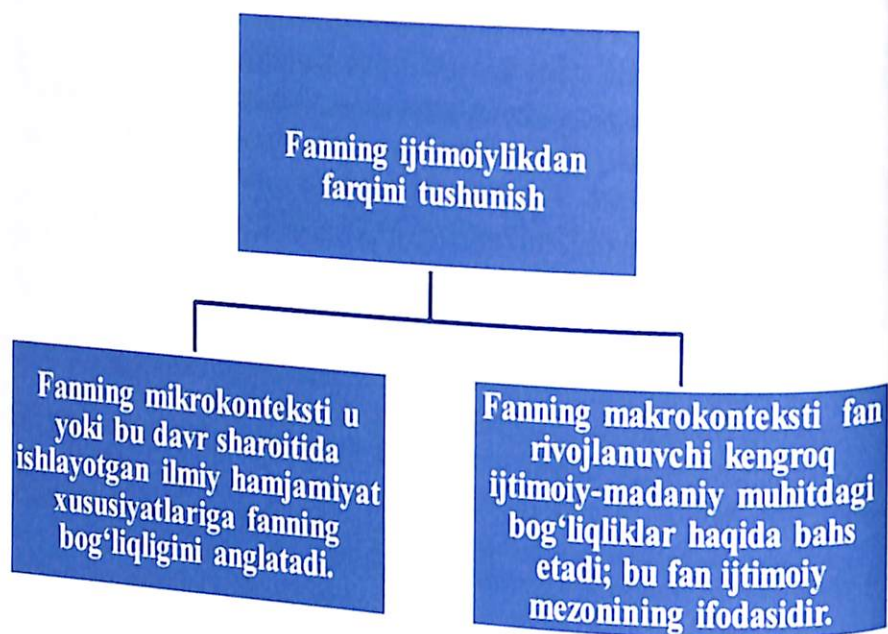

Bilim sifatida fan atrof borliq narsalari va jarayonlarini amalda aniq, izchil va tadrijiy bilishga qaratilgan.

Faoliyat sifatida fan maqsadlarni belgilash, qarorlar qabul qilish, yo'l tanlash, o'z manfaatlarini ko'zlash, mas'uliyatni tan olish maydonida amal qiladi.

Ijtimoiy-madaniy hodisa sifatidagi fan ikki yo'nalishda davlat boshqaruv tizimi va jamoa sifatidagi fanda namoyon bo'ladi.

Prezentizm- o'tmishni hozirgi zamon tilida tushuntirilishi;

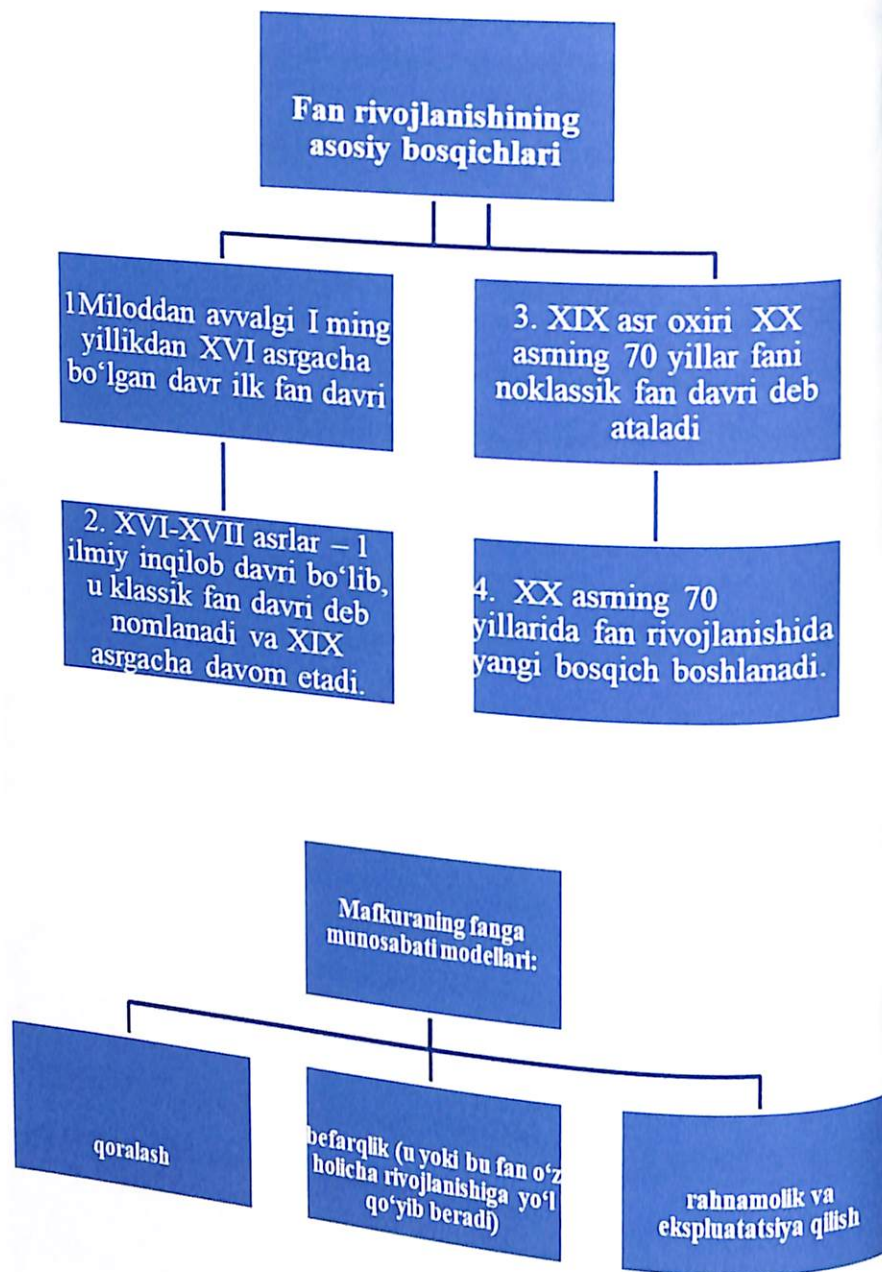
Antikvarizm- o'tmishning to'liq manzarasini hozirgi zamonga bog'lamasdan tiklash;

Eksternalizm tamoyiliga ko'ra fanning rivojlanishi tashqi determinatsiya bilan tavsiflanadi, ya'ni tashqi, ijtimoiy-tarixiy omillar ta'siri bilan belgilanadi;

Internalizm tamoyiliga ko'ra: fanning rivojlanishi ichki determinatsiya bilan tavsiflanadi, ya'ni ilmiy bilishga ichdan xos bo'lgan qonuniyatlar bilan belgilanadi.

Sientizm fan texnika taraqqiyotining ijobiy jihatlarini mutlaqlashtiradi.

Antissientizm falsafiy bilishni ilmiy bilishdan ajratadi, uni ilmiy bilish bilan muvofiq emas, deb e'lon qiladi, u oqilonalikni kamsitadi va mistika, intuitsiya, iroda va shu kabilarni mutlaqlashtiradi.

ASOSIY ADABIYOTLAR:

1. Saifnazarov I., Karimov T., Nikitchenko G.V. Ilmiy ijod metodologiyasi. – Toshkent, TDIU, 2004.
2. Shermuhammedova N.A. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi (darslik).- T.: 2014 – 521 b.
3. Машарипова Г.К. Методология научного исследования. – Ташкент, “Fan ziyosi», 2021, 373 стр.

QO'SHIMCHA ADABIYOTLAR:

4. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: “O'zbekiston”, 2019.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017- yil 7 -f evraldagi “O'zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida”gi PF-4947 sonli Farmoni.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 20.04.2017- yildagi PQ-2909-sonli “Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi Qarori.
7. Mirziyoyev Sh.M. “«Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz»”. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutq. – Toshkent, 2016, 56-b.
8. Mirziyoyev Sh.M. “«Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak»”. Mamlakatimizni 2016-yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy Yakunlari va 2017-yilga mo'ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma'ruza, 2017 - yil 14 -yanvar. - Toshkent, “O'zbekiston”, 2017-yil, 104- bet.
9. Mirziyoyev Sh.M. “Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash-yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi”. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagik ma'ruza. 2016 - yil

DENOV TADQIQOT VA PEDAGOGIKA INSTITUTI ARM
No 29215

7 - dekabr. Toshkent, "O'zbekiston", 2017- yil, 48-b.

10. "Faol tadbirkorlik, innovatsion g'oya va texnologiyalarni qo'llab-quvvatlash yili davlat dasturi" O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 22 - yanvar 2018 -yildagi Farmoni bilan tasdiqlangan.

11. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha harakatlar strategiyasini "Xalq bilan muloqot va inson manfaatlari yili"da amalga oshirishga oid Davlat dasturini o'rganish bo'yicha ilmiy uslubiy risola. – T., "Ma'naviyat", nashriyoti, 2017- yil 244- b.

12. Kahn J.A., Landsburg S.E., Stockman A.C. The Positive Economics of Methodology//Journal of Economic Theory. Vol. 68. No 1. (January 1996). P. 64-76.

13. Новиков А.М., Новиков Д.А. Методология научного исследования. – М.: Либроком, 2010. – 280 с.

14. Системный анализ и моделирование перспектив устойчивого развития национальной экономики Узбекистана. Чепель С.В./Монография/ - Ташкент: IFMR, 2014. – 316 с.

15. Вахабов А.В., Разыкова Г.Х. Модернизация экономики. Учебное пособие. – Т., "Иктисодчи-Молия", 2014. – 316 с.

16. Доклад о человеческом развитии 2014. Обеспечение устойчивого прогресса человечества. Уменьшение уязвимости и формирование жизнестойкости. ПРООН. Нью-Йорк. 2014. – 239 с.

17. Доклад по целям развития тысячелетия. Узбекистан 2015/Под общ.ред.Г.Саидовой. – Т., Центр экономических исследований. 2015. – 100 с.

18. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy Attestatsiya komissiyasi rayosatining "Fan doktori ilmiy darajasini beruvchi ilmiy kengash to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida" qarori. O'zbekiston Respublikasi Adliya Vazirligi tomonidan 2016 - yil 8 -iyunda ro'yxatdan o'tkazilgan. Ro'yxat raqami 2796.

19. O'zbekiston Respublikasi iqtisodiy-ijtimoiy taraqqiyotining mustaqillik yillaridagi (1990-2010 yillar) asosiy tendensiya va ko'rsatkichlari hamda 2011-2015 yillarga mo'ljallangan prognozlari. Stat to'plam. – T., O'zbekiston, 2011. – 140-b.

20. World development report 2014: risk and opportunity – managing risk for development. The World Bank. Washington D.C. 2014. 324 p.

21. Рамочная программа ООН по оказанию содействия Республике Узбекистан в целях развития (ЮН-ДАФ) на 2016-2020 гг. /UNDP (ПРООН). – Ташкент, Baktria press. 2015/ - 88 с.

22. 2016 World development indicators. World Bank Group. Washington. - 2014. 162 p.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziyonet.uz.
2. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi Hukumatining portali.
3. www.stat.uz – O'zbekiston respublikasi statistika qo'mitasi sayti.
4. www.lex.uz- O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi elektron tizimi

2-SEMINAR MASHG'ULOTI.
2-MAVZU. IJOD VA ILMIY TADQIQOT BILISH
FAOLIYATINING MAHSULI

Reja:

1. Fanlar tasnifiga oid qarashlar tarixi.
2. Dinamik va statik qonuniyatlar.
3. Analitik va sintetik bilim.
4. Ilmiylik mezonlari.
5. Ilmiy ijodning evristik xarakteri olimlar talqinida
6. Ilmiy ijodning o'ziga xos xususiyatlari.
7. Ilmiy-ijodiy faoliyatning amal qilish xususiyatlari.
8. Ilmiy tadqiqot va ijodiy faoliyat uyg'unligi.
9. Daholik tabiati haqida.

Tayanch so'z va iboralar

Ijod, "Demiurg", "Daho", iste'dod, ilmiy bashorat, ehtiros shubha, ijodkor odam, intuitsiya, o'z-o'zini ijod qilish

Axborot-uslubiy ta'minot

Ushbu mavzuni o'tishda ta'limning interfaol usullaridan keng foydalanish, o'quv jarayonini Yangi pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish samarali natija beradi. Bu boradagi zamonaviy pedagogik texnologiyalarning "Mashg'ulotlarda ma'ruza usuli", "Klaster", "Aqliy hujum", "Nimaga va nima uchun usuli", "Pochta usuli", kabi interaktiv metodlaridan, shuningdek, texnika falsafasi strukturasi o'zida aks ettirgan slaydlardan unumli foydalanish ham ko'zda tutilgan.

"Mashg'ulotlarda ma'ruza usuli"dan foydalanish

Oliy o'quv yurtlarida keng qo'llaniladigan ta'lim usullaridan biri ma'ruza usulidir. Axborotlarni monologik usulda bayon etish ma'ruza usuli deyiladi. Uning samarali natijalar berishi quyidagi didaktik shartlarga bog'liq;

- Ma'ruzaning batafsil rejasini tuzish;
- Ma'ruza rejasini o'qib va yozib qo'yish;

- Har bir punkt bo'yicha axborotlar yoritilgach, qisqa xulosa qilish;
- Har bir qismidan boshqasiga o'tganda mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash.

"Ma'ruza usuli"dan foydalanishning texnologik xaritasi

Faoliyat bosqichlari	O'qituvchi faoliyati	Magistr faoliyati
1. Tayyorlov bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Material mazmunini aniqlash; • Maqsad va natijani belgilash; • Bayon etishning batafsil rejani ishlab chiqish, ko'rsatmali vositalarini tanlaydi. 	
2. Mavzuga kirish bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Mavzu nomini va rejasini ma'lum qiladi; • Mavzu maqsadi va natijalarini bayon etadi. 	Mavzu nomini va rejasini yozib oladilar
3. O'quv materiallarini bayon etish	<ul style="list-style-type: none"> • O'quv materialini, ko'rgazma namoyish qurollari, magistrning fikr yuritishini faollashtirish usullaridan foydalanadi. 	Eshitadi, kuzatadi, yozib oladilar. Tavsiya qilingan muammoni muhokama qiladilar, misol keltiradilar, taqqoslaydilar.
4. Umumlashtirish bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Berilayotgan materialni umumlashtiradi, asosiy xulosa, qonuniyat va qoidalarini ta'riflab 	Yozadilar, mustaqil xulosa chiqaradilar, qoidalarni ta'riflab beradilar.

beradi yoki qoidalarini ta'riflab beradi yoki buni magistrnlarni bajarishga taklif etadi.

TARQATMA MATERIALLAR

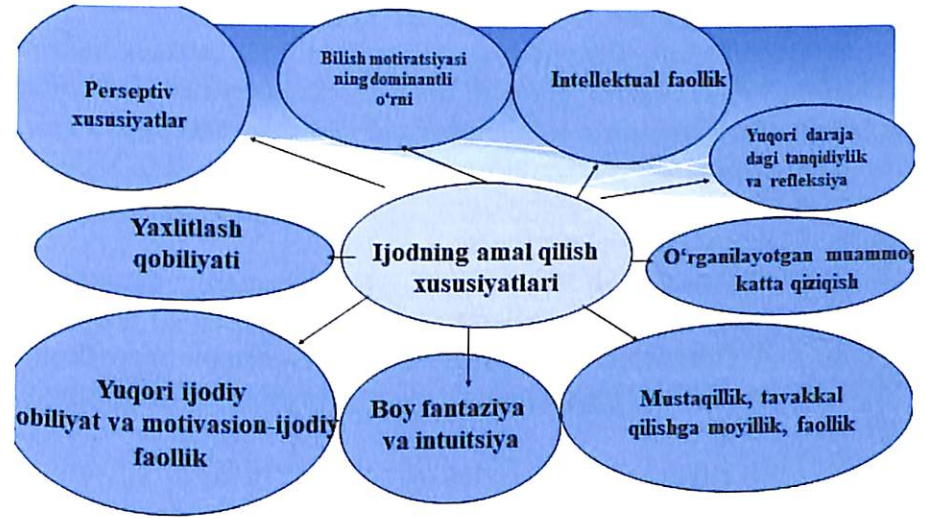
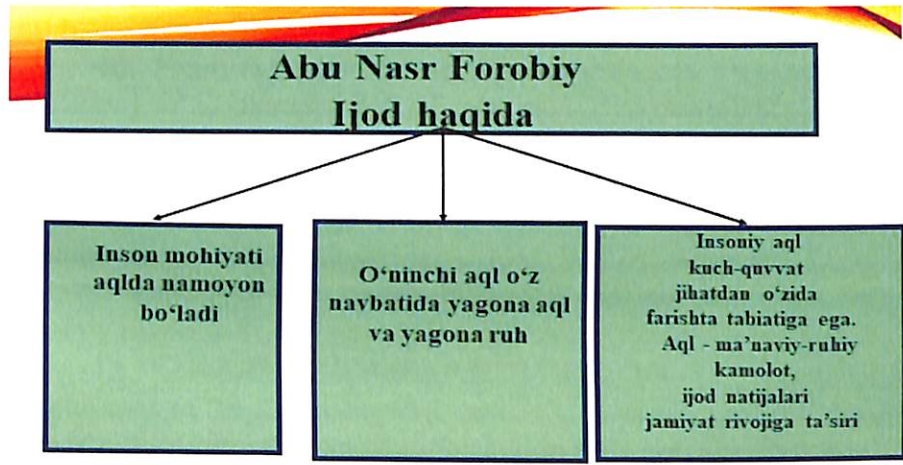
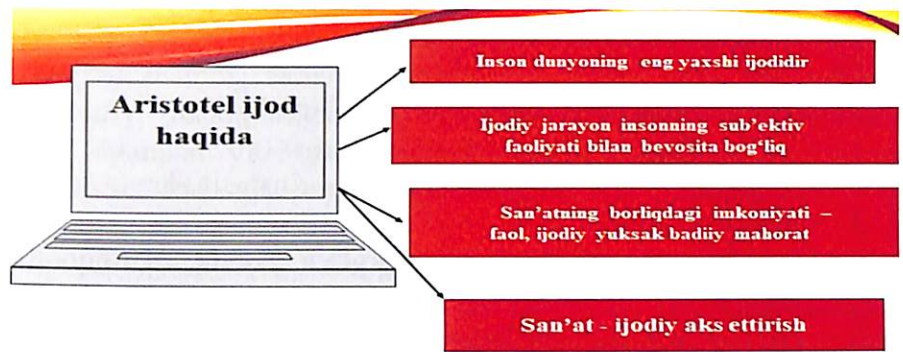

ILMIY IJODNING EVRISTIK XARAKTERI OLIMLAR TALQINIDA

Ijod, xususan, uning eng yuqori shakli bo'lgan ilmiy ijodning muhim sharti - olimning o'z-o'zini anglashida yorqin namoyon bo'ladi.

Shelling fikricha, ijodga sirlilik xos: "Yozuvchilar, shoirlar, musavvirlar ijod jarayoni qanday ro'y berishini tushantirib bera olishmaydi va bu bilan faxrlanishadi ham. Xuddi o'sha mutloq aql - Xudoning xohishi va ruhi yordamida ijod jarayoni ong nazoratidan qutuladi. Natijada «ilhom panisi» deb ataladigan siri, ongsiz ijodiy kuch ruh uchun badiiy yaratuvchilik vazifasini bajarishga kirishadi".

Nitsche "Ijod bu kasbiy ma'noda emas, balki hayotiy ma'noda odam - o'zining hayotini o'ylab olib boradigan, o'z ishiga go'zallik va mahorat berishga intilgan, hayvoniy ehtiyoj va hayvoniy egoizmdan yuqori bo'lishga intilish jarayonidir" debyozadi.

17. Доклад по целям развития тысячелетия. Узбекистан 2015/Под общ.ред.Г.Саидовой. – Т., Центр экономических исследований. 2015. – 100 с.

18. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy Attestatsiya komissiyasi rayosatining "Fan doktori ilmiy darajasini beruvchi ilmiy kengash to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida" qarori. O'zbekiston Respublikasi Adliya Vazirligi tomonidan 2016 - yil 8 - iyunda ro'yxatdan o'tkazilgan. Ro'yxat raqami 2796.

19. O'zbekiston Respublikasi iqtisodiy-ijtimoiy taraqqiyotining mustaqillik yillaridagi (1990-2010 yillar) asosiy tendensiya va ko'rsatkichlari hamda 2011-2015-yillargacha mo'ljallangan prognozlari. Stat to'plam. – T., O'zbekiston, 2011. – 140-b.

20. World development report 2014: risk and opportunity managing risk for development. The World Bank. Washington D.C. 2014. 324 p.

21. Рамочная программа ООН по оказанию содействия Республике Узбекистан в целях развития (ЮН-ДАФ) на 2010-2020 гг. /UNDP (ПРООН). – Ташкент, Baktaria press. 2015/ - 88 с.

22. 2016 World development indicators. World Bank Group Washington. - 2014. 162 p.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziyonet.uz.
2. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi Hukumatining portali.
3. www.stat.uz – O'zbekiston respublikasi statistika qo'mitasining sayti.
4. www.lex.uz- O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi elektron tizimi

MAVZU. ILMIY TADQIQOTNING NAMOYON BO'LISH JIHATLARI

Reja:

1. Ilmiy tadqiqotning namoyon bo'lish jihatlari.
2. Ilmiy tadqiqotning namoyon bo'lish shakllarini tahlil qilish.
3. Ilmiy konsepsiya tadqiqotning qaysi sohaga taalluqli ekanini namoyon etishi.
4. Konsepsiya betakror, innovatsion g'oyalarning ifodasi bo'lishi.
5. Tadqiqotning maqsadi yaxlit, aniq bo'lishi.

Tayanch so'z va iboralar

Erkin bo'lish, ilmiy hisobot, ilmiy ma'ruza, referat, maqola, kitob tarzida rasmiylashtirilgan, shart-sharoit, fantaziya, umumiy madaniyat, individual tadqiqot, hamkorlikdagi tadqiqot, texnikaviy tadqiqot, pedagogik tadqiqot.

Axborot-uslubiy ta'minot

Ushbu mavzuni o'tishda ta'limning interfaol usullaridan keng foydalanish, o'quv jarayonini Yangi pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish samarali natija beradi. Bu boradagi zamonaviy pedagogik texnologiyalarning "Mashg'ulotlarda suhbat usulidan foydalanish", "Mashg'ulotlarda aqliy hujum usulidan foydalanish", "Pinbord usuli", «Dumaloq stul atrofida» kabi interaktiv metodlaridan, shuningdek, texnika falsafasi strukturasi o'zida aks ettirgan slaydlardan unumli foydalanish ham ko'zda tutilgan

"Mashg'ulotlardan suhbat usuli"dan foydalanish

Suhbat ta'limning dialogik savol-javob usuli. Bu usulning yetakchi funksiyasi – motivatsiya qilish. Aniq maqsadni ko'zga tutadigan va mohirona qo'yilgan savollar yordamida magistrning o'z bilimlarini berilgan mavzu bo'yicha esga olish, bayon etishga muvofiq etishga o'rgatadi.

Suhbat davomida magistr Yangi bilimlarini mustaqil fikrlash, xulosa chiqarish, Yakunlash va umumlashtirish yo'li bilan

egallab oladilar, tushunadilar. Fikr yuritishni maksimal faollashtiradi, bilim olishga intilishni yanada rivojlantirish imkonini beradi.

Belgilangan maqsad bo'yicha suxbatlar:

1. Kirish yoki tashkil qiluvchi. (didaktik vazifasi - magistrnlarni mashg'ulotga tayyorlash);
 2. Yangi bilimlardan xabardor qilish. (didaktik vazifasi - magistrnlarni Yangi material bilan tanishtiradi);
 3. Sintezlovchi yoki mustahkamlovchi. (didaktik vazifasi - magistrnlr tomonidan bilimlarni tizimlashtirish, mustahkamlash, eslab qolish, anglash);
- Suhbatlar o'quv va davra suhbatlariga bo'linadi. Davra suhbatlarida ishtirokchilarning joylashish tartibi va asosiysi ularning o'z fikrini navbat bilan bildirishidir. Suhbat erkin vaziyatda olib borilib, savollar aniq, lo'nda berilishi juda muhimdir.

Ular o'zaro mantiqiy bog'liq bo'lishi, o'rganilayotgan materialni tub ma'nosini ochib berishi, bilimni tartibli ravishda egallab olishga imkoniyat yaratilishidadir.

Savollar ma'nosi va shakli jihatdan magistrnlarni rivojlantirish darajasiga mos bo'lishi kerak. Oson savollarda faol bo'lishi, bilishga jiddiy yondashuv intilishni kuchaytiradi.

Suhbat usulini qo'llashda quyidagilarga amal qiling:

- Har bir savolni barchaga berasiz, o'ylash uchun bir oz o'tgandan keyingina magistrnlarni javob berishga taklif qilasiz;
- Savolga joydan turib baqirib javob bergan magistrnlrni rag'batlantirmang;
- Juda uzun yoki "qo'shaloq" savollar qo'ymang;
- Savolga javob ololmasangiz, savolni qayta tuzish yoki bo'laklarga ajratib yo'naltiruvchi savollar bering;
- Javoblarni isbotlashga, taqqoslashga, o'z dalili va misollari bilan asoslashga imkon bering;
- Suhbat usulini qo'llayotganingizda o'z imkoniyatingizni va magistrnlarningizni tayyorgarlik darajasini taroziga solib ko'ring.

Suhbat usulining texnologik xaritasi

Faoliyat bosqichlari	O'qituvchi faoliyati	Magistr faoliyati
1. Tayyorlov bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Suhbat mavzularini, maqsadini, vazifasini va natijasini aniqlaydi, ko'rgazmali vositalari tanlaydi, asosiy va yordamchi savollarni aniqlaydi: uni tashkil qilish va olib borishni puxta o'ylab chiqadi; • Savol berish tartibi, asosiy holatlarni, umumlashtirish, xulosa qilish kerakligini aniqlaydi. 	
2. Suhbatga kirish bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Qisqacha ma'lumot tarzida o'quv suhbatining mavzusini, vazifasini e'lon qiladi. 	
3. O'quv materiallarni bayon etish	<ul style="list-style-type: none"> • Suhbat davomida magistrnlarning alohida mulohazalarini umumlashtiradi, qo'yilgan vazifalarga mos ravishda ularni to'ldiradi. Barcha magistrnlarning suhbatda faol qatnashishlarga harakat qiladi. To'g'ri javoblarni ma'qullaydi, noto'g'ri va to'liq bo'lmaganlarini sharhlaydi, noto'g'ri javob bergan magistrnlarga o'z xatosini o'zi topishni taklif etadi. Boshqalarni yordamga chaqiradi. 	<p>Savollarni diqqat bilan tanlaydi. Javoblarni o'ylaydilar. O'rtoqlari ning javoblarini tahlil qiladilar. O'z mulohazalari ni aytadilar.</p>
4. Xulosa bosqichi	<p>Usullardan birini tanlab suhbat natijasini umumlashtiradi. O'zi Yakun yasaydi. Faolligi bilan ajralib turgan magistrnlardan suhbat natija-larini</p>	

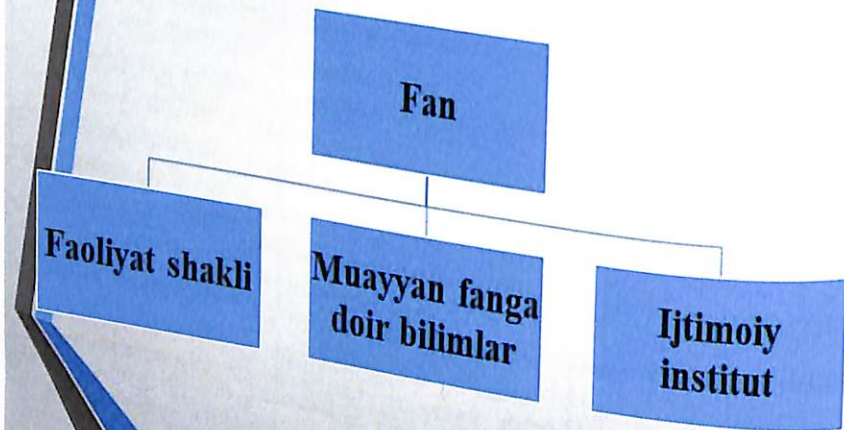
	umumlashtirish va ma'lumot berish so'raladi. Yo'naltiruvchi savollar yordamida suhbat natijalarini umumlashtiradi.	
5. Yakun yasash, tahlil qilish, baholash	<ul style="list-style-type: none"> • Yakun yasaydi, magistrlar tomonidan amalga oshirilgan faoliyatni tahlil qiladi va baholaydi. 	O'z-o'zini baholashni amalga oshirish mumkin.

“Pinbord usuli”ning texnologik xaritasi

Faoliyat bosqichlari	O'qituvchi faoliyati	Magistr faoliyati
1. Tayyorlov bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Mavzuni aniqlaydi, maqsadni aniq ifoda qiladi; • Natija va baholash mezonini aniqlaydi; • Qiziqtiruvchi savol va fikrlarni shakllantiradi. 	
2. Mavzuni ishlash bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Mavzuning tuzilishini aniqlaydi; • O'z mulohazalarini bildiradi va magistr'larga o'z nuqtai nazarini bayon etishni taklif etadi; • “Pinbord” usuli mohiyatini tushuntiradi. • Munozara boshlanishini tezlashtirish uchun 	Munozara vaqtida mavzuni ishlab chiqadilar

	tayyorlangan savollarni beradi.	
3. O'z xulosalarini yozma bayon etish	<ul style="list-style-type: none"> • Kuzatadi. 	Munozara davomida shakllangan fikrlarni asosiy xulosalar ko'rinishida qog'oz varag'i yoki kartochkaga yozib, doskaga ilib qo'yadilar.
4. Umumlashtirish bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Maslahat va tavsiya orqali majbur qilmasdan ko'mak beradi 	Har bir guruhning 2-3 a'zosi o'rtoqlari bilan masla-xatlashgan holda mazmunga qarab axborotlarni tartiblaydilar va guruhlarga ajratadilar. Strelka, chiziq va boshqa belgilar yordamida ularning o'zaro muno-sabatini bir butun yoki qarama-qarshi nuqtai nazarlarni shakllantiradilar
5. Yakun yasash, tahlil qilish va natijalarni baholash bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Magistrlar tomonidan amalga oshirilgan vazifalarga Yakun yasaydi, tahlil qiladi va baholaydi. 	O'z-o'ziga baho berishni amalga oshirishlari mumkin.

TARQATMA MATERIALLAR

Fanning ijtimoiylikdan farqini tushunish

Fanning mikrokonteksti u yoki bu davr sharoitida ishlayotgan ilmiy hamjamiyat xususiyatlariga fanning bog'liqligini anglatadi.

Fanning makrokonteksti fan rivojlanuvchi kengroq ijtimoiy-madaniy muhitdagi bog'liqliklar haqida bahs etadi; bu fan ijtimoiy mezonining ifodasidir.

Hozirgi zamon fanining istiqbolli yo'nalishi

Internatsionalizatsiyalashuvi tendentsiyasi kuchaymoqda

Yangi energiya manbalari

Axborot texnologiyalari

• **Individual ilmiy tadqiqot.** Individual ilmiy tadqiqot - yakka tartibda amalga oshiriladigan va kashfiyot yoki innovatsion ixtiro natijalari uchun shaxsan o'zi javob berishi ko'zda tutilgan tadqiqotdir.

• Individual ilmiy tadqiqotda olimning shaxsiy qiziqishlari doirasida maqsadli faoliyat amalga oshiriladi. Zero, fanda olimlarning professionalashuv jarayoni ularning mehnatga munosabati, intellektual salohiyati nuqtai nazaridan individuallashtirib boradi. Olimning faoliyati fanning faqat bir tarmog'idagi faoliyatda namoyon bo'ladi, ishning aniq yo'nalishi ajratib olinib, egallangan bilimlar seleksiya qilinadi. Mavzuning to'g'ri tanlanishi bilimlar seleksiyasi bilan bog'liq bo'lsa, muammoning echimini topish yo'lidagi ilmiy izlanish shu bilimlarni takomillashtirishni talab qiladi. Shu tarzda olim mutaxassis sifatida shakllanadi va pirovard natijada tom ma'nodagi olimga aylanadi.

• **Hamkorlikdagi ilmiy tadqiqot.** Ilmiy buyurtma asosidagi maqsadli faoliyat hamkorlikdagi faoliyatdir. Hamkorlikdagi ilmiy tadqiqotda muayyan maqsad va uni amalga oshirishning yo'llari aniq ko'rsatiladi. Hisobotlarda jamoaning ishtiroki aniq o'z ifodasini topishi lozim.

• Masalan, hozirgi kunda Quyosh energiyasidan foydalanish bo'yicha hamkorlikda ilmiy tadqiqot olib borilmoqda. SHuningdek, hozirgi kunda nihoyatda dolzarb ahamiyatga ega bo'lgan fundamental, amaliy, innovatsion tadqiqot dasturlari ham hamkorlikdagi ijod mahsuli bo'ladi, zero ularda ishlab chiqilgan reja asosida jamoa a'zolarining vazifalari faoliyat turi bo'yicha aniq belgilangan,

• San'at sohasida hamkorlikdagi ijod deb nomlangan ijodning maxsus shakli ajratib ko'rsatiladi. Bunday hamkorlik tomoshabin yoki tinglovchiga san'at asarida ifodalangan hodisalarning ortida yashiringan chuqur mazmunni (kontekst - tekst - tubma'no) anglash imkonini beradi.

• **Badiiy ijod bilan bog'liq ilmiy tadqiqot.** Badiiy ijod voqelikni estetik o'zlashtirish va odamlarning estetik ehtiyojlarini qondirish bilan bog'liqdir. Uning xususiyatlari quyidagilar:

• -garchand, badiiy ijodda mavhum-mantiqiy va ko'rgazmali-ta'sirchan tafakkur ham ahamiyatga ega bo'lsa-da, asosan ko'rgazmali-obrazli tafakkurga tayanadi;

• -badiiy ijodning bosh komponenti - inson omili, ya'ni kechinmalarining cho'qqisida namoyon bo'ladigan emotsionallik hisoblanadi;

• -badiiy ijod ijtimoiy ongning maxsus shakli - san'atda amalga oshadi. Uning natijasi sifatida esa qandaydir moddiy ob'ektda (kartina, haykaltaroshlik namunalari, adabiy asarlar va b.) aks etadigan badiiy obraz chiqadi;

• -badiiy ijodning ratsional tomoni yashirin bo'lib, ko'p hollarda utilitar mohiyatga ega bo'lmaydi, ixtiro yoki yangi ilmiy bilim kabi uni amaliyotga tatbiq etish talab etilmaydi;

• -badiiy ijod turli odamlar tomonidan bitta asarni ko'p ma'noda aks ettirish imkonini yaratadi. Bu esa, qabullashning sub'ektivligi, didning rivojlangani va boshqa omillar bilan bog'liqdir.

Mustaqil ishlash uchun savol va topshiriqlar

1. Ilmiy tadqiqotning namoyon bo'lish shakllari qanday?
2. Ilmiy tadqiqotning xossalari nimalardan iborat?
3. Ilmiy tadqiqotning amal qilish mexanizmlari qanday?
4. Ilmiy tadqiqot turlari qanday?
5. Individual tadqiqot nimalardan iborat?
6. Hamkorlikdagi tadqiqot qanday amalga oshiriladi?
7. Tevnikaviy tadqiqot qanday amalga oshiriladi?
8. Pedagogik tadqiqot nimalardan iborat?

ASOSIY ADABIYOTLAR:

1. Saifnazarov I., Karimov T., Nikitchenko G.V. Ilmiy ijod metodologiyasi. - Toshkent, TDIU, 2004.
2. Shermuhammedova N.A. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi (darslik). - T.: 2014 - 521 b.
3. Машарипова Г.К. Методология научного исследования. - Ташкент, "Fan ziyosi", 2021, 373 стр.

QO'SHIMCHA ADABIYOTLAR:

4. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: "O'zbekiston", 2019.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017- yil 7-fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947 sonli Farmoni.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 20.04.2017- yildagi PQ-2909-sonli "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori.
7. Mirziyoyev Sh.M. «Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz». O'zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutq. – Toshkent, 2016, 56-b.
8. Mirziyoyev Sh.M. «Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak». Mamlakatimizni 2016 - yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy Yakunlari va 2017- yilga mo'ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma'ruza, 2017- yil 14 -yanvar. - Toshkent, "O'zbekiston", 2017- yil, 104 bet.
9. Mirziyoyev Sh.M. "Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash- yurt taraqqiyoti va xalq faravonligining garovi". O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza. 2016 - yil 7 -dekabr. Toshkent, "O'zbekiston", 2017- yil, 48-b.
10. "Faol tadbirkorlik, innovatsion g'oya va texnologiyalarni qo'llab-quvvatlash yili davlat dasturi" O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 22 yanvar 2018 -yildagi Farmoni bilan tasdiqlangan.
11. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha harakatlar strategiyasini "Xalq bilan muloqot va inson manfaatlarini o'rganish bo'yicha ilmiy-amalga oshirishga oid Davlat dasturini o'rganish bo'yicha ilmiy-uslubiy risola. – T., "Ma'naviyat", nashriyoti, 2017- yil 244 b.

12. Kahn J.A., Landsburg S.E., Stockman A.C. The Positive Economics of Methodology//Journal of Economic Theory. Vol. 68. No 1. (January 1996). P. 64-76.
13. Новиков А.М., Новиков Д.А. Методология научного исследования. – М.: Либроком, 2010. – 280 с.
14. Системный анализ и моделирование перспектив устойчивого развития национальной экономики Узбекистана. Чепель С.В./Монография/ - Ташкент: IFMR, 2014. – 316 с.
15. Вахабов А.В., Разыкова Г.Х. Модернизация экономики. Учебное пособие. – Т., "Иктисодчи-Молия", 2014. – 316 с.
16. Доклад о человеческом развитии 2014. Обеспечение устойчивого прогресса человечества. Уменьшение уязвимости и формирование жизнестойкости. ПРООН. Нью-Йорк. 2014. – 239 с.
17. Доклад по целям развития тысячелетия. Узбекистан. 2015/Под общ.ред.Г.Саидовой. – Т., Центр экономических исследований. 2015. – 100 с.
18. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy Attestatsiya komissiyasi rayosatining "Fan doktori ilmiy darajasini beruvchi ilmiy kengash to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida" qarori. O'zbekiston Respublikasi Adliya Vazirligi tomonidan 2016 - yil 8 iyunda ro'yxatdan o'tkazilgan. Ro'yxat raqami 2796.
19. O'zbekiston Respublikasi iqtisodiy-ijtimoiy taraqqiyotining mustaqillik yillaridagi (1990-2010 yillar) asosiy tendensiya va ko'rsatkichlari hamda 2011-2015 yillarga mo'ljallangan prognozlar. Stat to'plam. – T., O'zbekiston, 2011. – 140-b.
20. World development report 2014: risk and opportunity – managing risk for development. The World Bank. Washington D.C. 2014. 324 p.
21. Рамочная программа ООН по оказанию содействия Республике Узбекистан в целях развития (ЮН-ДАФ) на 2016-2020 гг. /UNDP (ПРООН). – Ташкент, Baktria press. 2015/ - 88 с.
22. 2016 World development indicators. World Bank Group. Washington. - 2014. 162 p.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziyonet.uz.
2. www.gov.uz – O‘zbekiston Respublikasi Hukumatining portali.
3. www.stat.uz – O‘zbekiston respublikasi statistika qo‘mitasi sayti.
4. www.lex.uz – O‘zbekiston Respublikasi qonunchiligi elektron tizimi.

4-SEMINAR MASHG‘ULOTI MAVZU: ILMIY TADQIQOT TIPLARI

Reja:

1. Ilmiy tadqiqotlarning tiplari.
2. Fundamental tadqiqotlar.
3. Aniq maqsadga qaratilgan fundamental tadqiqot.
4. Erkin tadqiqot (izlanish).

Tayanch iboralar

Muammo tushunchasi, Gilbert muammolari, metod uyg‘unligi, spektroskopik metod, rentgenoskopiya metodlari, radioaktiv tahlil metodi, oqilona fikrlashning barcha metodlari, ilmiy muammo, muammoni to‘g‘ri qo‘yish, empirik muammo, konseptual muammolar, metodologik muammolar, muammo va masala, muammoli vaziyat. Empirik tadqiqot, amaliy tadqiqot, kumulyativizm, antikumulyativizm, bilimning o‘sishi, prolefirasiya, vorisiylik va novatorlik.

Axborot-uslubiy ta‘minot

Ushbu mavzuni o‘tishda ta‘limning interfaol usullaridan keng foydalanish, o‘quv jarayonini Yangi pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish samarali natija beradi. Bu boradagi zamonaviy pedagogik texnologiyalarning “Mashg‘ulotlarda muammoli vazifalar usulidan foydalanish”, “Sinov amaliy mashg‘uloti usuli”, “Zakovat amaliy mashg‘uloti usuli”, “Mashg‘ulotlarda ma‘ruza usulidan foydalanish”, “Mashg‘ulotlarda kitob bilan ishlash usulidan foydalanish” kabi interaktiv metodlaridan, shuningdek, texnika falsafasi strukturasi o‘zida aks ettirgan slaydlardan unumli foydalanish ham ko‘zda tutilgan.

Mashg‘ulotlarda “Muammoli vazifalar usuli”dan foydalanish

Muammoli vazifalar usuli magistrnlarni muammoli vaziyatlarni va ularning bilish faoliyatini tashkil etish usuli bo‘lib, aniq

vaziyatlarni tahlil qilish, baholash va keyinchalik qaror qabul qilishidan iborat.

Bu usulning etakchi funksiyalari:

- O'rgatuvchi, ya'ni bilimlarni aktuallashtirishga asoslanganligi.
- Rivojlantiruvchi, ya'ni tahliliy tafakkurni alohida faktlar orasidagi hodisa va qonuniyatni ko'ra bilishni shakllantirish.
- Mutaxassisda kommunikativ ko'nikmalarni tarkib toptirish.

Muammoli vazifalar usuli magistrning mustaqil amaliy ko'nikma va malakalarini shakllantirish asosida yotgan u yoki bu materialni chuqur mantiqiy tahlil qilishga asoslanadi.

Muammoli vazifa hayotdan olingan faktlarni, ma'ruza va vazifani o'rganishdan alohida shaxslar yoki tashkilotlarning manfaatlarini ko'zlashdan iborat bo'lishi mumkin.

Guruhda muammoli vaziyatni yaratish usullari:

- Magistrnlarni qarama-qarshilik tomon olib borasiz va uning Yechimini mustaqil ravishda topishlarini taklif etasiz:
- Amaliy faoliyatda duch keladigan karama-qarshiliklarni ma'lum qilasiz;
- Bir savolga turli nuqtai nazardan qarashni bayon qilasiz;
- Hodisani turli mutaxassislar nazaridan ko'rib chiqishni taklif etasiz.(masalan: xuquqshunos, iqtisodchi, pedagog va h.k);
- Siz taklif etgan vaziyatni taqqoslashga, umumlashtirishga, xulosalar chiqarishga, dalillarni solishtirishga, asoslashga,
- Aniq savollar qo'yasiz, umumlashtirishga, undaysiz;
- Muammoli nazariy va amaliy vazifalarni belgilaysiz:
- Muammoli vazifalarni qo'yasiz (masalan: ortiqcha yoki yetarli bo'lmagan dastlabki ma'lumotlar savolga qo'yishda noaniqlik, qarama-qarshi ma'lumotlar, bilib qilingan xatolar, belgilangan vaqt ichida ruhiy sustlikka engish va hokazo).

"Muammoli vazifa"lar usulining texnologik xaritasi

Faoliyat bosqichlari	O'qituvchi faoliyati	Magistr faoliyati
1. Tayyorlov bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Mavzuni, muammoli vaziyatni tanlaydi. • Maqsadni, natijani va uni baholash mezonini shakllantiradi. • Qo'yilgan texnologik xaritaning va muammoni, vaziyatni magistrlar tomonidan yechish yo'lini ishlab chiqadi. 	
2. Muammoga kirish bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Muammoli vaziyatni tug'diradi. • Muammoni bayon qiladilar. • Magistrnlarni uni yechishga yo'naltiradi. • Shu bilan birga, ularni ish natijalarini baholash mezonlari bilan tanishtiradi. 	Guruhlarga bo'linadilar, muammoli vaziyat va muammo bayon etilgan material bilan tanishadilar.
3. Muammoni yechish bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Muammoni to'g'ri tushunganligiga ishonch hosil qilish uchun, kerak bo'lsa maqsadga yo'naltirish uchun bir guruhdan ikkinchisiga o'tadi. • Magistrnlarga mavjud muammolarni turlicha ko'rib chiqish mumkinligini tushunishlariga imkon beradi. 	Ushbu muammoni yechishning turli imkoniyatlarini muhokama qiladilar, ularning tahlil qiladigan eng qulaylarini topadilar va bir fikrga keladilar.
4. Natijalarni taqdim etish bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Diqqat bilan tinglaydi. • Oddiy qatnashchi sifatida savollar beradi. 	Natijalarni xabar qiladilar, boshqa guruhlar taklif qilgan

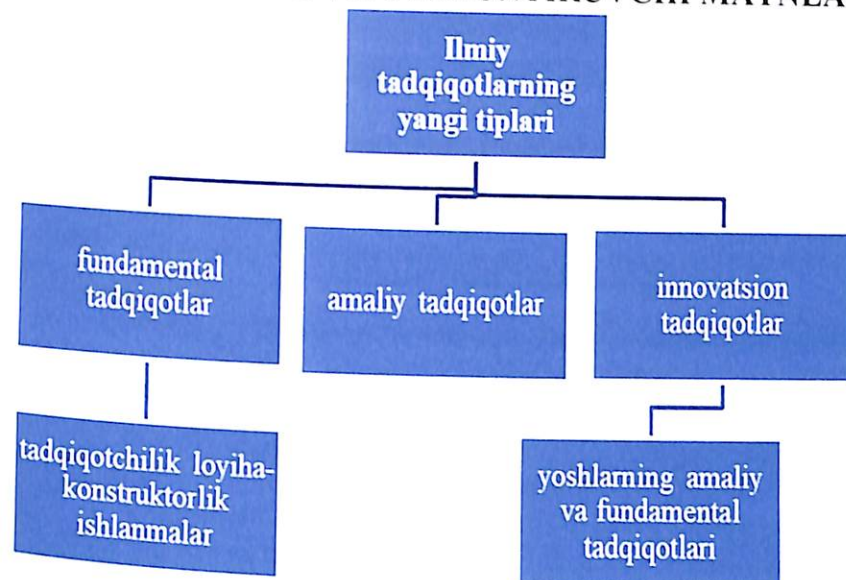
		variantlarini muhokama qiladilar
5. Natijalarni taqdim etish bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Qisqacha va bahosiz taklif qiladilar. • Muammoni yechish usuli va yo'llarining eng asosiylarini sanab o'tadi. • Ayniqsa, ko'pchilik fikriga mos kelganlarini alohida ta'kidlaydi. • Muammoni to'liq yechish darajasini butunligicha va magistrning harakat strategiyasi bo'yicha baholaydi. 	Eng qulay variantni aniqlaydilar. Guruh o'z-o'zini baholashi mumkin.

Muammoli vazifalar usulining samaradorligi

Muammoli vazifalar usulidan samarali foydalanishda eng avvalo, topshiriq magistrlar saviyasiga mos bo'lishi, ular Yechimini topa oladigan bo'lishlari kerak. Tanishiladigan material hajmi katta bo'lsa, magistrlar barcha axborotlarni qabul qila olmaydilar. Yechimini topa olmagan magistr barcha motivatsiyalarni yo'qotadi.

Muammoli topshiriqni ishlab chiqish har bir pedagogdan katta mehnat, ilmiy uslubiy bilimlarni talab qiladi. Odatda, guruhlarda topshiriqlarni bir necha marta sinovdan o'tkazgandan keyingina qulay variantni tuzish va magistrning taqdim etish lozim. SHunga qaramay, muammoli topshiriqlar nazariyasi amaliy vaziyatlar bilan bog'lash imkonini beradi, magistrlar ongida bilim olishga nisbatan mas'uliyat, ijobiy munosabatda bo'lishga olib keladi, ularga o'rganiladigan materialning amaliy foydasini anglab etishga yordam beradi.

QO'SHIMCHA VA TUSHUNTIRUVCHI MATNLAR

Kumulyativistik konsepsiyaning asosiy qoidalari:

• fanda yangi bilimlar ilgari olingan bilimlar asosida yaratiladi;

• fan rivojlanish jarayonining har bir bosqichida ilmiy bilim tarkibida ilgari to'g'ri aniqlangan bilimlarga qoldiriladi;

• o'tmish fanida mavjud bo'lgan xatolar va yanglishishlar esa fosh qilinadi va ulardan voz kechiladi;

- ilmiy bilimning rivojlanish jarayoni izchil, tadrijiy kechadi, u asta-sekin takomillashib boradi va voqelikni yanada aniqroq aks ettiradi.

Fanning «o'sish nuqtalari»

➤ O'z rivojlanish jarayonida fan o'zi to'plagan bilimlar hajmini o'stirish bilan bir vaqtda uning mazmunida ham sifat o'zgarishlari yasaydi, uni olish va asoslash usullarini takomillashtiradi, uni tashkillashtirish tizimini qayta quradi.

➤ Yangi fanlarning shakllanishi biron-bir murakkab ob'ekt haqidagi yagona umumiy fan qismlarga ajralishi va ular ayni shu ob'ektning turli tomonlari yoki elementlari haqidagi ozmi-ko'pmi mustaqil alohida fanlarga aylanishi bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

➤ Yangi fanlar biron-bir turdagi ob'ektlarga doir bilimlarning yig'ilishi va yaxlit bir butunga birlashtirilishi natijasida paydo bo'lishi mumkin.

➤ Yangi fanlar biron-bir turdagi ob'ektlarga doir bilimlarning yig'ilishi va yaxlit bir butunga birlashtirilishi natijasida paydo bo'lishi mumkin.

Mustaqil ishlash uchun savol va topshiriqlar

1. Fundamental tadqiqotlar qanday bilim olishga qaratiladi?
2. Fundamental tadqiqotlar qanday maqsadlarga qaratilgan bo'ladi?
3. Amaliy tadqiqotlar qanday xususiyatlari bilan farqlanadi?
4. Fundamental, amaliy tadqiqotlar va tadqiqotchilik ishlanmalari o'rtasida qanday chegara mavjud?
5. Bilimning o'sishi muammosiga zamonaviy olimlarning munosabati qanday?

ASOSIY ADABIYOTLAR:

1. Saifnazarov I., Karimov T., Nikitchenko G.V. Ilmiy ijod metodologiyasi. – Toshkent, TDIU, 2004.
2. Shermuhammedova N.A. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi (darslik).- T.: 2014 – 521 b.
3. Машарипова Г.К. Методология научного исследования. – Ташкент, «Fan ziyosi», 2021, 373 стр.

QO'SHIMCHA ADABIYOTLAR:

4. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: «O'zbekiston», 2019.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017- yil 7 - fevraldagi «O'zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida»gi PF-4947 sonli Farmoni.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 20.04.2017- yil dagi PQ-2909-sonli «Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi Qarori.
7. Mirziyoyev Sh.M. «Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz». O'zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutq. – Toshkent, 2016, 56-b.
8. Mirziyoyev Sh.M. «Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak». Mamlakatimizni 2016 - yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy Yakunlari va 2017- yilga mo'ljallangan

iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma'ruza, 2017- yil 14 yanvar. - Toshkent, "O'zbekiston", 2017- yil, 104 bet.

9. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash- yurt taraqqiyoti va xalq faravonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza. 2016 - yil 7 -dekabr. Toshkent, "O'zbekiston", 2017- yil, 48-b.

10. "Faol tadbirkorlik, innovatsion g'oya va texnologiyalarni qo'llab-quvvatlash yili davlat dasturi" O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 22 yanvar 2018 -yildagi Farmoni bilan tasdiqlangan.

11. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha harakatlar strategiyasini "Xalq bilan muloqot va inson manfaatlarini yili"da amalga oshirishga oid Davlat dasturini o'rganish bo'yicha ilmiy-uslubiy risola. - T., "Ma'naviyat", nashriyoti, 2017- yil 244 b.

12. Kahn J.A., Landsburg S.E., Stockman A.C. The Positive Economics of Methodology//Journal of Economic Theory. Vol. 68. No 1. (January 1996). P. 64-76.

13. Новиков А.М., Новиков Д.А. Методология научного исследования. - М.: Либроком, 2010. - 280 с.

14. Системный анализ и моделирование перспектив устойчивого развития национальной экономики Узбекистана. Чепель С.В./Монография/ - Ташкент: IFMR, 2014. - 316 с.

15. Вахабов А.В., Разыкова Г.Х. Модернизация экономики. Учебное пособие. - Т., "Иктисодчи-Молия", 2014. - 316 с.

16. Доклад о человеческом развитии 2014. Обеспечение устойчивого прогресса человечества. Уменьшение уязвимости и формирование жизнестойкости. ПРООН. Нью-Йорк. 2014. - 239 с.

17. Доклад по целям развития тысячелетия. Узбекистан. 2015/Под общ.ред.Г.Саидовой. - Т., Центр экономических исследований. 2015. - 100 с.

18. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy Attestatsiya komissiyasi rayosatining "Fan doktori ilmiy darajasini beruvchi ilmiy kengash to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida" qarori. O'zbekiston Respublikasi Adliya Vazirligi tomonidan 2016 - yil 8 iyunda ro'yxatdan o'tkazilgan. Ro'yxat raqami 2796.

19. O'zbekiston Respublikasi iqtisodiy-ijtimoiy taraqqiyotining mustaqillik yillaridagi (1990-2010 yillar) asosiy tendensiya va ko'rsatkichlari hamda 2011-2015 yillarga mo'ljallangan prognozlar. Stat to'plam. - T., O'zbekiston, 2011. - 140-b.

20. World development report 2014: risk and opportunity - managing risk for development. The World Bank. Washington D.C. 2014. 324 p.

21. Рамочная программа ООН по оказанию содействия Республике Узбекистан в целях развития (ЮН-ДАФ) на 2016-2020 гг. /UNDP (ПРООН). - Ташкент, Baktria press. 2015/ - 88 с.

22. 2016 World development indicators. World Bank Group. Washington. - 2014. 162 p.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziyounet.uz.
2. www.gov.uz - O'zbekiston Respublikasi Hukumatining portal.
3. www.stat.uz - O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qomitasi sayti.
4. www.lex.uz - O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi milliy bazasi

5-SEMINAR MASHG'ULOTI.
Mavzu: DALIL – ILMIY MUAMMONING YECHISH OMILI

Reja:

1. Dalilning iimiy tahlili.
2. Talqin qilish - dalilning muhim unsuri.
3. Empirik dalilning muhim jihati.
4. Dalilning moddiy-texnik yoki metodik tomoni.
5. Ilmiy bilim rivojlanishida fan dalillari umumlashtirilishining ahamiyati. Iimiy dalillar, empirik gipotezalar va empirik qonunlar.
6. Iimiy dalil - ishonchli kuzatish, eksperiment mahsuli.
7. Dalil - iimiy bilishning empirik asosi.

Tayanch iboralar

Dalil, empirik dalil, fan dalillari, ilmiy dalil, kogerent nazariya, talqin qilish, nazariya, gipoteza, imtiyozli dalil. Axborot, axborotning evristik mazmuni, informasion vaziyat, informativlik, bilimning informativligi, ijtimoiy axborot, ilmiy axborot, informatika, axborot texnologiyasi, axborotlashgan jamiyat, mehnatning intellektuallashuvi, Internet, kibernetika.

Axborot-uslubiy ta'minot

Ushbu mavzuni o'tishda ta'limning interfaol usullaridan keng foydalanish, o'quv jarayonini Yangi pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish samarali natija beradi. Bu boradagi zamonaviy pedagogik texnologiyalarning "Kitob bilan ishlash usuli", "Mashg'ulotlarda ma'ruza usulidan foydalanish", "Mashg'ulotlarda kitob bilan ishlash usulidan foydalanish", "Mashg'ulotlarda suhbat usulidan foydalanish", "Mashg'ulotlarda aqliy hujum usulidan foydalanish", "Pinbard usuli" kabi interaktiv metodlaridan, shuningdek, texnika falsafasi strukturasi o'zida aks ettirgan slaydlardan unumli foydalanish ham ko'zda tutilgan.

"Mashg'ulotlarda kitob bilan ishlash usuli"dan foydalanish

Mashg'ulotlarda kitob bilan ishlash usullaridan ta'limning barcha bosqichlarida foydalanish hamda o'quv fanlarini o'qitishda

keng qo'llaniladigan ta'lim usullaridan biri kitob bilan ishlash usulidir. Zero, kitobsiz ta'limning samaradorligini ta'minlab bilmasligini har bir pedagog yaxshi biladi.

Kitob bilan ishlash usuli magistrlardan manbalarni tushunib o'qish, kitob o'qishga qiziqish, dunyoqarashlarni, hayotiy tajribalarni kengaytirishga xizmat qiladi.

Mashg'ulotlarga o'quv predmetining xususiyatlardan kelib chiqib vaqtli matbuot, xrestomatiya, badiiy adabiyot, matn disketi kabi manbalardan foydalanish tizimi vujudga kelgan. Kitob bilan ishlashda:

- kitob bilan dastlabki tanishuv;
- matnni ko'z yugurtirib chiqish;
- matnni qismlarga ajratib, qayta hikoya qilish rejasini tuzish;
- matnni konspektlashtirish;
- referat, tezislarni tayyorlash va chiqishlar qilish va hokazo.

Buyuk allomalar Forobiy, Beruniy, Ibn Sino, Jomiy, Navoiy, A.Avloniy va boshqalar o'z asarlarida inson ma'naviy kamolotida kitobni mutolaa qilishning ahamiyati haqida alohida ta'kidlaganlar. Xilma-xil axborotlar ko'lami, hajmi mislsiz oshib borayotgan bugungi kunda ham magistrnlarni kitob bilan ishlashga (uni o'qish tushunish, taqqoslash, konspektlashtirishni va hokazolar) o'rgatish lozim.

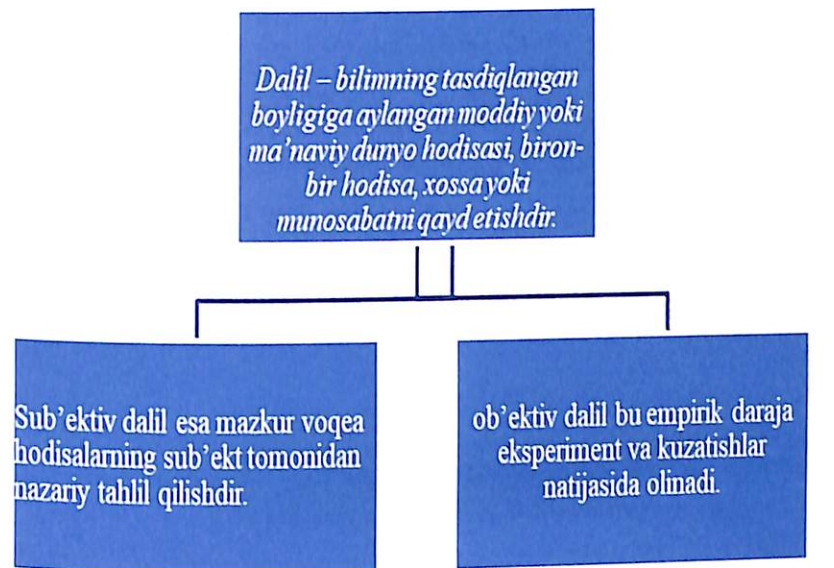
"Kitob bilan ishlash usuli"dan foydalanishning texnologik xaritasi

Faoliyat bosqichlari	O'qituvchi faoliyati	Magistr faoliyati
1. Tayyorlov bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Mustaqil o'rganish uchun manbani tanlaydi. • O'quv faoliyati maqsadi, vazifasi va uni baholash mezonlarini shakllantiradi. 	
2. Mavzuga	<ul style="list-style-type: none"> • Magistrnlarni o'rgani- 	

kirish bosqichi	layotgan mavzu bilan tanishtirish maqsadida ilgari mavjud bo'lgan material bilan Yangisini taqqoslash va bog'lash uchun suhbat uyushtiradi. <ul style="list-style-type: none"> • Yangi material savollarini asoslab beradi; • Mustaqil bilib olishni tartib va vazifalarini belgilaydi (o'qish, tushunish, matndagi asosiy g'oyani belgilash eslab qolish taqqoslash) 	
3.O'quv materiallarni bayon etish	<ul style="list-style-type: none"> • Natijani baholash mezonlarini e'lon qiladi; • Kuzatadi, individual yordam beradi. 	O'qiydilar, asosiy materiallarni belgilaydilar vazifaga qarab mantiqiy sxema, reja, konspekt tuzadilar; savol bo'yicha adabiyotlarni tanlaydilar
4. Umumlashtirish bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • O'rganilgan materialni o'zlashtirish o'zlashtirish tekshiradi, sifatini tahlil qiladi va natijalarni baholaydi.. 	Matnni qayta ishlab chiqish, tayyorlagan referat sxemalarini namoyish etadi, o'zaro tekshiruv baholash, o'ziga baho berishni amalga oshiradi.

Kitob bitmas-tuganmas bilim manbai, insonning ma'naviy axloqiy jihatdan shakllantirishning muhim omili. SHuning uchun magistrnlarni mashg'ulotlarda kitob o'qishga astoydil o'rgatish lozim.

QO'SHIMCHA VA TUSHUNTIRUVCHI MATNLAR

Kogerent nazariyaga muvofiq «dalil» - bu biluvchi sub'ektning haqiqiy deb tan olgan narsalaridir. Bunda sub'ektning mavjud bo'lgan ishonchlari sistemasi (birgalikdagi) ichki kelishilgan sistema, deb qaraladi.

F.Bekon o'z bilish nazariyasida empirik dalilarning ahamiyatini ulug'laydi. Uning fikricha, "Sof empirik olim chumoliga o'xshab faqat dalillarni yig'ishi va ular bilan kifoyalanadi, sof ratsionalist, nazariyotchi esa, aksincha, dalillarga e'tibor bermay, o'rgimchakka o'xshab o'z-o'zidan nazariy to'r to'qiydi, biroq haqiqiy olim asalariga o'xshab har xil gullardan material yig'adi va ularni o'z ixtiyoriga ko'ra tasarruf etadi"

Эйнштейн сўзлари билан айтганда, фан далиллардан бошланиши ва бошланиш билан тугалланиш ўртасида қандай назарий тузилмалар бўлишидан тузилишидан қатъи назар, далиллар билан якунланиши лозим.

Ilmiy dalil – bu bilimning fan va ijtimoiy amaliyotda o'z tasdig'ini topgan, moddiy va ma'naviy dunyo xossalari aks ettiradigan bir parchasi. "Ilmiy dalil" tushunchasi mazmun jihatidan kundalik hayotda qo'llaniladigan "dalil" tushunchasidan ancha keng va serqirra. Ilmiy dalillar to'g'risida so'z yuritganda, ularni ilmiy bilimning narsalar va jarayonlarning ob'ektiv xossalari aks ettiruvchi tarkibiy elementlari sifatida tushunadilar. Ilmiy dalillar asosida hodisalarning qonuniyatlari aniqlanadi, nazariyalar tuziladi va qonunlar keltirib chiqariladi. Ilmiy dalil – bu xulosa chiqarish yoki tasdiqlash uchun asos hisoblanadigan voqea yoki hodisa. U ilmiy bilim asosini tashkil etuvchi element hisoblanadi.

Dalil tushunchasi har xil ma'no-mazmunga ega.

Birinchidan, borliq hodisasi, asos qilib olish mumkin bo'lgan voqea, hodisa, holat sifatidagi dalil. Bu inson tomonidan anglangan yoki anglanmaganligidan qat'i nazar mavjud bo'lgan hayot dalillaridir.

Ikkinchidan, «dalil» tushunchasi borliqning anglab etilgan voqealari va hodisalarini belgilash

Axborot – ob'ektiv reallikning muhim qismini ifodalovchi tushuncha bo'lib, o'zini saqlash, qayta ishlash va ta'sir natijalari (izlari)dan foydalanish uchun mo'ljallangan moddiy tizimlarda namoyon bo'ladi.

Ma'lumotlar muayyan xulosa chiqarish yoki qaror qabul qilishga xizmat qiladi. Ular saqlanishi, uzatilishi va berilishi mumkin, ammo axborot sifatida amal qilishi mumkin emas.

Bilim – bilish faoliyatining natijasi, mazkur faoliyat yordamida olingan borliq haqidagi tushunchalar tizimi.

Mustaqil ishlash uchun savol va topshiriqlar

1. Ilmiy dalil nima?
2. Dalilning ishonchliligi ko'p jihatdan nimaga bog'liq?
3. Dalillarning qanday turlarini bilasiz?
4. Empirik, ilmiy va imtiyozli dalillarning o'zaro aloqasi va farqini tushuntiring.
5. Dalillarning ahamiyatini Medel ta'limoti misolida asoslang.

ASOSIY ADABIYOTLAR:

4. Saifnazarov I., Karimov T., Nikitchenko G.V. Ilmiy ijod metodologiyasi. – Toshkent, TDIU, 2004.
5. Shermuhammedova N.A. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi (darslik). – T.: 2014 – 521 b.
6. Машарипова Г.К. Методология научного исследования. – Ташкент, “Fan ziyosi», 2021, 373 стр.

QO‘SHIMCHA ADABIYOTLAR:

7. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2019.

8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017- yil 7-fevraldagi “O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo‘yicha harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-4947 sonli Farmoni.

9. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 20.04.2017- yil dagi PQ-2909-sonli “Oliy ta‘lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Qarori.

10. Mirziyoyev Sh.M. «Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz». O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag‘ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo‘shma majlisidagi nutq. – Toshkent, 2016, 56-b.

11. Mirziyoyev Sh.M. «Tanqidiy tahlil, qat‘iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak». Mamlakatimizni 2016 - yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy Yakunlari va 2017- yilga mo‘ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo‘nalishlariga bag‘ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma‘ruza, 2017- yil 14 yanvar. - Toshkent, “O‘zbekiston”, 2017- yil, 104 bet.

12. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta‘minlash- yurt taraqqiyoti va xalq faravonligining garovi. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag‘ishlangan tantanali marosimdagi ma‘ruza. 2016 - yil 7 -dekabr. Toshkent, “O‘zbekiston”, 2017- yil, 48-b.

13. “Faol tadbirkorlik, innovatsion g‘oya va texnologiyalarni qo‘llab-quvvatlash yili davlat dasturi” O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 22 yanvar 2018 -yildagi Farmoni bilan tasdiqlangan.

14. 2017-2021 yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha harakatlar strategiyasini “Xalq bilan muloqot va inson manfaatlarini yili”da amalga oshirishga oid Davlat dasturini o‘rganish bo‘yicha ilmiy-uslubiy risola. – T., “Ma‘naviyat”, nashriyoti, 2017- yil 244 b.

15. Kahn J.A., Landsburg S.E., Stockman A.C. The Positive Economics of Methodology//Journal of Economic Theory. Vol. 68. No 1. (January 1996). P. 64-76.

16. Новиков А.М., Новиков Д.А. Методология научного исследования. – М.: Либроком, 2010. – 280 с.

17. Системный анализ и моделирование перспектив устойчивого развития национальной экономики Узбекистана. Чепель С.В./Монография/ - Ташкент: IFMR, 2014. – 316 с.

18. Вахабов А.В., Разыкова Г.Х. Модернизация экономики. Учебное пособие. – Т., “Иктисодчи-Молия”, 2014. – 316 с.

19. Доклад о человеческом развитии 2014. Обеспечение устойчивого прогресса человечества. Уменьшение уязвимости и формирование жизнестойкости. ПРООН. Нью-Йорк. 2014. – 239 с.

20. Доклад по целям развития тысячелетия. Узбекистан. 2015/Под общ.ред.Г.Саидовой. – Т., Центр экономических исследований. 2015. – 100 с.

21. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy Attestatsiya komissiyasi rayosatining “Fan doktori ilmiy darajasini beruvchi ilmiy kengash to‘g‘risidagi nizomni tasdiqlash haqida” qarori. O‘zbekiston Respublikasi Adliya Vazirligi tomonidan 2016 - yil 8 iyunda ro‘yxatdan o‘tkazilgan. Ro‘yxat raqami 2796.

22. O‘zbekiston Respublikasi iqtisodiy-ijtimoiy taraqqiyotining mustaqillik yillaridagi (1990-2010 yillar) asosiy tendensiya va ko‘rsatkichlari hamda 2011-2015 yillarga mo‘ljallangan prognozlar. Stat to‘plam. – T., O‘zbekiston, 2011. – 140-b.

23. World development report 2014: risk and opportunity – managing risk for development. The World Bank. Washington D.C. 2014. 324 p.

24. Рамочная программа ООН по оказанию содействия Республике Узбекистан в целях развития (ЮН-ДАФ) на 2016-2020 гг. /UNDP (ПРООН). – Ташкент, Baktria press. 2015/ - 88 с.

25. 2016 World development indicators. World Bank Group. Washington. - 2014. 162 p.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziyounet.uz. – O‘zbekiston Respublikasi ta’lim portali
2. O‘zbekiston Respublikasi Hukumatining portal.
3. www.stat.uz – O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qomitasi sayti.
4. www.lex.uz – O‘zbekiston Respublikasi qonunchiligi milliy bazasi

6-MAVZU. ILMIY MAKTAB, METOD VA METODOLOGIK YONDASHUVLAR. INTELLEKTUAL MULK HUQUQI: INNOVATSIYA VA NOVATSILAR, KASHFIYOT VA IXTIRO, INTELLEKTUAL MULK VA PATENT TUSHUNCHALARINING MUTANOSIBLIGI

Reja:

1. Ilmiy-nazariy izlanishlarda obyekt (predmet)ni analiz va sintez qilish an’anaga aylanganligi.
2. Analizdan maqsad butunga xos bo‘lgan xususiyatlar, belgilar, qonunlarni topish, qismlarni butun orqali ideal holatga yetish imkoniyatlarini izlash ekanligi.
3. Analiz metodi klassifikatsiya va differentsiatsiya usullariga tayanishi. Klassifikatsiya obyekt (predmet) qismlarini, bo‘laklarini yiriklashtirish, ya’ni bir-biriga funksional yaqinlarini birlashtirish orqali o‘rganish usuli ekanligi.
4. Differentsiatsiyalash - bugunga qarashli, ammo funksional bir-biriga bog‘liq bo‘lmagan har xil qismlar, bo‘laklarni o‘rganish. Sintezi analizi metodi erishgan, yetgan likr, xulosalarni umumlashtiruvchi tadqiqot metodi ekanligi.
5. Sintezi metodi umumfalsafiy xulosalar chiqarishga xizmat qilishi. Induksiya va deduksiya.
6. Ilmiy maktab, metod va metodologik yondashuvlar.
7. Intellektual mulk huquqi: innovatsiya va novatsilar, kashfiyot va ixtiro, intellektual mulk va patent tushunchalarining mutanosibligi.

Tayanch iboralar

Metod, metodologiya, empirik usullar, kuzatish, eksperiment, taqqoslash, tavsiflash, o‘lchash, formallashtirish, aksiomatik, gipotetik, analiz, umumlashtirish, ideallashtirish, analogiya, strukturaviy, ehtimoliy, etnometodologiya, muvofiqlik, to‘ldiruvchanlik, verifikatsiya, falsifikatsiya, reduksiya, yaxlitlik, kontrreduksiya, sistemali yondashuv, modellashtirish, o‘xshatish metodi, paradigmalari, tarixiylik, mavhumlashtirish, induksiya va deduksiya, metayaxlit, yaxlit xossalar.

Axborot-uslubiy ta'minot

Ushbu mavzuni o'tishda ta'limning interfaol usullaridan keng foydalanish, o'quv jarayonini Yangi pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish samarali natija beradi. Bu boradagi zamonaviy pedagogik texnologiyalarning "Mashg'ulotlarda suhbat usulidan foydalanish", "Mashg'ulotlarda aqliy hujum usulidan foydalanish", "Pinbard usuli", «Dumaloq stul atrofida» kabi interaktiv metodlaridan, shuningdek, texnika falsafasi strukturasi o'zida aks ettirgan slaydlardan unumli foydalanish ham ko'zda tutilgan

"Mashg'ulotlardan suhbat usuli"dan foydalanish

Suhbat ta'limning dialogik savol-javob usuli. Bu usulning etakchi funksiyasi – mativatsiya qilish. Aniq maqsadni ko'zga tutadigan va mohirona qo'yilgan savollar yordamida magistrning o'z bilimlarini berilgan mavzu bo'yicha esga olish, bayon etishga muhokama etishga o'rgatadi.

Suhbat davomida magistrlar Yangi bilimlarini mustaqil fikrlash, xulosa chiqarish, Yakunlash va umumlashtirish yo'li bilan egallab oladilar, tushunadilar. Fikr yuritishni maksimal faollashtiradi, bilim olishga intilishni yanada rivojlantirish imkonini beradi.

Belgilangan maqsad bo'yicha suhbatlar:

Kirish yoki tashkil qiluvchi. (didaktik vazifasi - magistrning mashg'ulotga tayyorlash).
Yangi bilimlardan xabardor qilish. (didaktik vazifasi - magistrning Yangi material bilan tanishtiradi).

Sintezlovchi yoki mustahkamlovchi. (didaktik vazifasi - magistr tomonidan bilimlarni tizimlashtirish, mustahkamlash, eslab qolish, anglash).

Suhbatlar o'quv va davra suhbatlariga bo'linadi. Davra suhbatlarida ishtirokchilarning joylashish tartibi va asosiysi ularning o'z fikrini navbat bilan bildirishidir. Suhbat erkin vaziyatda olib borilib, savollar aniq, lo'nda berilishi juda muhimdir.

Ular o'zaro mantiqiy bog'liq bo'lishi, o'rganilayotgan materialni tub ma'nosini ochib berishi, bilimni tartibli ravishda egallab olishga imkoniyat yaratilishidir.

Savollar ma'nosi va shakli jihatdan magistrning rivojlantirish darajasiga mos bo'lishi kerak. Oson savollarda faol bo'lishi, bilishga jiddiy yondashuv intilishni kuchaytiradi.

Suhbat usulini qo'llashda quyidakilarga amal qiling:

- Har bir savolni barchaga berasiz, o'ylash uchun bir oz o'tgandan keyingina magistrning javob berishga taklif qilasiz.
- Savolga joydan turib baqirib javob bergan magistrni rag'batlantirmang.
- Juda uzun yoki "qo'shaloq" savollar qo'ymang.
- Savolga javob ololmasangiz, savolni qayta tuzish yoki bo'laklarga ajratib yo'naltiruvchi savollar bering.
- Javoblarni isbotlashga, taqqoslashga, o'z dadili va misollari bilan asoslashga imkon bering.
- Suhbat usulini qo'llayotganingizda o'z imkoniyatingizni va magistrning tayyorgarlik darajasini taroziga solib ko'ring.

Suhbat usulining texnologik xaritasi

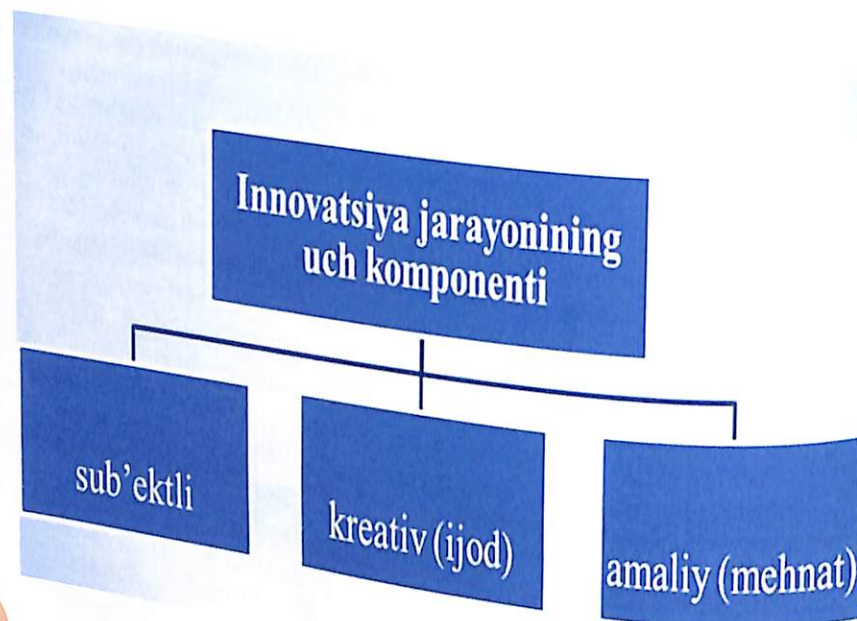
Faoliyat bosqichlari	O'qituvchi faoliyati	Magistr faoliyati
1. Tayyorlov bosqichi	<ul style="list-style-type: none">• Suhbat mavzularini, maqsadini, vazifasini va natijasini aniqlaydi, ko'rgazmali vositalari tanlaydi, asosiy va yordamchi savollarni aniqlaydi: uni tashkil qilish va olib borishni puxta o'ylab chiqadi:• Savol berish tartibi, asosiy holatlarni, umumlashtirish, xulosa qilish kerakligini aniqlaydi.	
2. Suhbatga kirish bosqichi	<ul style="list-style-type: none">• Qisqacha ma'lumot tarzida o'quv suhbatining mavzusini, vazifasini e'lon qiladi.	
3. O'quv materiallarini bayon etish	<ul style="list-style-type: none">• Suhbat davomida magistrning alohida mulohazalarini umumlashtiradi, qo'yilgan vazifalarga mos ravishda ularni	Savollarni diqqat bilan tanlaydi. Javoblarni

	to'ldiradi. • Barcha magistrning suhbatda faol qatnashishlarga harakat qiladi. To'g'ri javoblarni ma'qullaydi, noto'g'ri va to'liq bo'lmaganlarini sharhlaydi, noto'g'ri javob bergan magistrarga o'z xatosini o'zi topishni taklif etadi. Boshqalarni yordamga chaqiradi.	o'ylaydilar. O'rtoqlarining javoblarini tahlil qiladilar. O'z mulohazalarini aytadilar.
4. Xulosa bosqichi	• Usullardan birini tanlab suhbat natijasini umumlashtiradi. O'zi Yakun yasaydi. • Faolligi bilan ajralib turgan magistrlardan suhbat natijalarini umumlashtirish va ma'lumot berish so'raladi. • Yo'naltiruvchi savollar yordamida suhbat natijalarini umumlashtiradi.	
5. Yakun yasash, tahlil qilish, baholash	• Yakun yasaydi, magistrlar tomonidan amalga oshirilgan faoliyatni tahlil qiladi va baholaydi.	O'z-o'zini baholashni amalga oshirish mumkin.

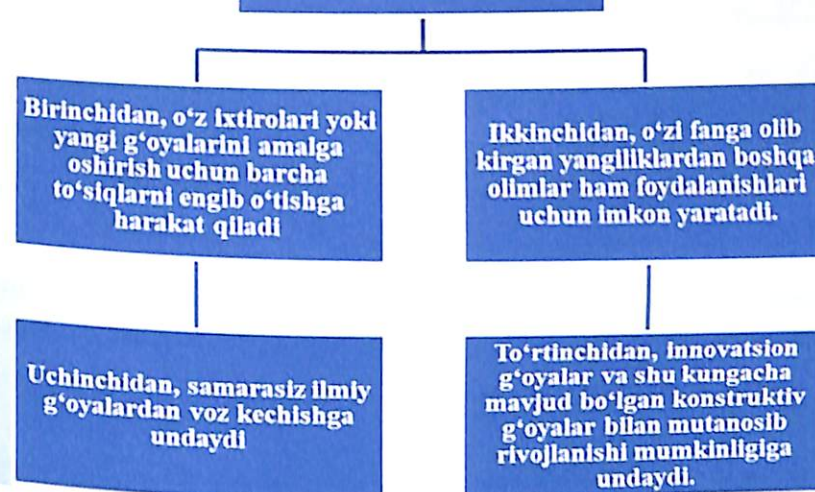
"Pinbard usuli"ning texnologik xaritasi		
Faoliyat bosqichlari	O'qituvchi faoliyati	Magistr faoliyati
1. Tayyorlov bosqichi	• Mavzuni aniqlaydi, maqsadni aniq ifoda qiladi. • Natija va baholash mezonini aniqlaydi. • Qiziqtiruvchi savol va fikrlarni shakllantiradi.	
2. Mavzuni ishlash bosqichi	• Mavzuning tuzilishini aniqlaydi.	Munozara vaqtida mavzuni ishlab chiqadilar

	• O'z mulohazalarini bildiradi va magistrarga o'z nuqtai nazarini bayon etishni taklif etadi. • "Pinbard" usuli mohiyatini tushuntiradi. • Munozara boshlanishini tezlashtirish uchun tayyorlangan savollarni beradi.	
3. O'z xulosalarini yozma bayon etish	• Kuzatadi	Munozara davomida shakllangan fikrlarni asosiy xulosalar ko'rinishida qog'oz varag'i yoki kartochkaga yozib, doskaga ilib qo'yadilar.
4. Umumlashtirish bosqichi	• Maslahat va tavsiya orqali majbur qilmasdan ko'mak beradi	Har bir guruhning 2-3 a'zosi o'rtoqlari bilan maslaxatlashgan holda mazmunga qarab axborotlarni tartiblaydilar va guruhlarga ajratadilar. Strelka, chiziq va boshqa belgilar yordamida ularning o'zaro munosabatini bir butun yoki qarama-qarshi nuqtai nazarlarni shakllantiradilar O'z-o'ziga baho berishni amalga oshirishlari mumkin.
5. Yakun yasash, tahlil qilish va natijalarni baholash bosqichi	• Magistrlar tomonidan amalga oshirilgan vazifalarga Yakun yasaydi, tahlil qiladi va baholaydi.	

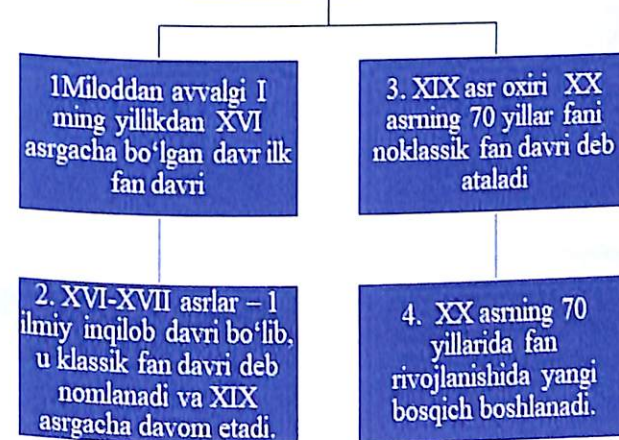
TARQATMA MATERIALLAR

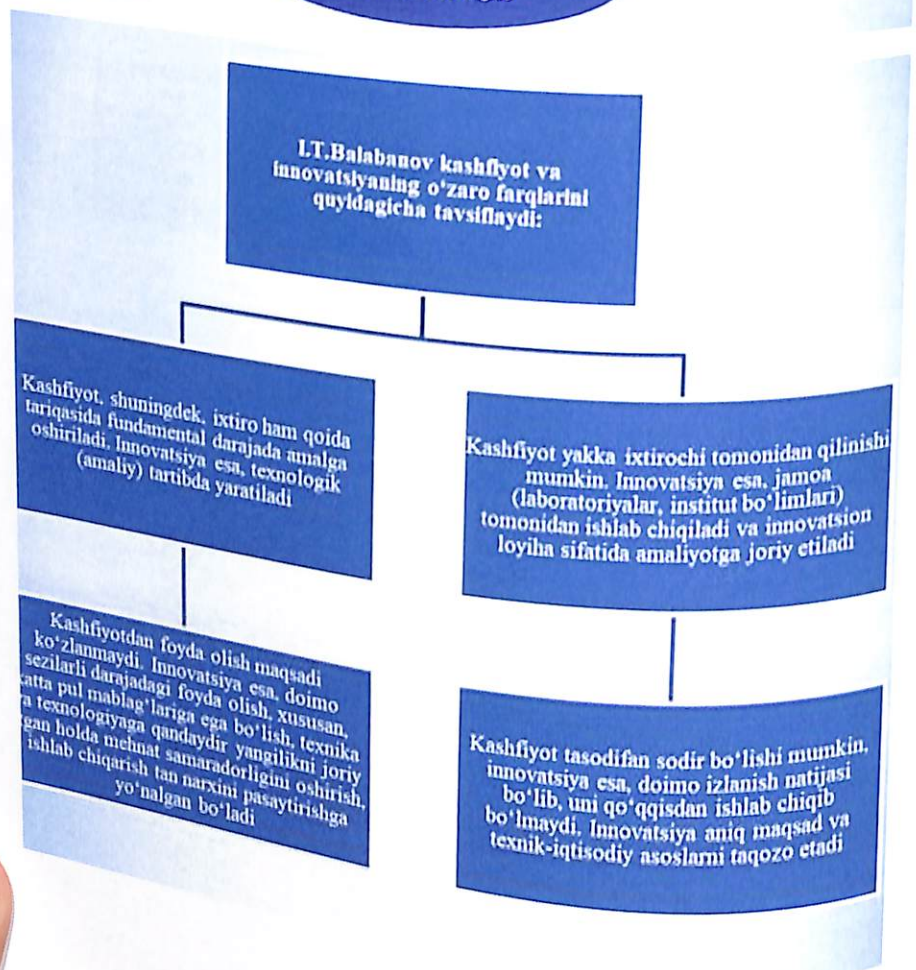

INNOVATSION G'OYALAR

Fan rivojlanishining asosiy bosqichlari

Mustaqil ishlash uchun savol va topshiriqlar

1. Ilmiy maktab nima, uning metod bilan farqi va aloqasini ta'riflang
2. Hozirgi zamon metodologiyasiga ta'rif bering
3. Ilmiy metodning uch jihatliligini asoslang?
4. Ilmiy metodning o'ziga xos belgilari nimalarda namoyon bo'ladi?
5. Ilmiy bilishning barcha metodlarini umumiyliги va qo'llanish darajasiga qarab guruhlariga bo'linganligini tushuntiring?
6. Muvofiqlik va to'ldiruvchanlik tamoyilining o'zaro farqi nimada namoyon bo'ladi?
7. Reduksiya va yaxlitlik tamoyilining o'zaro farqini ko'rsating.
8. Kontrreduksiya tamoyilining o'ziga xosligini tushuntiring.
9. Ayni bir ob'ektni har xil darajada ko'rish imkonini beruvchi reduksiya, yaxlitlik va kontrreduksiya tamoyillarini aytib bering.
10. Ilmiy tadqiqot metodlarining o'zaro aloqadorligi qanday namoyon bo'ladi?
11. Innovatsiya tushunchasi haqida nimalar bilasiz?
12. Kashfiyot, ixtiro tushunchalarining innovatsion xarakteri nimadan iborat?
13. Novasiyalarning o'ziga xos xususiyatlari nimalardan iborat?
14. Kashfiyot tushunchasi.
15. Ixtiro tushunchasi
16. Innovatsiya va novasiyalarning bir-biridan farqi.
17. Innovatsiya tushunchasi va uning tahlili
18. Novasiyalarning o'ziga xos xususiyatlari
19. Kashfiyot, ixtiro tushunchalarining innovatsion xarakteri

ASOSIY ADABIYOTLAR:

1. Saifnazarov I., Karimov T., Nikitchenko G.V. Ilmiy ijod metodologiyasi. – Toshkent, TDIU, 2004.
2. Shermuhammedova N.A. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi (darslik).- T.: 2014 – 521 b.

3. Машарипова Г.К. Методология научного исследования. – Ташкент, “Fan ziyosi», 2021, 373 стр.

QO'SHIMCHA ADABIYOTLAR:

4. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: “O'zbekiston”, 2019.

5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017- yil 7-fevral-dagi “O'zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida”gi PF-4947 sonli Farmoni.

6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 20.04.2017-yildagi PQ-2909-sonli “Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi Qarori.

7. Mirziyoyev Sh.M. «Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz». O'zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutq. – Toshkent, 2016, 56-b.

8. Mirziyoyev Sh.M. «Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak». Mamlakatimizni 2016 - yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy Yakunlari va 2017- yilga mo'ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma'ruza, 2017- yil 14 yanvar. - Toshkent, “O'zbekiston”, 2017- yil, 104 bet.

9. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash- yurt taraqqiyoti va xalq faravonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza. 2016 - yil 7 -dekabr. Toshkent, “O'zbekiston”, 2017- yil, 48-b.

10. “Faol tadbirkorlik, innovatsion g'oya va texnologiyalarni qo'llab-quvvatlash yili davlat dasturi” O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 22 yanvar 2018 -yildagi Farmoni bilan tasdiqlangan.

11. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha harakatlar

strategiyasini “Xalq bilan muloqot va inson manfaatlarini yili”da amalga oshirishga oid Davlat dasturini o'rganish bo'yicha ilmiy-uslubiy risola. – T., “Ma'naviyat”, nashriyoti, 2017- yil 244 b.

12. Kahn J.A., Landsburg S.E., Stockman A.C. The Positive Economics of Methodology//Journal of Economic Theory. Vol. 68. No 1. (January 1996). P. 64-76.

13. Новиков А.М., Новиков Д.А. Методология научного исследования. – М.: Либликом, 2010. – 280 с.

14. Системный анализ и моделирование перспектив устойчивого развития национальной экономики Узбекистана. Чепель С.В./Монография/ - Ташкент: IFMR, 2014. – 316 с.

15. Вахабов А.В., Разыкова Г.Х. Модернизация экономики. Учебное пособие. – Т., “Иктисодчи-Молия”, 2014. – 316 с.

16. Доклад о человеческом развитии 2014. Обеспечение устойчивого прогресса человечества. Уменьшение уязвимости и формирование жизнестойкости. ПРООН. Нью-Йорк. 2014. – 239 с.

17. Доклад по целям развития тысячелетия. Узбекистан. 2015/Под общ.ред.Г.Саидовой. – Т., Центр экономических исследований. 2015. – 100 с.

18. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy Attestatsiya komissiyasi rayosatining “Fan doktori ilmiy darajasini beruvchi ilmiy kengash to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida” qarori. O'zbekiston Respublikasi Adliya Vazirligi tomonidan 2016 - yil 8 iyunda ro'yxatdan o'tkazilgan. Ro'yxat raqami 2796.

19. O'zbekiston Respublikasi iqtisodiy-ijtimoiy taraqqiyotining mustaqillik yillaridagi (1990-2010 yillar) asosiy tendensiya va ko'rsatkichlari hamda 2011-2015 yillarga mo'ljallangan prognozlari. Stat to'plam. – T., O'zbekiston, 2011. – 140-b.

20. World development report 2014: risk and opportunity – managing risk for development. The World Bank. Washington D.C. 2014. 324 p.

21. Рамочная программа ООН показанию содействия Республике Узбекистан в целях развития (ЮН-ДАФ) на 2016-2020 гг. /UNDP (ПРООН). – Ташкент, Baktria press. 2015/ - 88 с.
22. 2016 World development indicators. World Bank Group. Washington. - 2014. 162 p.

AXBOROT MANBALARI:

5. www.ziyonet.uz. – O'zbekiston Respublikasi ta'lim portali
6. O'zbekiston Respublikasi Hukumatining portal.
7. www.stat.uz – O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qomitasi sayti.
8. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi milliy bazasi

7-MAVZU: OQILONALIK VA ILMIY TADQIQOT METODOLOGIYASI UYG'UNLIGI

Reja:

1. Insoniyat sivilizasiyasi azaldan oqilona sivilizasiya bo'lib, unga borliqqa nisbatan oqilona yondashish, muammolarni yechishning amaliy-pragmatik usullari.
2. Aql, idrok, logos oqilonalikning aniq-ravshan ko'rinib turuvchi tarkibiy elementlari.
3. Hozirgi olimlar fan rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari to'g'risida mushohada yuritar ekanligi, u avvalo o'zining oqilonaligi bilan ajralib turishini, dunyoni o'zlashtirish oqilona usulining keng tarqalishi tarzida gavdalanishi.
4. Fan oqilonalikning kognitiv-metodologik tizimi, oqilonalik tushunchasining hajmi noaniqligi va buni qanday tushunish kerak, degan navbatdagi savolni o'rtaga tashlash. Bu savolga javob topish yo'lidagi izlanishlarda murakkab ilmiy muammolarni sog'lom fikr nuqtai nazaridan yoritishga da'vogar ta'riflar.
5. Oqilonalikning mazmuni: 1) aqlda aks etgan tabiiy uyushqoqlik sohalariga; 2) dunyoni konseptual-diskursiv tushunish usullariga; 3) ilmiy tadqiqot va faoliyat normalari va metodlari majmuiga bog'lanishi.

Tayanch iboralar

«Ochiq», «yopiq», «universal», «maxsus», «yumshoq», «o'ta» oqilonalik, induktivistik model, deduktivistik model, evolyusionistik model, to'rsimon model, realistik model, noklassik ilmiy oqilonalik, oqilonalikning postnoklassik qiyofasi.

Axborot-uslubiy ta'minot

Mavzuni o'tishda ta'limning interfaol usullaridan keng foydalanish, o'quv jarayonini Yangi pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish samarali natija beradi. Bu boradagi zamonaviy pedagogik texnologiyalarning "Aqliy hujum", "Mashg'ulotlarda pedagogik vazifalar usulidan foydalanish", "Tanqidiy tafakkur muammoli vazifalar usuli", "Munozara usuli", "Klaster", «Muammoli vaziyat», kabi

interaktiv metodlaridan, shuningdek, texnika falsafasi strukturasi o'zida aks ettirgan slaydlardan unumli foydalanish ham ko'zda tutilgan.

Mashg'ulotlarda "Aqliy hujum" usulidan foydalanish

Ta'limning bu usuli g'oyalarni topish, magistrlar birlashgan holda qiyin muammolarni yechishga harakat qiladilar. Uni yechish uchun shaxsiy g'oyalarni ilgari suradilar. (generatsiya qiladilar).

Uning asosiy vazifasi: muammoni mustaqil tushunish va yechishga magistrnlarni o'rgatishdir.

Aqliy hujum usuli

Bu usulni barcha fanlarda samarali qo'llash mumkin. O'qituvchi bir-biri bilan bog'liq bo'lgan mavzularning har biriga doir 15 tadan qisqa va aniq savollar tuzib chiqadi. Mavzular 8-10 ta bo'lishi mumkin. Guruh magistrnlarni 8-10 ta guruhga ajratib, har biriga savollar tayyorlash davomida musiqali tanaffus e'lon qilinadi. Mavzular va guruhlarini birin-ketin muayyan tartibda joylashuvi zaruriy shartdir. Masalan, Ilmiy tadqiqot fanining "Oqilonalik va ilmiy tadqiqot metodologiyasi uyg'unligi" mavzusini o'tayotganda: 1-guruh "Ilmiy oqilonalikni fan va tabiatshunoslikning rivojlanish tarixi"; 2-guruh "Ilmiy oqilonalikning noklassik va postnoklassik qiyofasi"; 3 - guruh "Yangi oqilonalikning cheksizligi"; 4 guruh "Evropa sivilizatsiyasi azaldan oqilon sivilizatsiya sifatida"; 5- guruh "Ong strukturasi oqilonlik" va hokazo. Maxsus tayyorgarlik ko'rilgandan so'ng o'qituvchi har bir guruhdan xohlagan magistrni chaqirib 15 ta savolga javob talab qiladi. Aqliy hujum qisqa muddatda o'tkazilib Yakunlanadi.

Aqliy hujum usulini qo'llashdagi asosiy qoidalar:

1. Bildirgan g'oya va fikrlar muhokama etilmaydi va baholanmaydi.
2. Bildirgan g'oya va fikrlar hatto bo'lmag'ur bo'lsayam hisobga olinadi.
3. Qancha ko'p g'oya va fikrlar bildirilsa shuncha yaxshi.
4. Bildirilgan g'oya va fikrlarni to'ldirish va amalda kengaytirish mumkin.

5. G'oya va fikrlarni bildirish uchun vaqt aniq belgilanadi va qat'iy reglament qo'yiladi.

Magistrlarda hozirjavoblik hissini rivojlantirishga yo'naltirilgan bu usul - "Jamoalar orasida muayyan topshiriqlarni bajarayotgan va har bir magistrning shaxsiy imkoniyatlarini ro'yobga chiqarishga ko'maklashish hamda unda ma'lum jamoalar (guruh) tomonidan bildiriladigan fikrga qarshi g'oyani ilgari surish layoqatini yuzaga keltirishga" xizmat qiladi. Magistrnlarga umumiy savol tashlanib, berilgan javoblardan eng yaxshisi tanlanadi.

Bahs-munozara. Alohida mashg'ulot ko'rinishida bo'lib, o'tilgan mavzuga doir bahsli, tortishuvli, muammolarni ikki guruhga bo'linib hal etish. Bu usulni qo'llagan o'qituvchi guruhni ikkiga ajratadi. Birinchi guruh "tarafdorlar," ikkinchi guruh "qarshilar". O'rtaga tayinlangan boshlovchi bahsni muvozanatga solib turadi. Guruh a'zolari navbat bilan mulohazalarni bayon qiladilar.

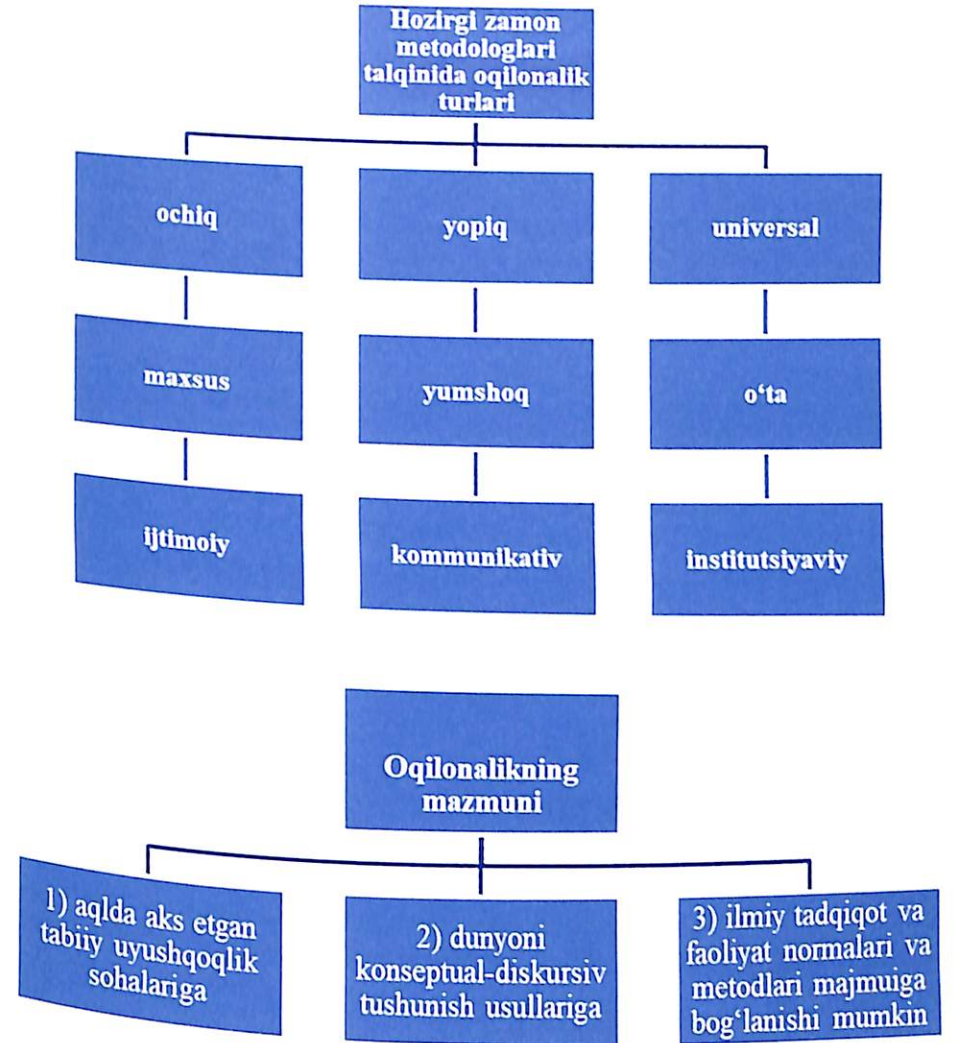
Guruhlarga bo'linib ishlash. Guruhdagi magistrnlarni soniga qarab 6-10 kishidan iborat guruhlarga bo'linadi. Har guruhga bir nafar guruhboshi tayinlanadi. Guruhdagilar mavzuga doir muammoni hamkorlikda ehadilar va har bir guruhdan bir yoki ikki a'zo mavzu yuzasidan axborot beradi. Bu holat mashg'ulotning boshlanishi va oxirida qo'llaniladi.

Juft bo'lib ishlash. Guruhdagi barcha magistrnlarning yonida yoki orqasida o'tirgan o'rtog'i bilan baravariga fikr almashib muloqot qilishi. An'anaviy usulda auditoriyada "o'qituvchi + magistr" yoki "magistr + magistr" o'rtasida muloqot bo'lib, qolganlar sust tinglovchi bo'lib qoladi. Yangi usulda guruhdagi barcha magistrnlarni, hatto sust o'zlashtiruvchilar ham o'zaro muloqotga kirishib, mashg'ulot ishtirokchisiga aylanadi. Bu usul mashg'ulotning barcha bosqichlariga qo'llaniladi.

“Aqliy hujum” usulining texnologik xaritasi.

Faoliyat bosqichlari	O'qituvchi faoliyati	Magistr faoliyati
1. Tayyorlov bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> Mavzuni aniqlaydi, maqsadni, natijalarni, baholash mezonini ishlab chiqadi 	
2. Munozaraga kirish bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> Mavzuni maqsadini, natija va baholash mezonini e'lon qiladi. Miyaga hujum usuli maqsadni amalga oshirish vositasi ekanligini tushuntiradi. 	
3. G'oyalarni kiritish bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> G'oyalarni magnitafon yoki videolentaga, qog'oz varag'iga yoki doskaga yozib olishni tashkil qiladi. 	Muammoni yechish bo'yicha g'oya va takliflar haqida mulohaza yuritilar
4. tahlil bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> Ishlab chiqarilgan baholash mezonlaridan kelib chiqib, ilgari surgan g'oyalarni tahlil qilishni tashkil etdi. 	Bildirilgan g'oyalarni takliflarni guruhga bo'lib taklif qiladilar. Eng qulay maqsadga muvofiqlarini aniqlaydilar.
5. Yakun yasash, tahlil va baholash bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> Magistrlar tomonidan amalga oshirilgan faoliyatga Yakun yasaydi. tahlil qiladi va baholaydi. 	O'z-o'ziga baho berishi mumkin.

QO'SHIMCHA VA TUSHUNTIRUVCHI MATNLAR

Mustaqil ishlash uchun savol va topshiriqlar

1. Oqilonalik va ilmiy tadqiqot metodologiyasi uyg'unligi.
2. Oqilonalikning yagona universal talqini.
3. Oqilonalik faoliyatni tashkil etishning sub'ektga xos bo'lgan universal vositasi.

4. Oqilonalikning postnoklassik qiyofasi.
5. «Ochiq» va «yopiq» oqilonalik.
6. Ong strukturasida oqilonalik.

ASOSIY ADABIYOTLAR:

1. Saifnazarov I., Karimov T., Nikitchenko G.V. Ilmiy ijod metodologiyasi. – Toshkent, TDIU, 2004.
2. Shermuhammedova N.A. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi (darslik). – T.: 2014 – 521 b.
3. Машарипова Г.К. Методология научного исследования. – Ташкент, «Fan ziyosi», 2021, 373 стр.

QO'SHIMCHA ADABIYOTLAR:

4. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: "O'zbekiston", 2019.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017- yil 7 -fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947 sonli Farmoni.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 20.04.2017- yil dagi PQ-2909-sonli "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori.
7. Mirziyoyev Sh.M. «Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz». O'zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutq. – Toshkent, 2016, 56-b.
8. Mirziyoyev Sh.M. «Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak». Mamlakatimizni 2016 - yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy Yakunlari va 2017- yilga mo'ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma'ruza, 2017- yil 14 yanvar. - Toshkent, "O'zbekiston", 2017- yil, 104 bet.

9. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash- yurt taraqqiyoti va xalq faravonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza. 2016 - yil 7 -dekabr. Toshkent, "O'zbekiston", 2017- yil, 48-b.

10. "Faol tadbirkorlik, innovatsion g'oya va texnologiyalarni qo'llab-quvvatlash yili davlat dasturi" O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 22 yanvar 2018 -yildagi Farmoni bilan tasdiqlangan.

11. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha harakatlar strategiyasini "Xalq bilan muloqot va inson manfaatlarini yili"da amalga oshirishga oid Davlat dasturini o'rganish bo'yicha ilmiy-uslubiy risola. – T., "Ma'naviyat", nashriyoti, 2017- yil 244 b.

12. Kahn J.A., Landsburg S.E., Stockman A.C. The Positive Economics of Methodology//Journal of Economic Theory. Vol. 68. No 1. (January 1996). P. 64-76.

13. Новиков А.М., Новиков Д.А. Методология научного исследования. – М.: Либроком, 2010. – 280 с.

14. Системный анализ и моделирование перспектив устойчивого развития национальной экономики Узбекистана. Чепель С.В./Монография/ - Ташкент: IFMR, 2014. – 316 с.

15. Вахабов А.В., Разыкова Г.Х. Модернизация экономики. Учебное пособие. – Т., "Иктисодчи-Молия", 2014. – 316 с.

16. Доклад о человеческом развитии 2014. Обеспечение устойчивого прогресса человечества. Уменьшение уязвимости и формирование жизнестойкости. ПРООН. Нью-Йорк. 2014. – 239 с.

17. Доклад по целям развития тысячелетия. Узбекистан. 2015/Под общ.ред.Г.Саидовой. – Т., Центр экономических исследований. 2015. – 100 с.

18. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy Attestatsiya komissiyasi rayosatining "Fan doktori ilmiy darajasini beruvchi ilmiy kengash to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida" qarori. O'zbekiston Respublikasi Adliya Vazirligi

tomonidan 2016 - yil 8 iyunda ro'yxatdan o'tkazilgan. Ro'yxat raqami 2796.

19. O'zbekiston Respublikasi iqtisodiy-ijtimoiy taraqqiyotining mustaqillik yillaridagi (1990-2010 yillar) asosiy tendensiya va ko'rsatkichlari hamda 2011-2015 yillarga mo'ljallangan prognozlari. Stat to'plam. - T., O'zbekiston, 2011. - 140-b.

20. World development report 2014: risk and opportunity - managing risk for development. The World Bank. Washington D.C. 2014. 324 p.

21. Рамочная программа ООН показанию содействия Республике Узбекистан в целях развития (ЮН-ДАФ) на 2016-2020 гг. /UNDP (ПРООН). - Ташкент, Baktria press. 2015/ - 88 с.

22. 2016 World development indicators. World Bank Group. Washington. - 2014. 162 p.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziyonet.uz. - O'zbekiston Respublikasi ta'lim portal
2. www.gov.uz - O'zbekiston Respublikasi Hukumatining portal.
3. www.stat.uz - O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qomitasi sayti.
4. www.lex.uz - O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi milliy bazasi

8-SEMINAR MASHG'ULOTI. MAVZU. ILMIY TADQIQOTDA MUAMMO VA MUAMMOLI VAZIYATINING O'ZARO ALOQASI

Reja:

1. Ilmiy muammoni qo'yish - muammoni izlash, muammoni qo'yish va rivojlantirish (kengaytirish) bosqichlari.
2. Muammoni izlash - ilmiy muammoni yuzaga kelishi ijtimoiy, iqtisodiy va texnik asoslar bilan bog'liqligi.
3. Ilmiy muammolarni izlash va shakllantirishda ularni uyechish uchun o'ylab qo'yilgan tadqiqotlardan kutilayotgan natijalarni amaliyot ehtiyojlari (talablari) bilan o'zaro munosabati.

Tayanch iboralar

Muammo tushunchasi, Gilbert muammolari, metod uyg'unligi, spektroskopik metod, rentgenoskopiya metodlari, radioaktiv tahlil metodi, oqilona fikrlashning barcha metodlari, ilmiy muammo, muammoni to'g'ri qo'yish, empirik muammo, konseptual muammolar, metodologik muammolar, muammo va masala, muammoli vaziyat. Empirik tadqiqot, amaliy tadqiqot, kumulyativizm, antikumulyativizm, bilimning o'sishi, prolefirasiya, vorisiylik va novatorlik.

Axborot-uslubiy ta'minot

Ushbu mavzuni o'tishda ta'limning interfaol usullaridan keng foydalanish, o'quv jarayonini Yangi pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish samarali natija beradi. Bu boradagi zamonaviy pedagogik texnologiyalarning "Bumerang", "Klaster", "Aqliy hujum", "Suqrotcha bahs", «Muammoli vaziyat», «Dumaloq stul atrofida» kabi interaktiv metodlaridan, shuningdek, texnika falsafasi strukturasini o'zida aks ettirgan slaydlardan unumli foydalanish ham ko'zda tutilgan.

"Munozara usuli" dan foydalanish

Munozara o'tkazish mavzusi aniq bo'lishi kerak. Tanlangan mavzu yoki muammo qismlarga ajratilib 15-20 ta qisqa savollar magistr'larga beriladi va auditoriya magistr'lari 3-4 kishidan

4. Xulosa bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Keltirilgan dalillardan eng muhimlarini qisqacha sanab o'tadi va ajratadi. O'xshash fikrlarni ta'kidlaydi. Yechilmagan muammolarni aytib magistrning turli nuqtai nazarlarni yoritishga qo'shilgan hissa deb baholaydi.
--------------------	---

Munozara usulining samaradorligi

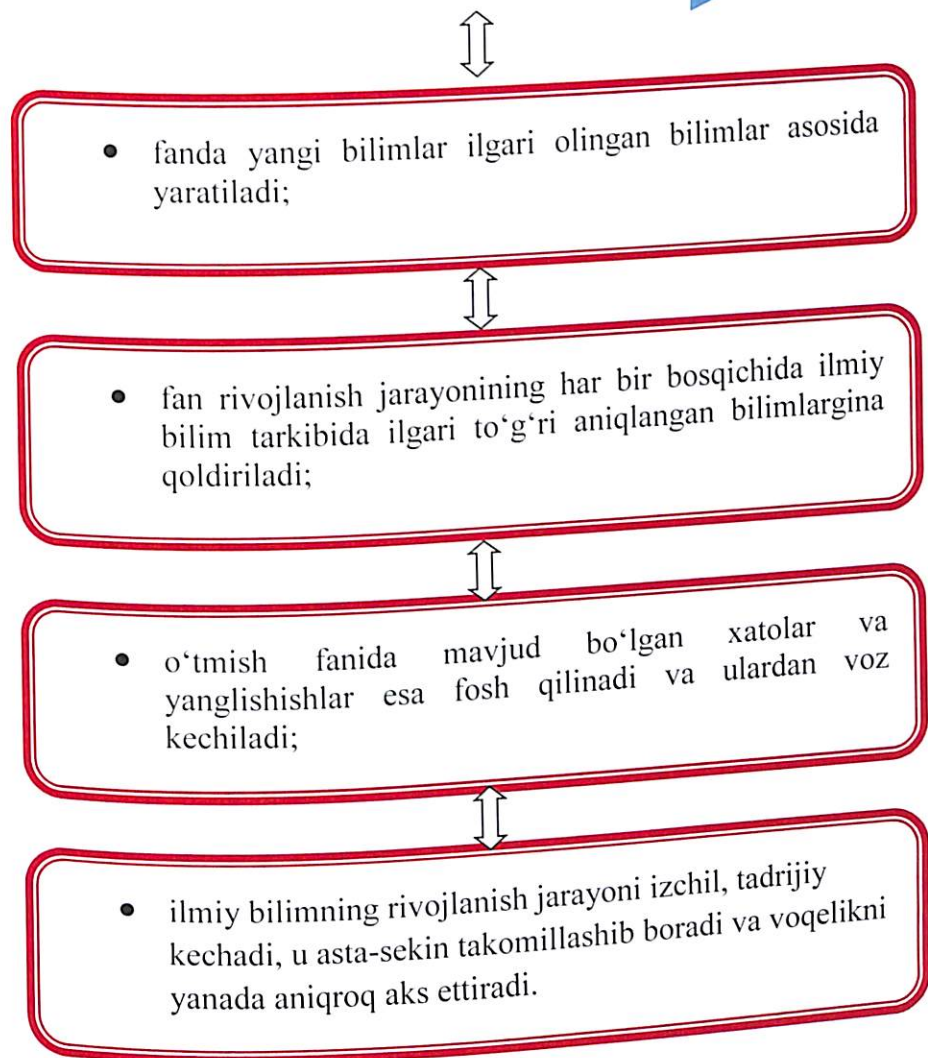
Birinchidan, magistrning tayyorgarligiga o'z fikrini bildirsa, keltirayotgan dalilga raqiblarini ishontira olmasa, munozara chalkash va qarama-qarshi tus oladi. SHuning uchun magistrlarda o'z fikrini shakllantirishga, savollarni puxta va ma'noli qilib aniq ifoda etishga, muayyan isbotlar keltirishga erishish lozim.

Ikkinchidan, munozarani faqat sog'lom ijtimoiy muhit bo'lgandagina, magistrlar bir-birlari bilan do'stona munosabatda bo'lsalargina o'tkazish mumkin.

Uchinchidan, munozara mavzusi fikr almashish uchun mos bo'lib, magistrlar berilgan mavzu bo'yicha yyetarli bilimga ega bo'lgan taqdirdagina muvofaqiyatli chiqadi.

QO'SHIMCHA VA TUSHUNTIRUVCHI MATNLAR

Kumulyativistik konsepsiyaning asosiy qoidalari:

Fanning «o'sish nuqtalari»

➤ O'z rivojlanish jarayonida fan o'zi to'plagan bilimlar hajmini o'stirish bilan bir vaqtda uning mazmunida ham sifat o'zgarishlari yasaydi, uni olish va asoslash usullarini takomillashtiradi, uni tashkillashtirish tizimini qayta quradi.

➤ Yangi fanlarning shakllanishi biron-bir murakkab ob'ekt haqidagi yagona umumiy fan qismlarga ajralishi va ular ayni shu ob'ektning turli tomonlari yoki elementlari haqidagi o'zmi-ko'pmi mustaqil alohida fanlarga aylanishi bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

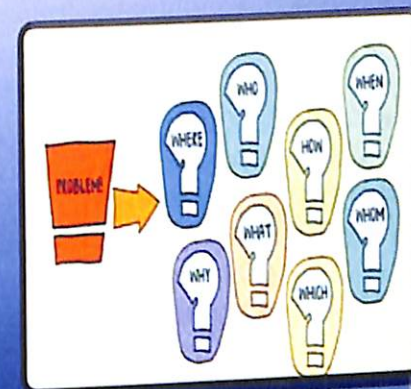

➤ Yangi fanlar biron-bir turdagi ob'ektlarga doir bilimlarning yig'ilishi va yaxlit bir butunga birlashtirilishi natijasida paydo bo'lishi mumkin.

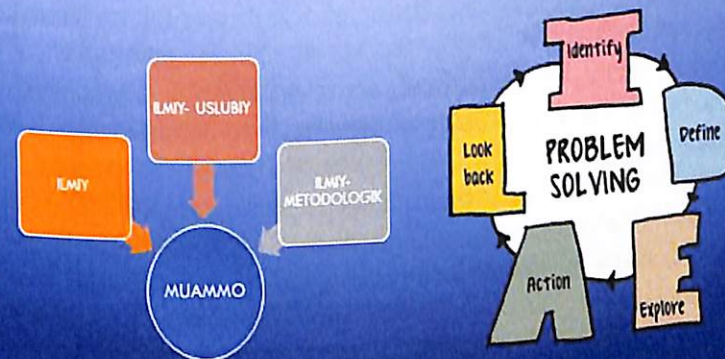

➤ Yangi fanlar biron-bir turdagi ob'ektlarga doir bilimlarning yig'ilishi va yaxlit bir butunga birlashtirilishi natijasida paydo bo'lishi mumkin.

MUAMMONI FAN TILIDA IFODALASH ZARUR

MUAMMO VA ILMIY TADQIQOT UYG'UNLIGI

Mustaqil ishlash uchun savol va topshiriqlar

1. Muammoli vaziyatning pirovard negizi nima hisoblanadi.?
2. Har qanday ilmiy bilish nimadan boshlanadi.?
3. To'g'ri qo'yilmagan muammo yoki soxta muammo qanday oqibatlarni keltirib chiqaradi?
4. Bilishning rivojlanish jarayonida ob'ektiv tarzda yuzaga keladigan, Yechimini topish muhim amaliy yoki nazariy ahamiyatga ega bo'lgan masala yoki masalalar majmui nima deb ataladi?
5. Predmetga va proseduraga doir muammoni, metodologik va baholashga doir muammoni aniq misollar bilan farqlab bering.

ASOSIY ADABIYOTLAR:

1. Saifnazarov I., Karimov T., Nikitchenko G.V. Ilmiy ijod metodologiyasi. – Toshkent, TDIU, 2004.
2. Shermuhammedova N.A. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi (darslik). – T.: 2014 – 521 b.
3. Машарипова Г.К. Методология научного исследования. – Ташкент, "Fan ziyosi", 2021, 373 стр.

QO'SHIMCHA ADABIYOTLAR:

4. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: "O'zbekiston", 2019.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017- yil 7 - fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947 sonli Farmoni.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 20.04.2017- yildagi PQ-2909-sonli "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori.
7. . Mirziyoyev Sh.M. «Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz». O'zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutq. – Toshkent, 2016, 56-b.

8. .Mirziyoyev Sh.M. «Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak». Mamlakatimizni 2016 - yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy Yakunlari va 2017- yilga mo'ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma'ruza, 2017- yil 14 yanvar. - Toshkent, "O'zbekiston", 2017- yil, 104 bet.

9. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash- yurt taraqqiyoti va xalq faravonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza. 2016 - yil 7 - dekabr. Toshkent, "O'zbekiston", 2017- yil, 48-b.

10. "Faol tadbirkorlik, innovatsion g'oya va texnologiyalarni qo'llab-quvvatlash yili davlat dasturi" O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 22 yanvar 2018 -yildagi Farmoni bilan tasdiqlangan.

11. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha harakatlar strategiyasini "Xalq bilan muloqot va inson manfaatlarini yili"da amalga oshirishga oid Davlat dasturini o'rganish bo'yicha ilmiy-uslubiy risola. – T., "Ma'naviyat", nashriyoti, 2017- yil 244 b.

12. Kahn J.A., Landsburg S.E., Stockman A.C. The Positive Economics of Methodology//Journal of Economic Theory. Vol. 68. No 1. (January 1996). P. 64-76.

13. Новиков А.М., Новиков Д.А. Методология научного исследования. – М.: Либроком, 2010. – 280 с.

14. Системный анализ и моделирование перспектив устойчивого развития национальной экономики Узбекистана. Чепель С.В./Монография/ - Ташкент: IFMR, 2014. – 316 с.

15. Вахабов А.В., Разыкова Г.Х. Модернизация экономики. Учебное пособие. – Т., "Иктисодчи-Молия", 2014. – 316 с.

16. Доклад о человеческом развитии 2014. Обеспечение устойчивого прогресса человечества. Уменьшение уязвимости и формирование жизнестойкости. ПРООН. Нью-Йорк. 2014. – 239 с.

17. Доклад по целям развития тысячелетия. Узбекистан. 2015/Под общ.ред.Г.Саидовой. – Т., Центр экономических исследований. 2015. – 100 с.

18. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy Attestatsiya komissiyasi rayosatining "Fan doktori ilmiy darajasini beruvchi ilmiy kengash to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida" qarori. O'zbekiston Respublikasi Adliya Vazirligi tomonidan 2016 - yil 8 iyunda ro'yxatdan o'tkazilgan. Ro'yxat raqami 2796.

19. O'zbekiston Respublikasi iqtisodiy-ijtimoiy taraqqiyotining mustaqillik yillaridagi (1990-2010 yillar) asosiy tendensiya va ko'rsatkichlari hamda 2011-2015 yillarga mo'ljallangan prognozlar. Stat to'plam. – T., O'zbekiston, 2011. – 140-b.

20. World development report 2014: risk and opportunity – managing risk for development. The World Bank. Washington D.C. 2014. 324 p.

21. Рамочная программа ООН показанию содействия Республике Узбекистан в целях развития (ЮН-ДАФ) на 2016-2020 гг. /UNDP (ПРООН). – Ташкент, Baktria press. 2015/ - 88 с.

22. 2016 World development indicators. World Bank Group. Washington. - 2014. 162 p.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziyonet.uz. – O'zbekiston Respublikasi ta'lim portal
2. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi Hukumatining portal.
3. www.stat.uz – O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qomitasi sayti.
4. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi milliy bazasi

9-SEMINAR MASHG'ULOTI

MAVZU. ILMIY TADQIQOTGA AXBOROT VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING TA'SIRI

Reja:

1. Axborot, ma'lumot va bilim uyg'unligi. Ilmiy tadqiqot jarayonida bilimlar hajmining o'sishi.
2. Ilmiy bilimning informativligi. Ijtimoiy axborot.
3. Ijtimoiy axborotni o'zlashtirishning ahamiyati. Ilmiy axborot.
4. Informatika. Axborotlashgan jamiyat konsepsiyasi.
5. Texnologiya va texnikani o'zlashtirishning ilmiy tadqiqot faoliyatiga ijobiy ta'siri.
6. Ilmiy tadqiqot usullari va vositalari.
7. Informatika va ilmiy bilimning o'ziga xosligi.

Tayanch iboralar

Axborot, axborotning evristik mazmuni, informasion vaziyat, informativlik, bilimning informativligi, ijtimoiy axborot, ilmiy axborot, informatika, axborot texnologiyasi, axborotlashgan jamiyat, mehnatning intellektuallashuvi, Internet, kibernetika.

Axborot-uslubiy ta'minot

Ushbu mavzuni o'tishda ta'limning interfaol usullaridan keng foydalanish, o'quv jarayonini Yangi pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish samarali natija beradi. Bu boradagi zamonaviy pedagogik texnologiyalarning "Mashg'ulotlarda suhbat usulidan foydalanish", "Mashg'ulotlarda aqliy hujum usulidan foydalanish", "Pinbard usuli", «Dumaloq stul atrofida» kabi interaktiv metodlaridan, shuningdek, texnika falsafasi strukturasi o'zida aks ettirgan slaydlardan unumli foydalanish ham ko'zda tutilgan

"Mashg'ulotlardan suhbat usuli"dan foydalanish

Suhbat ta'limning dialogik savol-javob usuli. Bu usulning etakchi funksiyasi – mativatsiya qilish. Aniq maqsadni ko'zga

tutadigan va mohirona qo'yilgan savollar yordamida magistrning o'z bilimlarini berilgan mavzu bo'yicha esga olish, bayon etishga muvofiq etishga o'rgatadi.

Suhbat davomida magistrlar Yangi bilimlarini mustaqil fikrlash, xulosa chiqarish, Yakunlash va umumlashtirish yo'li bilan egallab oladilar, tushunadilar. Fikr yuritishni maksimal faollashtiradi, bilim olishga intilishni yanada rivojlantirish imkonini beradi.

Belgilangan maqsad bo'yicha suhbatlar:

1. Kirish yoki tashkil qiluvchi. (didaktik vazifasi - magistrning mashg'ulotga tayyorlash).
2. Yangi bilimlardan xabardor qilish. (didaktik vazifasi - magistrning Yangi material bilan tanishtiradi).
3. Sintezlovchi yoki mustahkamlovchi. (didaktik vazifasi - magistr tomonidan bilimlarni tizimlashtirish, mustahkamlash, eslab qolish, anglash).

Suhbatlar o'quv va davra suhbatlariga bo'linadi. Davra suhbatlarida ishtirokchilarning joylashish tartibi va asosiylari ularning o'z fikrini navbat bilan bildirishidir. Suhbat erkin vaziyatda olib borilib, savollar aniq, lo'nda berilishi juda muhimdir.

Ular o'zaro mantiqiy bog'liq bo'lishi, o'rganilayotgan materialni tub ma'nosini ochib berishi, bilimni tartibli ravishda egallab olishga imkoniyat yaratilishidir.

Savollar ma'nosi va shakli jihatdan magistrning rivojlantirish darajasiga mos bo'lishi kerak. Oson savollarda faol bo'lishi, bilishga jiddiy yondashuv intilishni kuchaytiradi.

Suhbat usulini qo'llashda quyidagilarga amal qiling:

- Har bir savolni barchaga berasiz, o'ylash uchun bir oz o'tgandan keyingina magistrning javob berishga taklif qilasiz.
- Savolga joydan turib baqirib javob bergan magistrni rag'batlantirmang.
- Juda uzun yoki "qo'shaloq" savollar qo'ymang.

- Savolga javob ololmasangiz, savolni qayta tuzish yoki bo'laklarga ajratib yo'naltiruvchi savollar bering.
- Javoblarni isbotlashga, taqqoslashga, o'z dadili va misollari bilan asoslashga imkon bering.
- Suhbat usulini qo'llayotganingizda o'z imkoniyatingizni va magistrning tayyorgarlik darajasini taroziga solib ko'ring.

Suhbat usulining texnologik xaritasi

Faoliyat bosqichlari	O'qituvchi faoliyati	Magistr faoliyati
1. Tayyorlov bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Suhbat mavzularini, maqsadini, vazifasini va natijasini aniqlaydi, ko'rgazmali vositalari tanlaydi, asosiy va yordamchi savollarni aniqlaydi: uni tashkil qilish va olib borishni puxta o'ylab chiqadi: • Savol berish tartibi, asosiy holatlarni, umumlashtirish, xulosa qilish kerakligini aniqlaydi. 	
2. Suhbatga kirish bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Qisqacha ma'lumot tarzida o'quv suhbatining mavzusini, vazifasini e'lon qiladi. 	
3. O'quv materialni bayon etish	<ul style="list-style-type: none"> • Suhbat davomida magistrning alohida mulohazalarini umumlashtiradi, qo'yilgan vazifalarga mos ravishda ularni to'ldiradi. • Barcha magistrning suhbatda faol qatnashishlarga harakat qiladi. To'g'ri javoblarni ma'qullaydi, noto'g'ri va to'liq bo'lmaganlarini sharhlaydi, noto'g'ri javob bergan magistrning o'z xatosini o'zi topishni taklif etadi. Boshqalarni yordamga chaqiradi. 	<p>Savollarni diqqat bilan tanlaydi. Javoblarni o'ylaydilar. O'rtoqlarining javoblarini tahlil qiladilar. O'z</p>

		mulohazalarini aytadilar.
4. Xulosa bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Usullardan birini tanlab suhbat natijasini umumlashtiradi. O'zi yakun yasaydi. • Faolligi bilan ajralib turgan magistrlardan suhbat natijalarini umumlashtirish va ma'lumot berish so'raladi. • Yo'naltiruvchi savollar yorda-mida suhbat natijalarini umumlashtiradi. 	
5. Yakun yasash, tahlil qilish, baholash	<ul style="list-style-type: none"> • Yakun yasaydi, magistrlar tomonidan amalga oshirilgan faoliyatni tahlil qiladi va baholaydi. 	O'z-o'zini baholashni amalga oshirish mumkin.

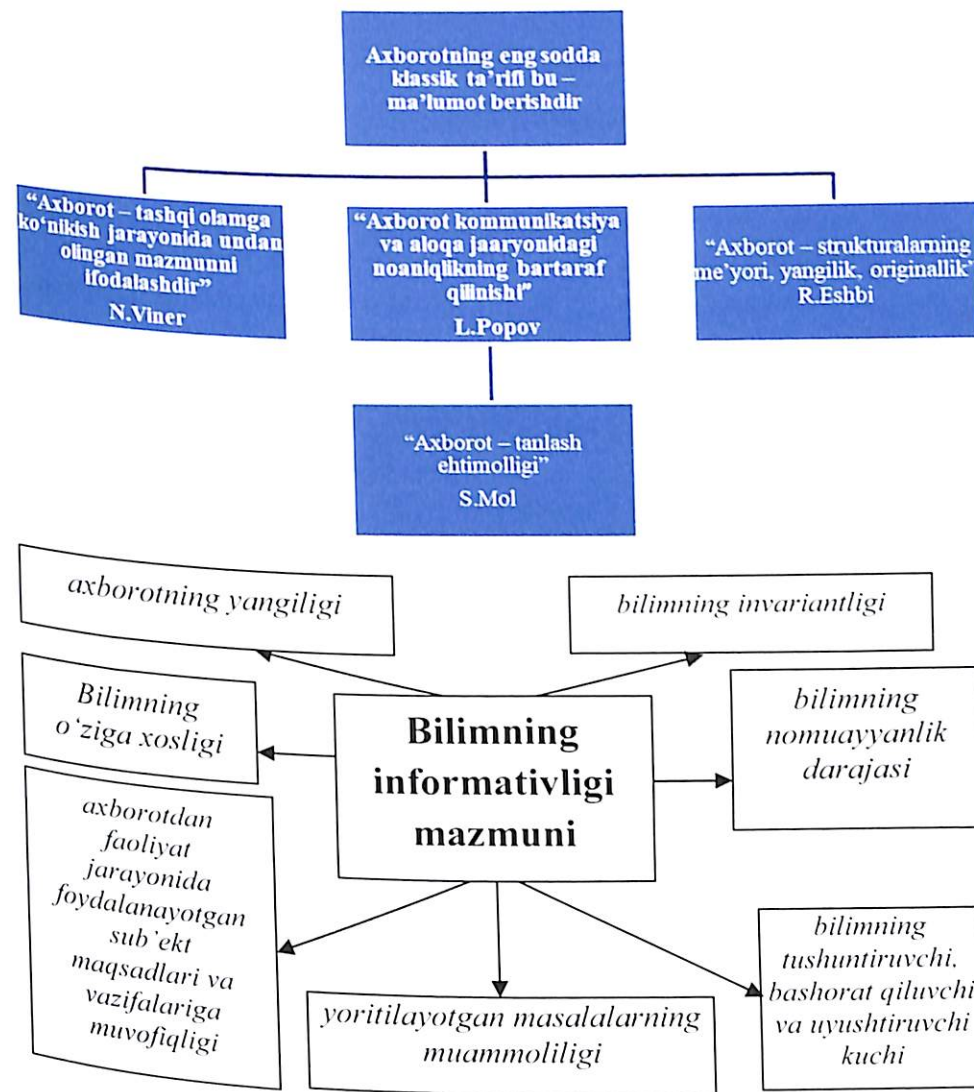
QO'SHIMCHA VA TUSHUNTIRUVCHI MATNLAR

Axborot – ob'ektiv reallikning muhim qismini ifodalovchi tushuncha bo'lib, o'zini saqlash, qayta ishlash va ta'sir natijalari (izlari)dan foydalanish uchun mo'ljallangan moddiy tizimlarda namoyon bo'ladi.

Ma'lumotlar muayyan xulosa chiqarish yoki qaror qabul qilishga xizmat qiladi. Ular saqlanishi, uzatilishi va berilishi mumkin, ammo axborot sifatida amal qilishi mumkin emas.

Bilim – bilish faoliyatining natijasi, mazkur faoliyat yordamida olingan borliq haqidagi tushunchalar tizimi.

Informatika (fransuzcha information – axborot va automatique – avtomatika) – axborot olish, unga ishlov berish, uni saqlash va taqdim etish jarayonlarini tadqiq qilish, jamiyat hayotining barcha sohalarida axborot texnikasi va texnologiyasini yaratish, amaliyotga joriy etish va ulardan foydalanish masalalarini hal qilish bilan shug'ullanuvchi fan-texnika faoliyatidir.

Axborot texnologiyasi – bu axborotni tanlash, jamg'arish, tahlil qilish va foydalanuvchiga etkazib berishga yo'naltirilgan hisoblash texnikasi, elektr aloqa, informatika imkoniyatlarining uyg'unligidir.

Axborot ijtimoiy – iqtisodiy, texnologik va madaniy taraqqiyotning muhim resursidir; undan foydalanish masshtablari, an'anaviy resurslardan foydalanish (energiya, xom ashyo va h.k.) masshtablariga teng. Axborotga sarf qilingan mablag' makroiqtisodiy ahamiyatga ega. Axborotning jamiyat hayotidagi ahamiyati kundan kunga ortmoqda. Axborot bilan ishlash usullari o'zgarimoqda, yangi axborot texnologiyalarini qo'llash sohalari kengaymoqda.

INFORMATIZATSIYA

“Informatizatsiya o'ziga uchta bir – biriga bog'liq jarayonni mujassamlashtiradi”

mediatizatsiya – axborotni yig'ish, saqlash va tarqatish vositalarini takomillashtirish jarayoni

kompyuterizatsiya – axborotni izlash, qayta ishlash vositalarini takomillashtirish jarayoni.

intellektualizatsiya – axborotni yaratish va idrok qilish qobiliyatini rivojlantirish jarayoni, ya'ni jamiyatning intellektual salohiyatini oshirish

Axborotlashgan jamiyati konsepsiyasi
(mualliflari – E. Masuda, D. Martin, G. Molitor va b.) hozirgi zamon fanida muhim o'rin egallaydi. U *industrial* va *postindustrial* jamiyat konsepsiyasi o'rnini egallagan bo'lib, informatika va axborot texnologiyasi jamiyatning ijtimoiy tuzilishini, ishlab chiqarish kuchlarini o'zgartirish, yaxlit axborot sanoatini vujudga keltirish vositasi bo'lib xizmat qiladi.

Nanotexnologiya-mitti texnologiya bo'lib, uning prototipi tabiatning o'zida mujassam. Ko'zga ko'rinmas bakteriyalar, chumoli, o'rgimchak va shunga o'xshash hasharotlar tabiiy nano jismlardir. Atomlar va ular orasidagi masofalar ham nanometr ulushlarida o'lchanadi. Nanotexnologiya atamasini birinchi bo'lib, 1974 yilda yapon olimi Norio Taniguchi yangi ob'ektlar va materiallar tuzish jarayonini izohlash uchun ishlatgan. Bu sohadagi dastlabki texnik vositalar Shveysariyaning IBM laboratoriyasida ixtiro qilingan. 1982 yilda skanerlovchi zondni ixtiro qilgan Gerd Bining va Genri Rorerlar 1986 yilda Nobel mukofotiga sazovor bo'lgan.

Axborot

• Obyektiv reallikning muhim qismini ifodalovchi tushuncha

Axborot

• O'zini saqlash, qayta ishlash va ta'sir natijalari (izlari)dan foydalanish uchun mo'ljallangan moddiy tizimlarda namoyon bo'ladi

Axborot, bilim, ma'lumot tushunchalarining tahlili

Mustaqil ishlash uchun savol va topshiriqlar

1. Ijtimoiy axborotning o'ziga xos xususiyatlari nimada?
2. Ilmiy axborotning o'ziga xos xususiyatlarini ayting.
3. Informasion vaziyat qanday ahamiyatga ega?
4. Jamiyatning rivojlanishida informatika qanday rol o'ynaydi?
5. Nanotexnologiyalarning ahamiyati nimalarda namoyon bo'ladi?
6. Axborotlashgan jamiyatning o'ziga xos xususiyatlari
7. Axborot, bilim, ma'lumot birligi va farqi
8. Ta'limning axborotlashuvi (esse)

ASOSIY ADABIYOTLAR:

1. Saifnazarov I., Karimov T., Nikitchenko G.V. Ilmiy ijod metodologiyasi. – Toshkent, TDIU, 2004.
2. Shermuhammedova N.A. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi (darslik).- T.: 2014 – 521 b.
3. Машарипова Г.К. Методология научного исследования. – Ташкент, «Fan ziyosi», 2021, 373 стр.

QO'SHIMCHA ADABIYOTLAR:

4. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: "O'zbekiston", 2019.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017- yil 7-fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947 sonli Farmoni.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 20.04.2017- yildagi PQ-2909-sonli "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori.
7. Mirziyoyev Sh.M. «Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz». O'zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutq. – Toshkent, 2016, 56-b.
8. Mirziyoyev Sh.M. «Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi

bo'lishi kerak». Mamlakatimizni 2016 - yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy Yakunlari va 2017- yilga mo'ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma'ruza, 2017- yil 14 yanvar. - Toshkent, "O'zbekiston", 2017- yil, 104 bet.

9. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash- yurt taraqqiyoti va xalq faravonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza. 2016 - yil 7 -dekabr. Toshkent, "O'zbekiston", 2017- yil, 48-b.

10. "Faol tadbirkorlik, innovatsion g'oya va texnologiyalarni qo'llab-quvvatlash yili davlat dasturi" O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 22 yanvar 2018 -yildagi Farmoni bilan tasdiqlangan.

11. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha harakatlar strategiyasini "Xalq bilan muloqot va inson manfaatlari yili"da amalga oshirishga oid Davlat dasturini o'rganish bo'yicha ilmiy-uslubiy risola. - T., "Ma'naviyat", nashriyoti, 2017- yil 244 b.

12. Kahn J.A., Landsburg S.E., Stockman A.C. The Positive Economics of Methodology//Journal of Economic Theory. Vol. 68. No 1. (January 1996). P. 64-76.

13. Новиков А.М., Новиков Д.А. Методология научного исследования. - М.: Либроком, 2010. - 280 с.

14. Системный анализ и моделирование перспектив устойчивого развития национальной экономики Узбекистана. Чепель С.В./Монография/ - Ташкент: IFMR, 2014. - 316 с.

15. Вахабов А.В., Разыкова Г.Х. Модернизация экономики. Учебное пособие. - Т., "Иктисодчи-Молия", 2014. - 316 с.

16. Доклад о человеческом развитии 2014. Обеспечение устойчивого прогресса человечества. Уменьшение уязвимости и формирование жизнестойкости. ПРООН. Нью-Йорк. 2014. - 239 с.

17. Доклад по целям развития тысячелетия. Узбекистан. 2015/Под общ.ред.Г.Сандовой. - Т., Центр экономических исследований. 2015. - 100 с.

18. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy Attestatsiya komissiyasi rayosatining "Fan doktori ilmiy darajasini beruvchi ilmiy kengash to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida" qarori. O'zbekiston Respublikasi Adliya Vazirligi tomonidan 2016 - yil 8 iyunda ro'yxatdan o'tkazilgan. Ro'yxat raqami 2796.

19. O'zbekiston Respublikasi iqtisodiy-ijtimoiy taraqqiyotining mustaqillik yillaridagi (1990-2010 yillar) asosiy tendensiya va ko'rsatkichlari hamda 2011-2015 yillarga mo'ljallangan prognozlari. Stat to'plam. - T., O'zbekiston, 2011. - 140-b.

20. World development report 2014: risk and opportunity - managing risk for development. The World Bank. Washington D.C. 2014. 324 p.

21. Рамочная программа ООН по оказанию содействия Республике Узбекистан в целях развития (ЮН-ДАФ) на 2016-2020 гг. /UNDP (ПРООН). - Ташкент, Baktria press. 2015/ - 88 с.

22. 2016 World development indicators. World Bank Group. Washington. - 2014. 162 p.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziyonet.uz. - O'zbekiston Respublikasi ta'lim portal
2. www.gov.uz - O'zbekiston Respublikasi Hukumatining portal.
3. www.stat.uz - O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qomitasi sayti.
4. www.lex.uz - O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi milliy bazasi

10-SEMINAR MASHG'ULOTI
MAVZU. ILMIY TADQIQOT METODIDA TUSHUNISH VA
TUSHUNTIRISHNING AHAMIYATI. ILMIY
TADQIQOTDA INTUITSIYANING ROLI

Reja:

1. Tushunish va uning bilish bilan o'zaro munosabati.
2. Hozirgi adabiyotlarda tushunish turlar, tiplari va darajalari.
3. Tushunish, tavsiflash, tushuntirish va talqin qilish.
4. "Ma'no" tushunchasining talqini.
5. Semiotika - belgilar va belgili tizimlarning xossalarini o'rganuvchi fan.
6. Dialog. Ilmiy tushuntirishning deduktiv-nomologik modeli.
7. Teologik yoki intensional tushuntirish.
8. Tushuntirish va tushunishning o'zaro nisbati.
9. Tushunish - ma'naviy madaniyatning moddiylashtirilgan ifodasi.

Tayanch iboralar

Intuitsiya bilim, sezgi, «daymoniy», «predmet g'oyasiga egalik», sensualist, intellektual intuitsiya, apersepsiya g'oyasi, fenomenologik intuitsiya, reduksiya, instinkt, ong osti hodisasi, diniy e'tiqod, «ekzistensiya», «abstraksiyalar ruhi», alogizm va mistik irratsionalizm, evristik usul. Ilm odamlari, intellektual elita, super intellektual elita, konsensus, neytralizm, ijtimoiy mas'uliyat, ochiq va yopiq konsensus.

1-o'quv topshiriq
Kitob bilan ishlash usulidan foydalanishning texnologik xaritasi

Faoliyat bosqichlari	O'qituvchi faoliyati	Talaba faoliyati
1. Tayyorlov bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Mustaqil o'rganish uchun manbani tanlaydi. 	

	<ul style="list-style-type: none"> • O'quv faoliyati maqsadi, vazifasi natijasi va uni baholash mezonlarini shakllantiradi. 	
2. Mavzuga kirish bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Talabalarni o'rganilayotgan mavzu bilan tanishtirish maqsadida ilgari mavjud bo'lgan material bilan Yangisini taqqoslash va bog'lash uchun suhbat uyushtiradi. • Yangi material savollarini asoslab beradi; • Mustaqil bilib olishni tartib va vazifalarini belgilaydi (o'qish, tushunish, matndagi asosiy g'oyani belgilash eslab qolish taqqoslash) 	
3. O'quv materiallarni bayon etish	<ul style="list-style-type: none"> • Natijani baholash mezonlarini e'lon qiladi; • Kuzatadi, individual yordam beradi. 	<p>O'qiydilar, asosiy materiallarni belgilaydilar qarab vazifaga sxema, mantiqiy konspekt reja tuzadilar; savol bo'yicha adabiyotlarni tanlaydilar</p>
4. Umumlashtirish bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • O'rganilgan materialni o'zlashtirish sifatini tekshiradi, tahlil qiladi va natijalarni baholaydi. 	<p>Matnni qayta ishlab chiqish, tayyorlagan referat sxemalarini namoyish etadi, o'zaro tekshiruv baholash, o'ziga baho berishni amalga oshiradi.</p>

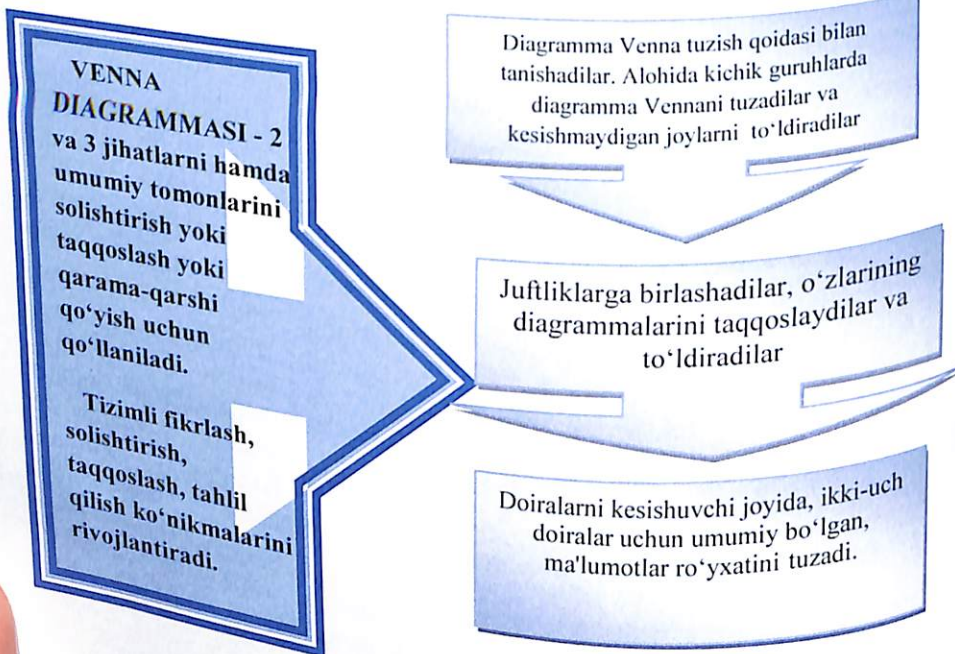
Kitob bitmas-tuganmas bilim manbai, insonning falsafiy, ma'naviy-axloqiy jihatdan shakllantirishning muhim omili. Shuning

uchun talabalarni mashg'ulotlarda kitob o'qishga astoydil o'rgatish lozim.

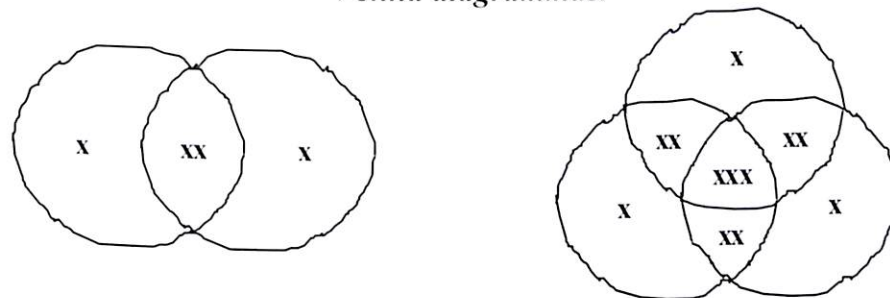
2-o'quv topshiriq
B.B.B.USULI ASOSIDA BILIMLARNI SINASH UCHUN
TARQATMA MATERIALLAR

	Tushucha	Bilaman «+» «+» Bilmayman «->» «->»	Bildim «+» Bila olmadim «->»
1	Falsafaning bahs mavzulari		
2	Dunyoqarashning tarixiy shakllari		
3	Falsafaning predmeti		
4	Falsafaning vazifalari		
5	Falsafa va fanning mutanosibligi va farqi		

3-o'quv topshiriq

Venna diagrammasi

VENN topshirig'i: Dunyoqarashning tarixiy shakllari

QO'SHIMCHA VA TUSHUNTIRUVCHI MATNLAR

«Ilm ahli» ilmiy izlanishlarning mahsullarini faqat fan sohasida tayyorgarlikka ega, bilimdon odamlarga berishlari mumkin. Tayyorgarlikka ega bo'lmagan odamlar ularni o'zlashtira olmaydilar. Shu narsa diqqatga sazovorki, «ilm ahli» - olimlar butun dunyo bo'ylab tarqalgan va butun insoniyatga tegishli. Ular bir-birini qidiradi, bir-biri bilan aloqa qiladi. Olimlarning uchrashuvlari va muloqotini ta'minlash shakllari har xil nom bilan ataladi – bular seminarlar va konferensiyalar, simpoziumlar va kongresslar. Biroq muloqotning eng qulay va keng tarqalgan yo'li – olimlarning ilmiy asarlarini e'lon qilish. Maxfiy ishlovlarni hisobga olmaganida, har bir olim muammoga nisbatan o'z yondashuvi, erishishga o'z hayotini bag'ishlagan natijalari bilan butun dunyoni tanishtirishga harakat qiladi.

Hozirgi adabiyotlarda tushunish turlari, tiplari va darajalarining har xil tasniflari mavjud. Masalan, G.I.Ruzavin tushunishning uch asosiy turini farqlaydi:

A)

Dialogda til vositasida aloqa qilish jarayonida yuzaga keladigan tushunish. Tushunish yo tushunmaslik natijasi bu erda suhbatdoshlar o'z so'zlariga qanday ma'no yuklashiga bog'liq.

B)

Bir tildan boshqa tilga tarjima qilish bilan bog'liq tushunish. Bu erda o'zga tilda ifodalangan ma'noni ona til so'zlari va gaplari yordamida ifoda etish va saqlash nazarda tutiladi.

V)

Matnlarni, badiiy adabiyot va san'at asarlarini, shuningdek odamlarning turli vaziyatlardagi qilmishlari va harakatlarini talqin qilish bilan bog'liq tushunish. Bu erda ma'noni intuitiv tushunishning o'zi etarli bo'lmaydi. Bu tushunishning birinchi darajasi. Tushunishning ikkinchi darajasi tadqiqotning boshqa, xususan: mantiqiy-metodologik, aksiologik, kulturologik vosita va metodlarini jalb qilishni taqozo etadi.

Tushunish to'g'risida so'z yuritganda, yana ikki muhim jihatga e'tiborni qaratish kerak:

1

Germenevtik doira tamoyil tushunishning muhim jihati hisoblanadi. U tushunishning shakllik xususiyatini aks ettiradi. Mazkur tamoyil tushunish va tushuntirishni bog'laydi: nimanidir tushunish uchun uni tushuntirish kerak va aksincha. Mazkur o'zaro aloqa butun bilan qismining doirasi sifatida ifoda etiladi: butunni tushunish uchun uning alohida qismlarini tushunish kerak, alohida qismlarni tushunish uchun esa butunning ma'nosini haqida tasavvurga ega bo'lish lozim. Masalan, so'z - gapning qismi, gap - matnning qismi, matn - madaniyat unsuri va sh.k.

2

Germenevtik doira - «olmaxon g'ildiragi» emas, zero, unda tafakkur qismlardan avvalgi butungacha emas, balki o'z qismlarining bilim bilan boyigan butungacha, ya'ni boshqa butungacha qaytadi. Germenevtik doira dialektik xususiyatga ega: unda to'liq va chuqurtushunishdan yanada to'liqroq va chuquroq tushunishga tomon harakat sodir bo'ladi, mazkur harakat jarayonida tushunishning yanada keng ufoqlari namoyon bo'ladi.

Tushuntirish.

Tushunish bilan bir qatorda, - tushuntirish ham mavjud.

Tushuntirishning bosh maqsadi - o'rganilayotgan predmetning mohiyatini, rivojlanish sabablari, shartlari va manbalarini, harakat mexanizmlarini aniqlashdan iborat. Tushuntirish odatda tavsiflash bilan chambarchas bog'liq va ilmiy bashoratning negizini tashkil etadi. SHuning uchun ham tushuntirish deganda umumiy tarzda muayyan hodisani umumlashtirishni tushunish mumkin.

Tushuntirish ob'ektning mohiyatini ochib berish bilan birga, tushuntirishni asoslashda foydalanilgan bilimlarga aniqlik kiritish va ularni rivojlantirishga ham ko'maklashadi. Xullas, tushuntirish vazifalarini hal qilish ilmiy bilim va uning konseptual apparati rivojlanishining muhim stimuldur.

Axborot, bilim, ma'lumot tushunchalarining tahlili.

So'nggi yillarda «axborot», «invariantlik», «nomuayyanlik» kabi umumilmiy tushunchalar falsafiy tahlil predmetiga aylandi. Bilimning u yoki bu tarmoqlarida yuzaga kelgan va ilmiy bilishning mantiqiy-metodologik vositalari darajasiga ko'tarilgan bu tushunchalar nafaqat ob'ektlar va jarayonlarni ko'rishning umumiy usullari, balki rivojlanayotgan bilimni tahlil qilish shakllari hamdir.

Eng umumiy ma'noda axborot narsa va hodisalar haqidagi har qanday ma'lumotni anglatadi, biroq hozirgacha axborotning umum qabul qilingan ta'rifi yo'q.

Mustaqil ishlash uchun savol va topshiriqlar

1. Intuitiv bilish darajasi.
2. Intuitsiya muammosi.
3. Bugungi kunda irratsionalizm.
4. Super intellektual elita vakillarining faoliyati nimada namoyon bo'ladi?
5. Konsensus nima? Uning qanday ko'rinishlarini bilasiz?
6. F.Frank olimning mehnatini necha qismga bo'ladi?
7. Ilm ahli va intellektual elita nima bilan bir-biridan farq qiladi?
8. Nobel mukofoti qachon joriy qilingan?

ASOSIY ADABIYOTLAR:

1. Saifnazarov I., Karimov T., Nikitchenko G.V. Ilmiy ijod metodologiyasi. – Toshkent, TDIU, 2004.
2. Shermuhammedova N.A. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi (darslik). – T.: 2014 – 521 b.
3. Машарипова Г.К. Методология научного исследования. – Ташкент, “Fan ziyosi», 2021, 373 стр.

QO'SHIMCHA ADABIYOTLAR:

4. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: “O'zbekiston”, 2019.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017- yil 7-fevraldagi “O'zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida”gi PF-4947 sonli Farmoni.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 20.04.2017-yildagi PQ-2909-sonli “Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi Qarori.
7. Mirziyoyev Sh.M. «Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz». O'zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutq. – Toshkent, 2016, 56-b.

8. Mirziyoyev Sh.M. «Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak». Mamlakatimizni 2016 - yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy Yakunlari va 2017- yilga mo'ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma'ruza, 2017- yil 14 yanvar. - Toshkent, “O'zbekiston”, 2017- yil, 104 bet.

9. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash- yurt taraqqiyoti va xalq faravonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza. 2016 - yil 7 -dekabr. Toshkent, “O'zbekiston”, 2017- yil, 48-b.

10. “Faol tadbirkorlik, innovatsion g'oya va texnologiyalarni qo'llab-quvvatlash yili davlat dasturi” O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 22 yanvar 2018 -yildagi Farmoni bilan tasdiqlangan.

11. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha harakatlar strategiyasini “Xalq bilan muloqot va inson manfaatlarini yili”da amalga oshirishga oid Davlat dasturini o'rganish bo'yicha ilmiy-uslubiy risola. – T., “Ma'naviyat”, nashriyoti, 2017- yil 244 b.

12. Kahn J.A., Landsburg S.E., Stockman A.C. The Positive Economics of Methodology//Journal of Economic Theory. Vol. 68. No 1. (January 1996). P. 64-76.

13. Новиков А.М., Новиков Д.А. Методология научного исследования. – М.: Либроком, 2010. – 280 с.

14. Системный анализ и моделирование перспектив устойчивого развития национальной экономики Узбекистана. Чепель С.В./Монография/ - Ташкент: IFMR, 2014. – 316 с.

15. Вахабов А.В., Разыкова Г.Х. Модернизация экономики. Учебное пособие. – Т., “Иктисодчи-Молия”, 2014. – 316 с.

16. Доклад о человеческом развитии 2014. Обеспечение устойчивого прогресса человечества. Уменьшение уязвимости и формирование жизнестойкости. ПРООН. Нью-Йорк. 2014. – 239 с.

17. Доклад по целям развития тысячелетия. Узбекистан. 2015/Под общ.ред.Г.Саидовой. – Т., Центр экономических исследований. 2015. – 100 с.

18. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy Attestatsiya komissiyasi rayosatining "Fan doktori ilmiy darajasini beruvchi ilmiy kengash to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida" qarori. O'zbekiston Respublikasi Adliya Vazirligi tomonidan 2016 - yil 8 iyunda ro'yxatdan o'tkazilgan. Ro'yxat raqami 2796.

19. O'zbekiston Respublikasi iqtisodiy-ijtimoiy taraqqiyotining mustaqillik yillaridagi (1990-2010 yillar) asosiy tendensiya va ko'rsatkichlari hamda 2011-2015 yillarga mo'ljallangan prognozlar. Stat to'plam. – T., O'zbekiston, 2011. – 140-b.

20. World development report 2014: risk and opportunity – managing risk for development. The World Bank. Washington D.C. 2014. 324 p.

21. Рамочная программа ООН оказанию содействия Республике Узбекистан в целях развития (ЮН-ДАФ) на 2016-2020 гг. /UNDP (ПРООН). – Ташкент, Baktria press. 2015/ - 88 с.

22. 2016 World development indicators. World Bank Group. Washington. - 2014. 162 p.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziyonet.uz. – O'zbekiston Respublikasi ta'lim portal
2. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi Hukumatining portal.
3. www.stat.uz – O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qomitasi sayti.
4. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi milliy bazasi

11- SEMINAR MASHG'ULOTI. ILMIY TADQIQOTDA INTUITSIYANING ROLI.

Reja:

1. Intellektual elita, super intellektual elita, konsensus, neytralizm, ijtimoiy mas'uliyat, ochiq va yopiq konsensus Intuitsiya bilim, sezgi, «daymoniy», «predmet g'oyasiga egalik», sensualist, intellektual intuitsiya, apersepsiya g'oyasi, fenomenologik intuitsiya, reduksiya, instinkt, ong osti hodisasi, diniy e'tiqod, «ekzistensiya», «abstraksiyalar ruhi», alogizm va mistik irratsionalizm, evristik usul.
2. Ilm odamlari.
3. Intuitsiya – haqiqatni mantiqiy dalillar yordamisiz, bevosita anglab etish qobiliyati.
4. Antik falsafadayoq bu muammo. Ioniya falsafasi namoyandalari intuitsiyaga bevosita bilim, sezgi a'zolari orqali bilish shakli, eley maktabi vakillari, shuningdek Levkipp va Demokrit bevosita bilim va sezgi a'zolari orqali bilishni rad etishi, sezgilarni soxta deb e'lon qilgani. Suqrot talqinida intuitsiya «daymoniy» yoki «predmet g'oyasiga egalik».
5. Platon ham hissiy bilishni haqiqat emas deb hisoblaganligi.

Tayanch iboralar

Intuitsiya bilim, sezgi, «daymoniy», «predmet g'oyasiga egalik», sensualist, intellektual intuitsiya, apersepsiya g'oyasi, fenomenologik intuitsiya, reduksiya, instinkt, ong osti hodisasi, diniy e'tiqod, «ekzistensiya», «abstraksiyalar ruhi», alogizm va mistik irratsionalizm, evristik usul. Ilm odamlari, intellektual elita, super intellektual elita, konsensus, neytralizm, ijtimoiy mas'uliyat, ochiq va yopiq konsensus.

Axborot-uslubiy ta'minot

Ushbu mavzuni o'tishda ta'limning interfaol usullaridan keng foydalanish, o'quv jarayonini Yangi pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish samarali natija beradi. Bu boradagi zamonaviy pedagogik texnologiyalarning "Mashg'ulotlarda muammoli vazifalar

usulidan foydalanish”, “Sinov amaliy mashg‘uloti usuli”, “Zakovat amaliy mashg‘uloti usuli”, “Mashg‘ulotlarda ma’ruza usulidan foydalanish”, “Mashg‘ulotlarda kitob bilan ishlash usulidan foydalanish” kabi interaktiv metodlaridan, shuningdek, texnika falsafasi strukturasi o‘zida aks ettirgan slaydlardan umumli foydalanish ham ko‘zda tutilgan.

Mashg‘ulotlarda “Muammoli vazifa”lar usulidan foydalanish

Muammoli vazifalar usuli magistrnlarni muammoli vaziyatlarni va ularning bilish faoliyatini tashkil etish usuli bo‘lib, aniq vaziyatlarni tahlil qilish, baholash va keyinchalik qaror qabul qilishidan iborat.

Bu usulning etakchi funksiyalari:

- O‘rgatuvchi, ya’ni bilimlarni aktuallashtirishga asoslanganligi.
 - Rivojlantiruvchi, ya’ni tahliliy tafakkurni alohida faktlar orasidagi hodisa va qonuniyatni ko‘ra bilishni shakllantirish ishi.
 - Mutaxassisda kommunikativ ko‘nikmalarni tarkib toptirish.
- Muammoli vazifalar usuli magistrnlarning mustaqil amaliy ko‘nikma va malakalarini shakllantirish asosida yotgan u yoki bu materialni chuqur mantiqiy tahlil qilishga asoslanadi.
- Muammoli vazifa hayotdan olingan faktlarni, ma’ruza va vazifani o‘rganishdan alohida shaxslar yoki tashkilotlarning manfaatlarini ko‘zlashdan iborat bo‘lishi mumkin.

Guruhda muammoli vaziyatni yaratish usullari:

- Magistrnlarni qarama-qarshilik tomon olib borasiz va uning yechimini mustaqil ravishda topishlarini taklif etasiz;
- Amaliy faoliyatda duch keladigan karama-qarshiliklarni ma’lum qilasiz;
- Bir savolga turli nuqtai nazardan qarashni bayon qilasiz;
- Hodisani turli mutaxassislar nazaridan ko‘rib chiqishni taklif etasiz. (masalan: huquqshunos, iqtisodchi, pedagog va h.k.);

- Siz taklif etgan vaziyatni taqqoslashga, umumlashtirishga, xulosalar chiqarishga, dalillarni solishtirishga da’vat etasiz;
- Aniq savollar qo‘yasiz, umumlashtirishga, asoslashga, aniqlashga, mantiqiy fikr yuritishga undaysiz;
- Muammoli nazariy va amaliy vazifalarni belgilaysiz;
- Muammoli vazifalarni qo‘yasiz (masalan: ortiqcha yoki yyyetarli bo‘lmagan dastlabki ma’lumotlar savolga qo‘yishda noaniqlik, qarama-qarshi ma’lumotlar, bilib qilingan xatolar, belgilangan vaqt ichida ruhiy sustlikka yengish va hokazo).

“Muammoli vazifalar usuli”ning texnologik xaritasi

Faoliyat bosqichlari	O‘qituvchi faoliyati	Magistr faoliyati
1. Tayyorlov bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Mavzuni, muammoli vaziyatni tanlaydi. • Maqsadni, natijani va uni baholash mezonini shakllantiradi. • Qo‘yilgan texnologik xaritani va muammoni, vaziyatni magistrlar tomonidan yechish yo‘lini ishlab chiqadi. 	
2. Muammoga kirish bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Muammoli vaziyatni tug‘diradi. • Muammoni bayon qiladilar. • Magistrnlarni uni yechishga yo‘naltiradi. • Shu bilan birga, ularni ish natijalarini baholash mezonlari bilan tanishtiradi. 	Guruhlarga bo‘linadilar, muammoli vaziyat va muammo bayon etilgan material bilan tanishadilar.
3.	<ul style="list-style-type: none"> • Muammoni to‘g‘ri 	Ushbu muammoni

Muammoni yechish bosqichi	tushunganligiga ishonch hosil qilish uchun, kerak bo'lsa maqsadga yo'naltirish uchun bir guruhdan ikkinchisiga o'tadi. <ul style="list-style-type: none"> Magistrlarga mavjud muammolarni turlicha ko'rib chiqish mumkinligini tushunishlariga imkon beradi. 	yechishning turli imkoniyatlarini muhokama qiladilar, ularning tahlil qiladigan eng qulaylarini topadilar va bir fikrga keladilar
4. Natijalarni taqdim etish bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> Diqqat bilan tinglaydi. Oddiy qatnashchi sifatida savollar beradi. 	Natijalarni xabar qiladilar, boshqa guruhlar taklif qilgan variantlarini muhokama qiladilar
5. Natijalarni taqdim etish bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> Qisqacha va bahosiz taklif qiladilar. Muammoni yechish usuli va yo'llarining eng asosiylarini sanab o'tadi. Ayniqsa, ko'pchilik fikriga mos kelganlarini alohida ta'kidlaydi. Muammoni to'liq yechish darajasini butunligicha va magistrnlarning harakat strategiyasi bo'yicha baholaydi. 	Eng qulay variantni aniqlaydilar. Guruh o'z-o'zini baholashi mumkin.

“Muammoli vazifalar usuli”ning samaradorligi
 Muammoli vazifalar usulidan samarali foydalanishda eng avvalo, topshiriq magistrnlr saviyasiga mos bo'lishi, ular Yechimini topa oladigan bo'lishlari kerak. Tanishiladigan material hajmi katta

bo'lsa, magistrlar barcha axborotlarni qabul qila olmaydilar. Yechimini topa olmagan magistr barcha motivatsiyalarni yo'qotadi. Muammoli topshiriqni ishlab chiqish har bir pedagogdan katta mehnat, ilmiy uslubiy bilimlarni talab qiladi. Odatda, guruhlarda topshiriqlarni bir necha marta sinovdan o'tkazgandan keyingina qulay variantni tuzish va magistrnlarni taqdim etish lozim. SHunga qaramay, muammoli topshiriqlar nazariyasi amaliy vaziyatlar bilan bog'lash imkonini beradi, magistrlar ongida bilim olishga nisbatan mas'uliyat, ijobiy munosabatda bo'lishga olib keladi, ularga o'rganiladigan materialning amaliy foydasini anglab etishga yordam beradi.

QO'SHIMCHA VA TUSHUNTIRUVCHI MATNLAR

«Ilm ahli» ilmiy izlanishlarning mahsullarini faqat fan sohasida tayyorgarlikka ega, bilimdon odamlarga berishlari mumkin. Tayyorgarlikka ega bo'lmagan odamlar ularni o'zlashtira olmaydilar. Shu narsa diqqatga sazovorki, «ilm ahli» - olimlar butun dunyo bo'ylab tarqalgan va butun insoniyatga tegishli. Ular bir-birini qidiradi, bir-biri bilan aloqa qiladi. Olimlarning uchrashuvlari va muloqotini ta'minlash shakllari har xil nom bilan ataladi – bular seminarlar va konferensiyalar, simpoziumlar va kongresslar. Biroq muloqotning eng qulay va keng tarqalgan yo'li – olimlarning ilmiy asarlarini e'lon qilish. Maxfiy ishlovlarni hisobga olmaganda, har bir olim muammoga nisbatan o'z yondashuvi, erishishga o'z hayotini bag'ishlagan natijalari bilan butun dunyoni tanishtirishga harakat qiladi.

Mustaqil ishlash uchun savol va topshiriqlar

1. Intuitiv bilish darajasi.
2. Intuitsiya muammosi.
3. Bugungi kunda irratsionalizm.
4. Super intellektual elita vakillarining faoliyati nimada namoyon bo'ladi?
5. Konsensus nima? Uning qanday ko'rinishlarini bilasiz?

6. F.Frank olimning mehnatini necha qismga bo'ladi?
7. Ilm ahli va intellektual elita nima bilan bir-biridan farq qiladi?
8. Nobel mukofoti qachon joriy qilingan?

ASOSIY ADABIYOTLAR:

1. Saifnazarov I., Karimov T., Nikitchenko G.V. Ilmiy ijod metodologiyasi. – Toshkent, TDIU, 2004.
2. Shermuhammedova N.A. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi (darslik). – T.: 2014 – 521 b.
3. Машарипова Г.К. Методология научного исследования. – Ташкент, “Fan ziyosi», 2021, 373 стр.

QO'SHIMCHA ADABIYOTLAR:

4. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: “O'zbekiston”, 2019.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017- yil 7 -fevraldagi “O'zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida”gi PF-4947 sonli Farmoni.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 20.04.2017- yildagi PQ-2909-sonli “Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi Qarori.
7. Mirziyoyev Sh.M. «Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz». O'zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutq. – Toshkent, 2016, 56-b.
8. Mirziyoyev Sh.M. «Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak». Mamlakatimizni 2016 - yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy Yakunlari va 2017- yilga mo'ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma'ruza, 2017- yil 14 yanvar. - Toshkent, “O'zbekiston”, 2017- yil, 104 bet.

9. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash- yurt taraqqiyoti va xalq faravonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza. 2016 - yil 7 -dekabr. Toshkent, “O'zbekiston”, 2017- yil, 48-b.

10. “Faol tadbirkorlik, innovatsion g'oya va texnologiyalarni qo'llab-quvvatlash yili davlat dasturi” O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 22 yanvar 2018 -yildagi Farmoni bilan tasdiqlangan.

11. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha harakatlar strategiyasini “Xalq bilan muloqot va inson manfaatlarini yili”da amalga oshirishga oid Davlat dasturini o'rganish bo'yicha ilmiy-uslubiy risola. – T., “Ma'naviyat”, nashriyoti, 2017- yil 244 b.

12. Kahn J.A., Landsburg S.E., Stockman A.C. The Positive Economics of Methodology//Journal of Economic Theory. Vol. 68. No 1. (January 1996). P. 64-76.

13. Новиков А.М., Новиков Д.А. Методология научного исследования. – М.: Либроком, 2010. – 280 с.

14. Системный анализ и моделирование перспектив устойчивого развития национальной экономики Узбекистана. Чепель С.В./Монография/ - Ташкент: IFMR, 2014. – 316 с.

15. Вахабов А.В., Разыкова Г.Х. Модернизация экономики. Учебное пособие. – Т., “Иктисодчи-Молия”, 2014. – 316 с.

16. Доклад о человеческом развитии 2014. Обеспечение устойчивого прогресса человечества. Уменьшение уязвимости и формирование жизнестойкости. ПРООН. Нью-Йорк. 2014. – 239 с.

17. Доклад по целям развития тысячелетия. Узбекистан. 2015/Под общ.ред.Г.Саидовой. – Т., Центр экономических исследований. 2015. – 100 с.

18. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasini huzuridagi Oliy Attestatsiya komissiyasi rayosatining “Fan doktori ilmiy darajasini beruvchi ilmiy kengash to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida” qarori. O'zbekiston Respublikasi Adliya Vazirligi

tomonidan 2016 - yil 8- iyunda ro'yxatdan o'tkazilgan. Ro'yxat raqami 2796.

19. O'zbekiston Respublikasi iqtisodiy-ijtimoiy taraqqiyotining mustaqillik yillaridagi (1990-2010 yillar) asosiy tendensiya va ko'rsatkichlari hamda 2011-2015 yillarga mo'ljallangan prognozlari. Stat to'plam. - T., O'zbekiston, 2011. - 140-b.

20. World development report 2014: risk and opportunity - managing risk for development. The World Bank. Washington D.C. 2014. 324 p.

21. Рамочная программа ООН показанию содействия Республике Узбекистан в целях развития (ЮН-ДАФ) на 2016-2020 гг. /UNDP (ПРООН). - Ташкент, Baktria press. 2015/ - 88 с.

22. 2016 World development indicators. World Bank Group. Washington. - 2014. 162 p.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziyonet.uz. - O'zbekiston Respublikasi ta'lim portal
2. www.gov.uz - O'zbekiston Respublikasi Hukumatining portal.
3. www.stat.uz - O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qomitasi sayti.
4. www.lex.uz - O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi milliy bazasi

12-MAVZU. OLIMNING PROFESSIONAL VA IJTIMOIIY MAS'ULIYATI

Reja:

1. Olimlarga qo'yiladigan malakaviy talablar.
2. Bilimdonlik, malaka, idrok va zehn tushunchalari.
3. Evristiklik. Kreativlik. Idrokiy moslashuv.
4. Bashorat. Oldindan his qilish, ko'ra bilish. Oqillik. Fikrlash erkingligi.
5. Idrok samimiyligi. O'z-o'zining refleksiyasi. Idrok belgilari.
6. Qobiliyat, o'z-o'zidan qoniqmaslik, optimizm. Havasmandlik. Sust xavasmandlik. Faol xavasmandlik. O'z-o'zini tanqid qilish.

Tayanch atamalar:

Ilmiy tadqiqot, erkinlik, ijtimoiy nazorat, neytralizm, ijtimoiy mas'uliyat, ilmiy va intellektual elita, hozirgi zamon olimining portreti.

Axborot-uslubiy ta'minot

Ushbu mavzuni o'tishda ta'limning interfaol usullaridan keng foydalanish, o'quv jarayonini Yangi pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish samarali natija beradi. Bu boradagi zamonaviy pedagogik texnologiyalarning "Mashg'ulotlarda muammoli vazifalar usulidan foydalanish", "Sinov amaliy mashg'uloti usuli", "Zakovat amaliy mashg'uloti usuli", "Mashg'ulotlarda ma'ruza usulidan foydalanish", "Mashg'ulotlarda kitob bilan ishlash usulidan foydalanish" kabi interaktiv metodlaridan, shuningdek, texnika falsafasi strukturasi o'zida aks ettirgan slaydlardan unumli foydalanish ham ko'zda tutilgan.

Mashg'ulotlarda "Muammoli vazifa"lar usulidan foydalanish

Muammoli vazifalar usuli magistrnlarni muammoli vaziyatlarni va ularning bilish faoliyatini tashkil etish usuli bo'lib, aniq vaziyatlarni tahlil qilish, baholash va keyinchalik qaror qabul qilishidan iborat.

Bu usulning etakchi funksiyalari:

- O'rgatuvchi, ya'ni bilimlarni aktualashtirishga asoslanganligi.
 - Rivojlantiruvchi, ya'ni tahliliy tafakkurni alohida faktlar orasidagi hodisa va qonuniyatni ko'ra bilishni shakllantirishlari.
 - Mutaxassisda kommunikativ ko'nikmalarni tarkib toptirish.
- Muammoli vazifalar usuli magistrning mustaqil amaliy ko'nikma va malakalarini shakllantirish asosida yotgan u yoki bu materialni chuqur mantiqiy tahlil qilishga asoslanadi.
- Muammoli vazifa hayotdan olingan faktlarni, ma'ruza va vazifani o'rganishdan alohida shaxslar yoki tashkilotlarning manfaatlarini ko'zlashdan iborat bo'lishi mumkin.

Guruhda muammoli vaziyatni yaratish usullari:

- Magistrning qarama-qarshilik tomon olib borasiz va uning Yechimini mustaqil ravishda topishlarini taklif etasiz:
- Amaliy faoliyatda duch keladigan qarama-qarshiliklarni ma'lum qilasiz;
- Bir savolga turli nuqtai nazardan qarashni bayon qilasiz;
- Hodisani turli mutaxassislar nazaridan ko'rib chiqishni taklif etasiz. (masalan: huquqshunos, iqtisodchi, pedagog va h.k.);
- Siz taklif etgan vaziyatni taqqoslashga, umumlashtirishga, xulosalar chiqarishga, dalillarni solishtirishga da'vat etasiz;
- Aniq savollar qo'yasiz, umumlashtirishga, asoslashga, aniqlashga, mantiqiy fikr yuritishga undaysiz;
- Muammoli nazariy va amaliy vazifalarni belgilaysiz:
- Muammoli vazifalarni qo'yasiz (masalan: ortiqcha yoki yetarli bo'lmagan dastlabki ma'lumotlar savolga qo'yishda noaniqlik, qarama-qarshi ma'lumotlar, bilib qilingan xatolar, belgilangan vaqt ichida ruhiy sustlikka engish va hokazo).

"Muammoli vazifalar usuli"ning texnologik xaritasi

Faoliyat bosqichlari	O'qituvchi faoliyati	Magistr faoliyati
1. Tayyorlov bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Mavzuni, muammoli vaziyatni tanlaydi. • Maqsadni, natijani va uni baholash mezonini shakllantiradi. • Qo'yilgan texnologik xaritani va muammoni, vaziyatni magistrlar tomonidan yechish yo'lini ishlab chiqadi. 	
2. Muammoga kirish bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Muammoli vaziyatni tug'diradi. • Muammoni bayon qiladilar. • Magistrning uni yechishga yo'naltiradi. • Shu bilan birga, ularni ish natijalarini baholash mezonlari bilan tanishtiradi. 	Guruhlarga bo'linadilar, muammoli vaziyat va muammo bayon etilgan material bilan tanishadilar.
3. Muammoni yechish bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Muammoni to'g'ri tushunganligiga ishonch hosil qilish uchun, kerak bo'lsa maqsadga yo'naltirish uchun bir guruhdan ikkinchisiga o'tadi. • Magistrning mavjud muammolarni turlicha ko'rib chiqish mumkinligini tushunishlariga imkon beradi. 	Ushbu muammoni yechishning turli imkoniyatlarini muhokama qiladilar, ularning tah-lil qiladigan eng qulaylarini to-padilar va bir fikrga keladilar

4. Natijalarni taqdim etish bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Diqqat bilan tinglaydi. • Oddiy qatnashchi sifatida savollar beradi. 	Natijalarni xabar qiladilar, boshqa guruhlar taklif qilgan variantlarini muhokama qiladilar
5. Natijalarni taqdim etish bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Qisqacha va bahosiz taklif qiladilar. • Muammoni yechish usuli va yo'llarining eng asosiylarini sanab o'tadi. • Ayniqsa, ko'pchilik fikriga mos kelganlarini alohida ta'kidlaydi. • Muammoni to'liq yechish darajasini butunligicha va magistrnlarning harakat strategiyasi bo'yicha baholaydi. 	Eng qulay variantni aniqlaydilar. Guruh o'z-o'zini baholashi mumkin.

“Muammoli vazifalar usuli”ning samaradorligi

Muammoli vazifalar usulidan samarali foydalanishda eng avvalo, topshiriq magistrnlarning saviyasiga mos bo'lishi, ular yechimini topa oladigan bo'lishlari kerak. Tanishiladigan material hajmi katta bo'lsa, magistrnlarning barcha axborotlarni qabul qila olmaydilar. Yechimini topa olmagan magistr barcha motivatsiyalarni yo'qotadi.

Muammoli topshiriqni ishlab chiqish har bir pedagogdan katta mehnat, ilmiy uslubiy bilimlarni talab qiladi. Odatda, guruhlarda topshiriqlarni bir necha marta sinovdan o'tkazgandan keyingina qulay variantni tuzish va magistrnlarni taqdim etish lozim. Shunga qaramay, muammoli topshiriqlar nazariyasi amaliy vaziyatlar bilan bog'lash imkonini beradi, magistrnlarning ongida bilim olishga nisbatan mas'uliyat, ijobiy munosabatda bo'lishga olib keladi, ularga o'rganiladigan materialning amaliy foydasini anglab etishga yordam beradi.

Mustaqil ishlash uchun savol va topshiriqlar

1. Intuitiv bilish darajasi.
2. Intuitsiya muammosi.
3. Bugungi kunda irratsionalizm.
4. Super intellektual elita vakillarining faoliyati nimada namoyon bo'ladi?
5. Konsensus nima? Uning qanday ko'rinishlarini bilasiz?
6. F. Frank olimning mehnatini necha qismga bo'ladi?
7. Ilm ahli va intellektual elita nima bilan bir-biridan farq qiladi?
8. Nobel mukofoti qachon joriy qilingan?

QO'SHIMCHA VA TUSHUNTIRUVCHI MATNLAR

HOZIRGI ZAMON OLIMINING PORTRETI

Hozirgi davr olimi eng bahsli g'oyalarni vijdoni qiynalmay himoya qilishga qodir. U biron-bir muassasa va mafkuraga nisbatan boqiy muhabbat yoki nafrat tuyg'ularini his etmaydi. Uning maqsadlari barqaror bo'lishi yoki mulohazalar, zerikish, tajribaning o'zgarishi yoki atrofdagilarda kuchli taassurot qoldirish niyati ta'sirida o'zgarishi mumkin. U maqsadga yo bir o'zi, yo uyushgan guruh yordamida erishishga harakat qilishi mumkin. Bunda u aql-idrok, emotsiyalar, mutoyiba, «jiddiy manfaatdorlik pozitsiyasi» va odamlar o'ylab topgan har qanday vositalardan foydalanishi mumkin. U doim universal g'oyalar va universal andozalarga ochiq-oydin qarshi chiqadi. U ilmiy halollikni shijoat bilan himoya qilishda har qanday Nobel mukofoti sohibidan o'zishga qodir.

ASOSIY ADABIYOTLAR:

1. Saifnazarov I., Karimov T., Nikitchenko G.V. Ilmiy ijod metodologiyasi. – Toshkent, TDIU, 2004.
2. Shermuhammedova N.A. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi (darslik). – T.: 2014 – 521 b.
3. Машарипова Г.К. Методология научного исследования. – Ташкент, “Fan ziyosi”, 2021, 373 стр.

QO‘SHIMCHA ADABIYOTLAR:

4. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2019.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017- yil 7- fevraldagi “O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo‘yicha harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-4947 sonli Farmoni.
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 20.04.2017- yildagi PQ-2909-sonli “Oliy ta‘lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Qarori.
7. Mirziyoyev Sh.M. «Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz». O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag‘ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo‘shma majlisidagi nutq. – Toshkent, 2016, 56-b.
8. Mirziyoyev Sh.M. «Tanqidiy tahlil, qat‘iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak». Mamlakatimizni 2016 - yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy Yakunlari va 2017- yilga mo‘ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo‘nalishlariga bag‘ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma‘ruza, 2017- yil 14 yanvar. - Toshkent, “O‘zbekiston”, 2017- yil, 104 bet.
9. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta‘minlash- yurt taraqqiyoti va xalq faravonligining garovi. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag‘ishlangan tantanali marosimdagi

ma‘ruza. 2016 - yil 7 -dekabr. Toshkent, “O‘zbekiston”, 2017- yil, 48-b.

10. “Faol tadbirkorlik, innovatsion g‘oya va texnologiyalarni qo‘llab-quvvatlash yili davlat dasturi” O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 22 yanvar 2018 -yildagi Farmoni bilan tasdiqlangan.
11. 2017-2021 yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha harakatlar strategiyasini “Xalq bilan muloqot va inson manfaatlarini yili”da amalga oshirishga oid Davlat dasturini o‘rganish bo‘yicha ilmiy-uslubiy risola. – T., “Ma‘naviyat”, nashriyoti, 2017- yil 244 b.
12. Kahn J.A., Landsburg S.E., Stockman A.C. The Positive Economics of Methodology//Journal of Economic Theory, Vol. 68, No 1. (January 1996). P. 64-76.
13. Новиков А.М., Новиков Д.А. Методология научного исследования. – М.: Либроком, 2010. – 280 с.
14. Системный анализ и моделирование перспектив устойчивого развития национальной экономики Узбекистана. Чепель С.В./Монография/- Ташкент: IFMR, 2014. – 316 с.
15. Вахабов А.В., Разыкова Г.Х. Модернизация экономики. Учебное пособие. – Т., “Икhtисодчи-Молия”, 2014, 316 с.
16. Доклад о человеческом развитии 2014. Обеспечение устойчивого прогресса человечества. Уменьшение уязвимости и формирование жизнестойкости. ПРООН. Нью-Йорк. 2014. – 239 с.
17. Доклад по целям развития тысячелетия. Узбекистан. 2015/Под общ.ред.Г.Саидовой. – Т., Центр экономических исследований. 2015. – 100 с.
18. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasini huzuridagi Oliy Attestatsiya komissiyasi rayosatining “Fan doktori ilmiy darajasini beruvchi ilmiy kengash to‘g‘risidagi nizomni tasdiqlash haqida” qarori. O‘zbekiston Respublikasi Adliya Vazirligi tomonidan 2016 - yil 8 iyunda ro‘yxatdan o‘tkazilgan. Ro‘yxat raqami 2796.
19. O‘zbekiston Respublikasi iqtisodiy-ijtimoiy taraqqiyotining mustaqillik yillaridagi (1990-2010 yillar) asosiy tendentsiya va ko‘rsatkichlari hamda 2011-2015 yillarga

mo'ljallangan prognozlari. Stat to'plam. – T., O'zbekiston, 2011. – 140-b.

20. World development report 2014: risk and opportunity – managing risk for development. The World Bank. Washington D.C. 2014. 324 p.

21. Рамочная программа ООН по оказанию содействия Республике Узбекистан в целях развития (ЮН-ДАФ) на 2016-2020 гг. /UNDP (ПРООН). – Ташкент, Baktria press. 2015/ - 88 с.

22. 2016 World development indicators. World Bank Group. Washington. - 2014. 162 p.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziyonet.uz. – O'zbekiston Respublikasi ta'lim portal
2. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi Hukumatining portal.
3. www.stat.uz – O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qomitasi sayti.
4. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi milliy bazasi

13-SEMINAR MASHG'ULOTI MAVZU. ILMIY INFORMATSIYANI IZLASH, JAMLASH VA QAYTA ISHLASH. ILMIY ISHLAR VA ILMIY ISHNI YOZISH

Reja:

1. Mavzu tanlashda ilm sohasidan, mavzuga oid izlanishlar va muammolardan yaxshi xabardor mutaxassisning yordami, maslahatiga tayanish.
2. Mavzu tanlashga ta'sir etuvchi ob'ektiv omillardan xabardor bo'lish.
3. Tanlanadigan mavzu ijtimoiy taraqqiyot maqsadlari va vazifalari bilan bog'liq bo'lishi.
4. Tadqiqotchining ilmiy qiziqishini hisobga olish.
5. Mavzu tanlashda shaxs o'zining ma'naviy-axloqiy tajribasini, diniy-transsendental qarashlarini ifoda etishi. Tadqiqotlarda mavzu (muammolarining ishlanganlik darajasini aniqlashda ma'lum bir ilmiy mezonlar amal qiladi.
6. Ilmiy tadqiqot ma'lum bir konsepsiya, qarash va maqsad bilan o'zini chegaralashi.
7. Tadqiqotning zamon talablari va muammolari bilan bog'liq bo'lishi.
8. Ilmiy tadqiqot natijalarini rasmiylashtirish.

Tayanch atamalar:

Ilmiy tadqiqot natijalarini rasmiylashtirish, dissertatsiya, talablar, magistrlik dissertatsiyasini mazmuni, tarkibiy qismlari, rasmiylashtirish qoidalari.

Aqliy hujum texnikasining qoidalari

- hech qanday o'zaro tanqid va baholash bo'lmasligi kerak;
- taklif qilinayotgan g'oyaga baho berishdan saqlan, agar u juda yuqori va bajarilish ehtimoli bo'lmasa ham-hammasiga ruxsat beriladi;
- barcha keltirilgan g'oyalar qimmatli va teng kuchli - ularni tanqid qilmaslik kerak;

- javob berayotganni to'xtatmaslik kerak;
- kamchilik ko'rsatishdan saqlan;
- maqsad miqdor hisoblanadi;
- qancha ko'p fikr bildirishsa shuncha yaxshi, Yangi va qimmatli g'oyani; tug'ilishiga ehtimol shunchalik ko'p bo'ladi;
- fikrlar takrorlansa e'tibor bermaslik kerak;
- ochiq tanqidiy fikrlarni aytishga ruxsat ber;
- paydo bo'lgan g'oyani agar u sening nazaring bo'yicha qabul qilingan sxemaga javob bermasa ham tashlab yubormaslik kerak;
- ushbu muammmoni faqat mavjud usul bilan yechish mumkin deb o'ylash.

1. Talabalarni faollashtirish uchun beriladigan jonlantiruvchi savollar

1. O'zgarish, harakat, taraqqiyot va o'zaro aloqadorlik tushunchalari.
2. Tabiiy, ijtimoiy va ilmiy taraqqiyot.
3. Eng umumiy, umumiy va xususiy aloqadorlik

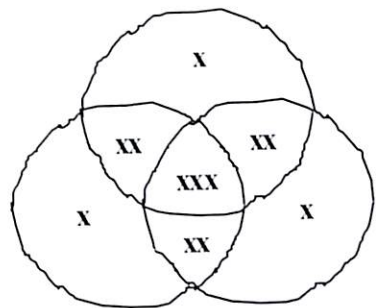
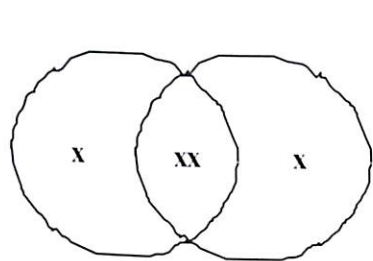
2-o'quv topshiriq

VENNA DIAGRAMMASI - 2 va 3 jihatlarni hamda umumiy tomonlarini solishtirish yoki taqqoslash yoki qarama-qarshi qo'yish uchun qo'llaniladi. Tizimli fikrlash, solishtirish, taqqoslash, tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Diagramma Venna tuzish qoidasi bilan tanishadilar. Alohida kichik guruhlarda diagramma Vennani tuzadilar va

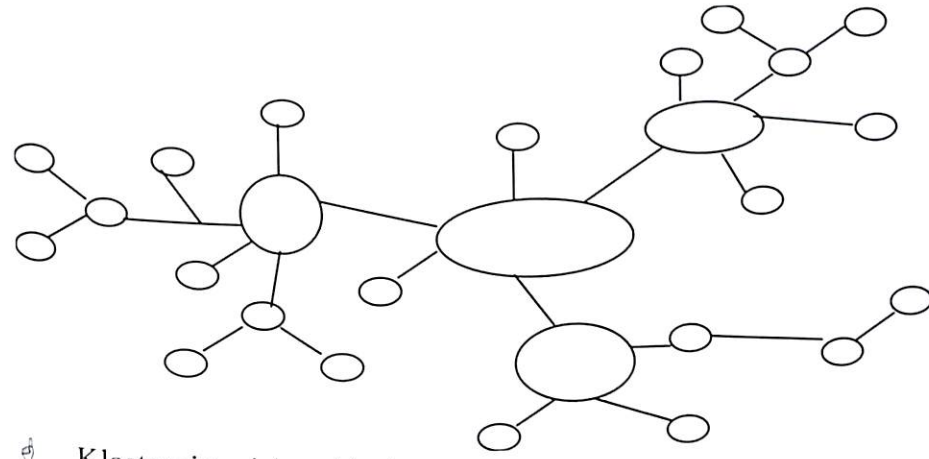
Juftliklarga birlashadilar, o'zlarining diagrammalarini taqqoslaydilar va to'ldiradilar

Doiralarni kesishuvchi joyida, ikki-uch doiralarni uchun umumiy bo'lgan, ma'lumotlar ro'yxatini tuzadi.

4 - o'quv topshiriq

Klaster

Klasterni tuzish qoidasi

1. Aqlingizga nima kelsa, barchasini yozing. G'oyalari sifatini muhokama qilmang faqat ularni yozing
2. Xatni to'xtatadigan imlo xatolariga va boshqa omillarga e'tibor bermang.
3. Ajratilgan vaqt tugaguncha yozishni to'xtatmang. Agarda aqlingizda g'oyalar kelishi birdan to'xtasa, u olda qachonki yangi g'oyalar kelmaguncha qog'ozga rasm chizib turing.

KLASTER
 (Klaster-tutam, bog'lam)-axborot xaritasini tuzish yo'li barcha tuzilmaning mohiyatini markazlashtirish va aniqlash uchun qandaydir biror asosiy omil atrofida g'oyalarni yig'ish. Bilimlarni faollashtirishni tezlashtiradi, fikrlash jarayoniga mavzu bo'yicha yangi o'zaro bog'lanishli tasavvurlarni erkin va ochiq jalb qilishga yordam beradi.

Klasterni tuzish qoidasi bilan tanishadilar. Yozuv taxtasi yoki katta qog'z varag'ining o'rtasiga asosiy so'z yoki 1-2 so'zdan iborat bo'lgan mavzu nomi yoziladi

Birikma bo'yicha asosiy so'z bilan uning yonida mavzu bilan bog'liq so'z va takliflar kichik doirachalar "yo'ldoshlar" yozib qo'shiladi. Ularni "asosiy" so'z bilan chiziqlar yordamida birlashtiriladi. Bu "yo'ldoshlarda" "kichik yo'ldoshlar" bo'lishi mumkin. Yozuv ajratilgan vaqt davomida yoki g'oyalar tugagunicha davom etishi mumkin.

Muhokama uchun klasterlar bilan almashinadilar.

TARQATMA MATERIALLAR:

Ilm dunyoda mavjud bo'lgan bilimlar tizimidir.

«Ilm» so'zi o'rnida «fan» so'zi ham ishlatiladi. Ular bir ma'noni anglatuvchi so'zlardir.

Insoniyatning butun tarixi davomida ilmfan rivojlanib bordi.

Insonning jismoniy mehnatni engillashtirishga intilishi texnika sohasida ulkan kashfiyotlar, ixtirolarning yaratilishiga olib keldi.

Samolyotlarsiz, kompyuterlarsiz, uyali telefonlarsiz yoki internetsiz insonning bugungi hayotini tasavvur etib bo'lmaydi.

Texnologiyalarning bunday ixchamlashuvi nanotexnologiya (milliardning bir bo'lagi) deyiladi.

U eng zamonaviy texnologiya bo'lib, barcha axborot vositalarini mittilastirishga imkon beradi.

Binobarin, XXI asrda ilm-fan yutuqlari davlatlar taraqqiyotining bosh omili bo'lib qoladi.

Shuning uchun ham XXI asr – ilm-fan va taraqqiyot asri, deb yuritiladi.

ASOSIY ADABIYOTLAR:

1. Saifnazarov I., Karimov T., Nikitchenko G.V. Ilmiy ijod metodologiyasi. – Toshkent, TDIU, 2004.
2. Shermuhammedova N.A. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi (darslik).- T.: 2014 – 521 b.
3. Машарипова Г.К. Методология научного исследования. – Ташкент, "Fan ziyosi", 2021, 373 стр.

QO'SHIMCHA ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: "O'zbekiston", 2019.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017- yil 7 -fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947 sonli Farmoni.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 20.04.2017- yildagi PQ-2909-sonli "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori.
4. Mirziyoyev Sh.M. «Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz». O'zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutq. – Toshkent, 2016, 56-b.
5. Mirziyoyev Sh.M. «Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak». Mamlakatimizni 2016 - yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy Yakunlari va 2017- yilga mo'ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma'ruza, 2017- yil 14- yanvar. - Toshkent, "O'zbekiston", 2017- yil, 104- bet.
6. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash- yurt taraqqiyoti va xalq faravonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24- yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi

ma'ruza. 2016 - yil 7 -dekabr. Toshkent, "O'zbekiston", 2017- yil, 48-b.

7. "Faol tadbirkorlik, innovatsion g'oya va texnologiyalarni qo'llab-quvvatlash yili davlat dasturi" O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 22- yanvar 2018 -yildagi Farmoni bilan tasdiqlangan.

8. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha harakatlar strategiyasini "Xalq bilan muloqot va inson manfaatlari yili"da amalga oshirishga oid Davlat dasturini o'rganish bo'yicha ilmiy-uslubiy risola. – T., "Ma'naviyat", nashriyoti, 2017- yil 244 b.

9. Kahn J.A., Landsburg S.E., Stockman A.C. The Positive Economics of Methodology//Journal of Economic Theory. Vol. 68. No 1. (January 1996). P. 64-76.

10. Новиков А.М., Новиков Д.А. Методология научного исследования. – М.: Либроком, 2010. – 280 с.

11. Системный анализ и моделирование перспектив устойчивого развития национальной экономики Узбекистана. Чепель С.В./Монография/ - Ташкент: IFMR, 2014. – 316 с.

12. Вахабов А.В., Разыкова Г.Х. Модернизация экономики. Учебное пособие. – Т., "Иктисодчи-Молия", 2014. – 316 с.

13. Доклад о человеческом развитии 2014. Обеспечение устойчивого прогресса человечества. Уменьшение уязвимости и формирование жизнестойкости. ПРООН. Нью-Йорк. 2014. – 239 с.

14. Доклад по целям развития тысячелетия. Узбекистан. 2015/Под общ.ред.Г.Саидовой. – Т., Центр экономических исследований. 2015. – 100 с.

15. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy Attestatsiya komissiyasi rayosatining "Fan doktori ilmiy darajasini beruvchi ilmiy kengash to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida" qarori. O'zbekiston Respublikasi Adliya Vazirligi tomonidan 2016 - yil 8- iyunda ro'yxatdan o'tkazilgan. Ro'yxat raqami 2796.

16. O'zbekiston Respublikasi iqtisodiy-ijtimoiy taraqqiyotining mustaqillik yillaridagi (1990-2010 yillar) asosiy tendensiya va ko'rsatkichlari hamda 2011-2015 -yillarga

mo'ljallangan prognozlari. Stat to'plam. – T., O'zbekiston, 2011. – 140-b.

17. World development report 2014: risk and opportunity – managing risk for development. The World Bank. Washington D.C. 2014. 324 p.

18. Рамочная программа ООН по оказанию содействия Республике Узбекистан в целях развития (ЮН-ДАФ) на 2016-2020 гг. /UNDP (ПРООН). – Ташкент, Baktria press. 2015/ - 88 с.

19. 2016 World development indicators. World Bank Group. Washington. - 2014. 162 p.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziyonet.uz. – O'zbekiston Respublikasi ta'lim portal
2. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi Hukumatining portal.
3. www.stat.uz – O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qomitasi sayti.
4. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi milliy bazasi

**14- SEMINAR MASHG'ULOTI
ILMIY ISHLARNI BADIY JIHATDAN RASMIYLASHIRISH
VA HIMOYA QILISH**

Reja:

1. Dissertatsiyani rasmiylashtirish.
2. Dissertatsiyaga qo'yiladigan talablar
3. Dissertatsiya matnining rasmiylashtirilishiga qo'yiladigan talablar.
4. Dissertatsiya avtoreferatiga qo'yiladigan talablar.
5. Dissertatsiya avtoreferati matnining rasmiylashtirilishiga qo'yiladigan talablar.
6. Fundamental va amaliy tadqiqotlar tanlovida ishtirok etish uchun vazirliklarga topshiriladigan ilmiy loyihalar va ular bilan birga taqdim etiladigan hujjatlarga qo'yiladigan talablar.

1-o'quv topshiriq

Kitob bilan ishlash usulidan foydalanishning texnologik xaritasi

Faoliyat bosqichlari	O'qituvchi faoliyati	Talaba faoliyati
1. Tayyorlov bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Mustaqil o'rganish uchun tanlaydi. • O'quv maqsadi, natijasi va uni mezonlarini baholash shakl-lantiradi. 	
2. Mavzuga kirish bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Talabalarni o'rganilayotgan mavzu bilan tanishtirish maqsadida mavjud ilgari bo'lgan material bilan yangisini taqqoslash va bog'lash 	

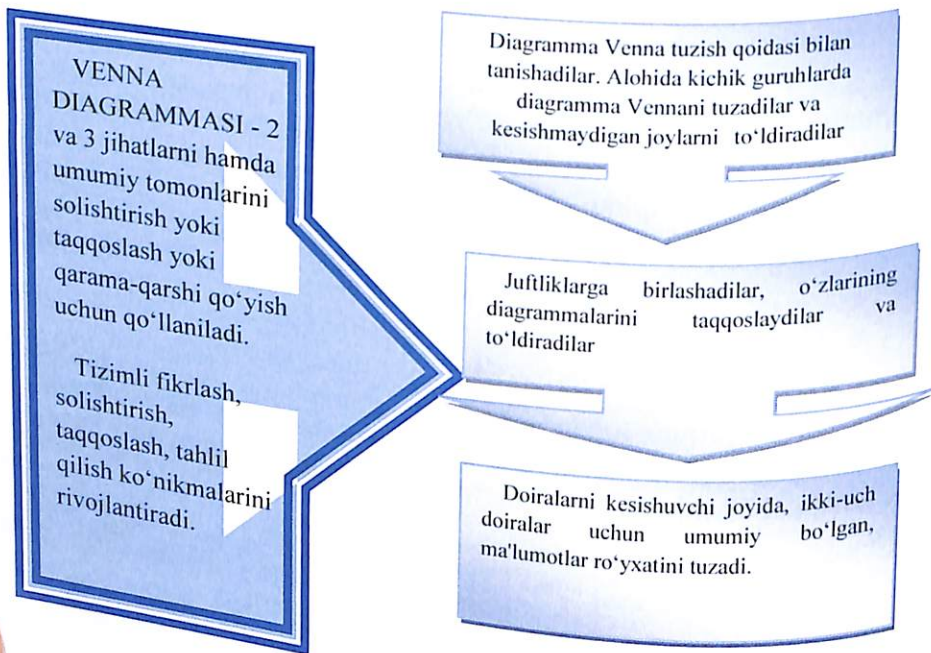
	<p>uchun suhbat uyushtiradi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yangi material savollarini asoslab beradi; • Mustaqil bilib olishni tartib va vazifalarini belgilaydi (o'qish, tushunish, matndagi asosiy g'oyani belgilash eslab qolish taqqoslash) 	
3. O'quv materiallarni bayon etish	<ul style="list-style-type: none"> • Natijani baholash mezonlarini e'lon qiladi; • Kuzatadi, individual yordam beradi. 	O'qiydilar, asosiy materiallarni belgilaydilar vazifaga qarab mantiqiy sxema, reja konspekt tuzadilar; savol bo'yicha adabiyotlarni tanlaydilar
4. Umumlashtirish bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • O'rganilgan materialni o'zlashtirish sifatini tekshiradi, tahlil qiladi va natijalarni baholaydi. 	Matnni qayta ishlab chiqish, tayyorlagan referat sxemalarini namoyish etadi, o'zaro tekshiruv baholash, o'ziga baho berishni amalga oshiradi.

Kitob bitmas-tuganmas bilim manbai, insonning falsafiy, ma'naviy-axloqiy jihatdan shakllantirishning muhim omili. Shuning uchun talabalarni mashg'ulotlarda kitob o'qishga astoydil o'rgatish lozim.

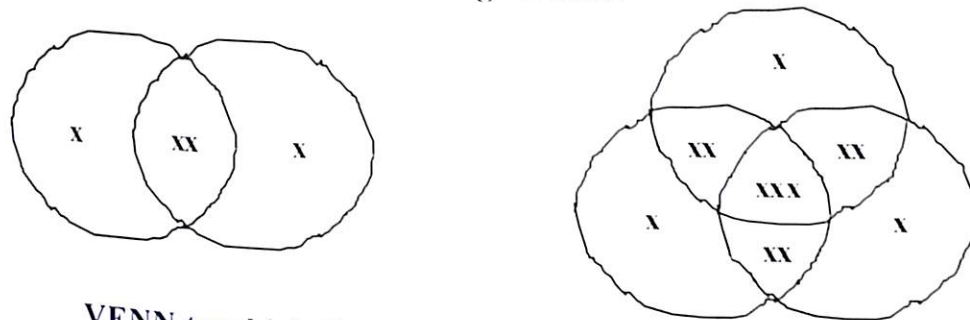
2-o'quv topshiriq
B.B.B.USULI ASOSIDA BILIMLARNI SINASH UCHUN
TARQATMA MATERIALLAR

	Tushuncha	Bilaman «+» Bilmayman «-»	Bildim «+» Bila olmadim «-»
1.	Falsafaning bahs mavzulari		
2.	Dunyoqarashning tarixiy shakllari		
3.	Falsafaning predmeti		
4.	Falsafaning vazifalari		
5.	Falsafa va fanning mutanosibligi va farqi		

3-o'quv topshiriq

Venna diagrammasi

VENN topshirig'i: Dunyoqarashning tarixiy shakllari

TARQATMA MATERIALLAR

Dissertatsiya va dissertatsiya avtoreferatini
 rasmiylashtirish qoidalariga
 I-ILOVA

Falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi titul varag'ining
 SHAKLI

_____ (dissertatsiya bajarilgan oliy ta'lim yoki ilmiy-tadqiqot muassasasi nomi)

Qo'lyozma huquqida
 UDK _____

_____ (dissertatsiya muallifining F.I.O.)

_____ (falsafa doktori dissertatsiyasi mavzusi)

_____ (ixtisoslik shifri va nomi)

_____ fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

(fan tarmog'ining nomi)

ilmiy darajasini olish uchun yozilgan

DISSERTATSIYA

Ilmiy rahbar: _____

_____ (F.I.O, ilmiy darajasi, ilmiy unvoni)

_____ shahar yil

«Dissertatsiya va dissertatsiya avtoreferatini
rasmiylashtirish qoidalariga
1a-ILOVA
Fan doktori (DSc) dissertatsiyasi titul varag'ining
SHAKLI

(dissertatsiya bajarilgan oliy ta'lim yoki ilmiy-tadqiqot muassasasi
nomi)

Qo'lyozma huquqida
UDK _____

(dissertatsiya muallifining F.I.O.)

(fan doktori dissertatsiyasi mavzusi)

(ixtisoslik shifri va nomi)

fanlari doktori

(DSc)
(fan tarmog'ining nomi)
ilmiy darajasini olish uchun yozilgan

DISSERTATSIYA

Ilmiy maslahatchi:

(F.I.O, ilmiy darajasi, ilmiy unvoni)

shahar yil

Dissertatsiya va dissertatsiya avtoreferatini
rasmiylashtirish qoidalariga
2-ILOVA
Falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati
muqovasining
SHAKLI

OLY TA'LIM YOKI ILMIY-TADQIQOT MUASSASASI
HUZURIDAGI ILMIY DARAJALAR BERUVCHI

RAQAMLI ILMIY KENGASH

(dissertatsiya bajarilgan oliy ta'lim yoki ilmiy-tadqiqot muassasasi
nomi)

(dissertatsiya muallifining F.I.O.)

(falsafa doktori dissertatsiyasi mavzusi)

(ixtisoslik shifri va nomi)

bo'yicha falsafa doktori (PhD)
dissertatsiyasi
(fan tarmog'ining nomi)

AVTOREFERATI

shahar yil

Dissertatsiya va dissertatsiya avtoreferatini
rasmiylashtirish qoidalariga

2a-ILOVA

Fan doktori (DSc) dissertatsiyasi avtoreferati muqovasining
SHAKLI

OLIY TA'LIM YOKI ILMIY-TADQIQOT MUASSASASI
HUZURIDAGI ILMIY DARAJALAR BERUVCHI
_____ RAQAMLI ILMIY KENGASH

(dissertatsiya bajarilgan oliy ta'lim yoki ilmiy-tadqiqot muassasasi
nomi)

(dissertatsiya muallifining F.I.O.)

(fan doktori dissertatsiyasi mavzusi)

(ixtisoslik shifri va nomi)
_____ fanlari doktori (DSc)

dissertatsiyasi
(fan tarmog'ining nomi)

AVTOREFERATI

shahar yil

Dissertatsiya va dissertatsiya avtoreferatini
rasmiylashtirish qoidalariga

3-ILOVA

Falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati muqovasi
orqa tomonining
SHAKLI

Izoh: mazkur SHakl «Times New Roman» matn redaktorining
11 o'lchamli
shriftda rasmiylashtiriladi.

Falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati muqovasi
orqa tomonining
SHAKLI

Izoh: mazkur SHakl «Times New Roman» matn redaktorining 11
o'lchamli
shriftda rasmiylashtiriladi.

Falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi mavzusi O'zbekiston
Respublikasi

Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasida
_____ raqam bilan ro'yxatga olingan.

Doktorlik dissertatsiyasi _____ da
bajarilgan.

(dissertatsiya bajarilgan oliy ta'lim yoki ilmiy-tadqiqot
muassasasining nomi)

Dissertatsiya avtoreferati uch tilda (o'zbek, rus, ingliz (rezyume))
Ilmiy
kengashning veb-sahifasida (_____) va «Ziyonet» Axborot
ta'lim

portalida (www.ziyonet.uz) joylashtirilgan.

Ilmiy rahbar: _____
(F.I.O. ilmiy darajasi, ilmiy unvoni)

Rasmiy opponenlar: _____
(F.I.O. ilmiy darajasi, ilmiy unvoni)

(F.I.O. ilmiy darajasi, ilmiy unvoni)

Etakchi tashkilot: _____

Dissertatsiya himoyasi

_____ huzuridagi
(oliy ta'lim yoki ilmiy-tadqiqot muassasasining nomi)
_____ raqamli Ilmiy kengashning 20__ yil «__» _____
soat _____
dagi majlisida bo'lib o'tadi. (Manzil: _____, Tel./ faks: _____, e-
mail: _____.)
Dissertatsiya bilan

_____ (oliy ta'lim yoki ilmiy-tadqiqot muassasasining nomi)
Axborot-resurs markazida tanishish mumkin (____ raqami bilan
ro'yxatga
olingan). (Manzil: _____, Tel.: _____.)
Dissertatsiya avtoreferati 20__ yil «__» _____ kuni
tarqatildi.
(20__ yil «__» _____) raqamli reestr
bayonnomasi).

_____ (Ilmiy darajalar beruvchi ilmiy kengash raisining
F.I.O., ilmiy darajasi, ilmiy unvoni)

_____ (Ilmiy darajalar beruvchi ilmiy kengash ilmiy kotibning
F.I.O., ilmiy darajasi, ilmiy unvoni)

_____ (Ilmiy darajalar beruvchi ilmiy kengash qoshidagi
ilmiy seminar raisining F.I.O., ilmiy darajasi, ilmiy unvoni)

Dissertatsiya va dissertatsiya avtoreferatini
rasmiylashtirish qoidalariga

3a-ILOVA

Fan doktori (DSc) dissertatsiyasi avtoreferati muqovasi orqa
tomonining SHAKLI
Izoh: mazkur SHakl «Times New Roman» matn redaktorining 11
o'lehamli
shrifida rasmiylashtiriladi.

Fan doktori (DSc) dissertatsiyasi mavzusi O'zbekiston
Respublikasi
Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasida
_____ raqam bilan ro'yxatga olingan.

Doktorlik dissertatsiyasi

_____ da bajarilgan.
(dissertatsiya bajarilgan oliy ta'lim yoki ilmiy-tadqiqot
muassasasining nomi)
Dissertatsiya avtoreferati uch tilda (o'zbek, rus, ingliz (rezyume))
Ilmiy
kengashning veb-sahifasida (____) va «Ziyonet» Axborot
ta'lim
portalida (www.ziyonet.uz) joylashtirilgan.

Ilmiy rahbar: _____
(F.I.O. ilmiy darajasi, ilmiy unvoni)

Rasmiy opponenlar: _____
(F.I.O. ilmiy darajasi, ilmiy unvoni)

(F.I.O. ilmiy darajasi, ilmiy unvoni)

(F.I.O. ilmiy darajasi, ilmiy unvoni)

Etakchi tashkilot: _____
Dissertatsiya himoyasi

_____ huzuridagi
(oliy ta'lim yoki ilmiy-tadqiqot muassasasining nomi)
_____ raqamli Ilmiy kengashning 20__ yil «__» _____
soat _____
dagi majlisida bo'lib o'tadi. (Manzil: _____, Tel./ faks: _____, e-
mail: .)

Dissertatsiyasi bilan

_____ (oliy ta'lim yoki ilmiy-tadqiqot muassasasining nomi)
Axborot-resurs markazida tanishish mumkin (____ raqami
bilan ro'yxatga
olingan). (Manzil: _____, Tel.: _____.)

Dissertatsiya avtoreferati 20__ yil «__» _____ kuni
tarqatildi.
(20__ yil «__» _____ dagi _____ raqamli reestr
bayonnomasi).

_____ (Ilmiy darajalar beruvchi ilmiy kengash raisining
F.I.O., ilmiy darajasi, ilmiy unvoni)

_____ (Ilmiy darajalar beruvchi ilmiy kengash ilmiy kotibning
F.I.O., ilmiy darajasi, ilmiy unvoni)

_____ (Ilmiy darajalar beruvchi ilmiy kengash qoshidagi
ilmiy seminar raisining F.I.O., ilmiy darajasi, ilmiy unvoni)

TARQATMA MATERIALLAR:

DISSERTATSIYA VA UNGA QO'YILGAN TALABLAR

- * Dissertatsiya (lot dissertatio – mulohaza, tadqiq) – bu ilmiy kengash majlisida himoya qilinadigan ilmiy tadqiqotning maxsus shaklidir. U fan doktori va magistrlik akademik darajasini olish maqsadida bajariladi.
- * Dissertatsiyaning ilmiy va amaliy darajasi ta'lim dasturga to'liq javob berishi, ilm-fanning hozirgi zamon muammolarini echishga, ilmiy-texnik taraqqiyot va ishlab chiqarish samaradorligini oshunishga xizmat qilishi kerak. Bu dissertatsion tadqiqot oldiga qo'yilgan asosiy vazifa va talabdir.
- * Dissertatsiya mavzusi muassasaning ilmiy ishlar rejasiga kiritiladi, oliy ta'lim va ilmiy-tadqiqot muassasi ilmiy kengashi tomonidash tasdiqlanadi.
- * Dissertatsiyani yozishda muallifdan mustaqil ilmiy izlanishlar olib borish, kasbiy masalagini shakllantirish, ilmiy va kasbiy muammolarni hal qilishning qoida va usullarini bilish, olingan natjalarini amaliyotga tatbiq qila olishga doir ko'nikmalarga ega bo'lish talab etiladi.

DISSERTATSIYANING TARKIBIY QISMLARI:

- * Mundarija;
- * Kirish (dissertatsiya annotatsiyasi);
- * Asosiy qism;
- * Xulosa;
- * Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati;
- * Shartli belgilar va atamalar ro'yxati (mavjud bo'lsa);
- * Ilovalar (mavjud bo'lsa).

* DISSERTATSIYA MATNINING RASMIYLASHTIRISH

* Falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining hajmi 60 varaqdan, fan doktori (DSc) dissertatsiyasining hajmi esa, 100 varaqdan oshmasligi kerak (matn varaqning old va orqa tomoniga yoziladi). Ijtimoiy-gumanitar fanlar yo'nalishidagi dissertatsiya hajmi ko'pi bilan 30 foizga oshirilishi mumkin. Mundarija, foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati, shartli belgilar va atamalar ro'yxati hamdailovalar ko'rsatilgan hajmga kirmaydi.

* Dissertatsiya matni A4 formatdagi standart qog'oz varag'ining ikki tomonida joylashishi va qoida tariqasida, 1,5 qator oralig'ida ("полуторный") yozilishi lozim. Har bir bet: yuqoridan va pastdan 2 sm; chapdan 3 sm; o'ngdan 1,5 sm hoshiyaga ega; xatboshi 1,27 sm ga teng va bir xilda bo'lishi lozim. Matni kompyuter vositasida bosib chiqarishda "Times New Roman" 14 o'lchamli shriftida "Microsoft Word" matn redaktoridan foydalanish tavsiya qilinadi.

* Dissertatsiyaning asosiy mazmuni qismida dissertatsiyaning mohiyati qisqacha bayon qilinib, tadqiqot maqsadiga erishilganligi va vazifalarining bajarilganligi ko'rsatib berilishi kerak. Xulosa qismida dissertatsiya tadqiqoti bo'yicha xulosalar, taklif va tavsiyalar hamda amaliyotga joriy etilishi mumkin bo'lgan natijalar keltiriladi.

* E'lon qilingan ishlar ro'yxatida dissertatsiya mavzusi bo'yicha chop etilgan ilmiy ishlar ro'yxati ko'rsatiladi. Ular quyidagi xronologik tartibda keltirilib, izchil ketma-ketlikda raqamlanadi:

* monografiya;

* patent;

* ilmiy maqola;

* ilmiy to'plamlar va boshqa nashr ishlari.

* Nashr qilingan ilmiy maqolalarni rasmiylashtirish

ASOSIY ADABIYOTLAR:

1. Saifnazarov I., Karimov T., Nikitchenko G.V. Ilmiy ijod metodologiyasi. – Toshkent, TDIU, 2004.
2. Shermuhammedova N.A. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi (darslik).- T.: 2014 – 521 b.
3. Машарипова Г.К. Методология научного исследования. – Ташкент, "Fan ziyosi", 2021, 373 стр.

QO'SHIMCHA ADABIYOTLAR:

4. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: "O'zbekiston", 2019.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017- yil 7 -fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947 sonli Farmoni.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 20.04.2017- yildagi PQ-2909-sonli "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori.
7. Mirziyoyev Sh.M. «Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz». O'zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutq. – Toshkent, 2016, 56-b.
8. Mirziyoyev Sh.M. «Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak». Mamlakatimizni 2016 - yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy Yakunlari va 2017- yilga mo'ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma'ruza, 2017- yil 14- yanvar. - Toshkent, "O'zbekiston", 2017- yil, 104- bet.
9. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash- yurt taraqqiyoti va xalq faravonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24- yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza. 2016 - yil 7- dekabr. Toshkent, "O'zbekiston", 2017- yil, 48-b.

10. "Faol tadbirkorlik, innovatsion g'oya va texnologiyalarni qo'llab-quvvatlash yili davlat dasturi" O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 22- yanvar 2018 -yildagi Farmoni bilan tasdiqlangan.

11. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha harakatlar strategiyasini "Xalq bilan muloqot va inson manfaatlari yili"da amalga oshirishga oid Davlat dasturini o'rganish bo'yicha ilmiy-uslubiy risola. – T., "Ma'naviyat", nashriyoti, 2017- yil 244 b.

12. Kahn J.A., Landsburg S.E., Stockman A.C. The Positive Economics of Methodology//Journal of Economic Theory. Vol. 68. No 1. (January 1996). P. 64-76.

13. Новиков А.М., Новиков Д.А. Методология научного исследования. – М.: Либроком, 2010. – 280 с.

14. Системный анализ и моделирование перспектив устойчивого развития национальной экономики Узбекистана. Чепель С.В./Монография/ - Ташкент: IFMR, 2014. – 316 с.

15. Вахабов А.В., Разыкова Г.Х. Модернизация экономики. Учебное пособие. – Т., "Иктисодчи-Молия", 2014. – 316 с.

16. Доклад о человеческом развитии 2014. Обеспечение устойчивого прогресса человечества. Уменьшение уязвимости и формирование жизнестойкости. ПРООН. Нью-Йорк. 2014. – 239 с.

17. Доклад по целям развития тысячелетия. Узбекистан. 2015/Под общ.ред.Г.Саидовой. – Т., Центр экономических исследований. 2015. – 100 с.

18. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy Attestatsiya komissiyasi rayosatining "Fan doktori ilmiy darajasini beruvchi ilmiy kengash to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida" qarori. O'zbekiston Respublikasi Adliya Vazirligi tomonidan 2016 - yil 8 iyunda ro'yxatdan o'tkazilgan. Ro'yxat raqami 2796.

19. O'zbekiston Respublikasi iqtisodiy-ijtimoiy taraqqiyotining mustaqillik yillaridagi (1990-2010 yillar) asosiy tendensiya va ko'rsatkichlari hamda 2011-2015 yillarga mo'ljallangan prognozlari. Stat to'plam. – T., O'zbekiston, 2011. – 140-b.

20. World development report 2014: risk and opportunity – managing risk for development. The World Bank. Washington D.C. 2014. 324 p.

21. Рамочная программа ООН по оказанию содействия Республике Узбекистан в целях развития (ЮН-ДАФ) на 2016-2020 гг. /UNDP (ПРООН). – Ташкент, Baktria press. 2015/ - 88 с.

22. 2016 World development indicators. World Bank Group. Washington. - 2014. 162 p.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziyounet.uz. – O'zbekiston Resublikasi ta'lim portal
2. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi Hukumatining portal.
3. www.stat.uz – O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qomitasi sayti.
4. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi milliy bazasi

15- SEMINAR MASHG'ULOTI

Reja:

1. Ilmiy grant uchun materiallarni tayyorlash metodologiyasini ishlab chiqish.
2. Grantlar turlari va ularni rasmiylashtirish. loyihada ko'zda tutilgan ilmiy natijalarning qo'lga kiritilishi ta'minlanishi, grantga ajratiladigan mablaglar va sarflash.
3. loyihada O'zbekiston Respublikasining qonunchiligiga muvofiq muhofaza qilinadigan, cheklangan ma'lumot sifatida tasniflangan ma'lumotlar.
4. Loyihalarning turlari.
5. Fundamental, amaliy va yosh olimlar uchun ajratiladigan grantlar va ularni rasmiylashtirish.

Axborot-uslubiy ta'minot

Ushbu mavzuni o'tishda ta'limning interfaol usullaridan keng foydalanish, o'quv jarayonini Yangi pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish samarali natija beradi. Bu boradagi zamonaviy pedagogik texnologiyalarning "Mashg'ulotlarda ma'ruza usuli", "Klaster", "Aqliy hujum", "Nimaga va nima uchun usuli", "Pochta usuli", kabi interaktiv metodlaridan, shuningdek, texnika falsafasi strukturasi o'zida aks ettirgan slaydlardan unumli foydalanish ham ko'zda tutilgan

"Mashg'ulotlarda ma'ruza usuli"dan foydalanish

Oliy o'quv yurtlarida keng qo'llaniladigan ta'lim usullaridan biri ma'ruza usulidir. Axborotlarni monologik usulda bayon etish ma'ruza usuli deyiladi. Uning samarali natijalar berishi quyidagi didaktik shartlarga bog'liq;

- Ma'ruzaning batafsil rejasini tuzish;
- Ma'ruza rejasini o'qib va yozib qo'yish;
- Har bir punkt bo'yicha axborotlar yoritilgach qisqa xulosa qilish;
- Har bir qismidan boshqasiga o'tganda mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash

"Ma'ruza usuli"dan foydalanishning texnologik xaritasi

Faoliyat bosqichlari	O'qituvchi faoliyati	Magistr faoliyati
1. Tayyorlov bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Material mazmunini aniqlash; • Maqsad va natijani belgilash; • Bayon etishning batafsil rejani ishlab chiqish, ko'rsatmali vositalarini tanlaydi; 	
2. Mavzuga kirish bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Mavzu nomini va rejasini ma'lum qiladi; • Mavzu maqsadi va natijalarini bayon etadi. 	Mavzu nomini va rejalarini yozib oladilar
3. O'quv materiallarini bayon etish	<ul style="list-style-type: none"> • O'quv materialini, ko'rgazma namoyish qurollari, magistrning fikr yuri-tishini faollashtirish usullaridan foydalanadi. 	Eshitadi, kuzatadi, yozib oladilar. Tavsiya qilingan muammoni muhokama qiladilar, misol keltiradilar, taqqoslaydilar.
4. Umumlashtirish bosqichi	<ul style="list-style-type: none"> • Berilayotgan materialni umumlashtiradi, asosiy xulosa, qonuniyat va qoidalarini ta'riflab beradi yoki qoidalarini ta'riflab beradi yoki buni magistrning bajarishga taklif etadi. 	Yozadilar, mustaqil xulosa chiqaradilar, qoidalarini ta'riflab beradilar.

TARQATMA MATERIALLAR:

- * .. _____
- * Fan yo'nalishi: _____
- * Loyiha turi: _____
- * Loyiha rahbari: _____
- Loyiha bajarilayotgan tashkilot yuridik manzili: _____
Loyiha rahbarining ro'yxatda turgan manzili: _____ viloyat, tuman,
shahar, uy manzili, bog'lanish uchun telefon, elektron manzil
- * Loyiha rahbarining STIRi (INN raqami): _____
- * Loyihaning umumiy moliyaviy hajmi: _____ so'm
- * Bir yillik moliyalashinish hajmi: _____ so'm
- * Loyihaning bajarilish muddati: _____ yil, 202 -202 yillar

* Toshkent-2021

* LOYIHA

N	Indikatorning nomi va sharti	Oziri 3 yilda olingan	Loyiha doirasida rejalashtirilgan
1	Scopus/WeS bazasiga kiritilgan jurnallarda chop qilingan maqolalar soni		
2	Makalliy jurnallardagi maqolalar soni		
3	Halgaro jurnallardagi (Scopus/WeSdan tashkari) maqolalar soni		
4	Bakalavriat bosqichida tayyorlangan bitiruv malakaviy ishlari soni		
5	Tayyorlangan dissertatsiyalarining soni	magistrluk	
6	Tayyorlangan dissertatsiyalarining soni (PhD, DSc)	doktorlik	
7	Nashr kilingan monografiyalari soni		
8	Nashr kilingan o'quv qo'llanmalar soni		
9	Nashr kilingan darsliklar soni		
10	Intellektual mulk ob'ektlari soni		
	Intellektual faoliyat natijalarining indikator ko'rsatkichlari		
	Loyiha rahbari (imzo)		
	FISH		
	Tashkilot rahbari (imzo)		
	FISH		
	Tashkilot muhri		

* Loyihani amalga oshirishning KALENDAR REJASI*

* «__» _____ 202 yil

- * Loyihaning kalendar rejasida amalga oshiriladigan ishlar mazkur loyiha bo'yicha tadqiqot shakli, ilmiy-tadqiqot natijalari hamda olingan natijalarni sinovdan o'tkazish tadbirlari e'lon matniga muvofiq ravishda va to'liq hajmda aks ettirilishi lozim. Shuningdek kalendar rejada tadqiqot natijalari bo'yicha nufuzli ilmiy jurnallarda va Web of Science kanda Scopus ma'lumotlar bazasida indeksatsiyalangan jumallarda chop etiladigan maqolalar soni va ularni chop etish muddatlarini aniq ko'rsatish talab etiladi.
- ** Loyiha doirasida amalga oshiriladigan ilmiy-tadqiqot ishlari choraklar kesimida ani va izchil ketma-ketlikda bayon etilishi lozim.
- *** Imzolangan shartnomaga muvofiq loyiha boshlangan oydan boshlab izchil ketma-ketlikda ko'rsatiladi.

ASOSIY ADABIYOTLAR:

1. Saifnazarov I., Karimov T., Nikitchenko G.V. Ilmiy ijod metodologiyasi. – Toshkent, TDIU, 2004.
2. Shermuhammedova N.A. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi (darslik).- T.: 2014 – 521 b.
3. Машарипова Г.К. Методология научного исследования. – Ташкент, "Fan ziyosi», 2021, 373 стр.

QO'SHIMCHA ADABIYOTLAR:

4. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: "O'zbekiston", 2019.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017- yil 7 -fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947 sonli Farmoni.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 20.04.2017-yildagi PQ-2909-sonli "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori.

7. Mirziyoyev Sh.M. «Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz». O'zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutq. - Toshkent, 2016, 56-b.

8. Mirziyoyev Sh.M. «Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak». Mamlakatimizni 2016 - yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy Yakunlari va 2017- yilga mo'ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma'ruza, 2017- yil 14- yanvar. - Toshkent, "O'zbekiston", 2017- yil, 104 bet.

9. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash- yurt taraqqiyoti va xalq faravonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza. 2016 - yil 7 -dekabr. Toshkent, "O'zbekiston", 2017- yil, 48-b.

10. "Faol tadbirkorlik, innovatsion g'oya va texnologiyalarni qo'llab-quvvatlash yili davlat dasturi" O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 22- yanvar 2018 -yildagi Farmoni bilan tasdiqlangan.

11. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha harakatlar strategiyasini "Xalq bilan muloqot va inson manfaatlari yili"da amalga oshirishga oid Davlat dasturini o'rganish bo'yicha ilmiy-uslubiy risola. - T., "Ma'naviyat", nashriyoti, 2017- yil 244 b.

12. Kahn J.A., Landsburg S.E., Stockman A.C. The Positive Economics of Methodology//Journal of Economic Theory. Vol. 68. No 1. (January 1996). P. 64-76.

13. Новиков А.М., Новиков Д.А. Методология научного исследования. - М.: Либроком, 2010. - 280 с.

14. Системный анализ и моделирование перспектив устойчивого развития национальной экономики Узбекистана. Чепель С.В./Монография/ - Ташкент: IFMR, 2014. - 316 с.

15. Вахабов А.В., Разыкова Г.Х. Модернизация экономики. Учебное пособие. - Т., "Иктисодчи-Молия", 2014. - 316 с.

16. Доклад о человеческом развитии 2014. Обеспечение устойчивого прогресса человечества. Уменьшение уязвимости и формирование жизнестойкости. ПРООН. Нью-Йорк. 2014. - 239 с.

17. Доклад по целям развития тысячелетия. Узбекистан. 2015/Под общ.ред.Г.Сандовой. - Т., Центр экономических исследований. 2015. - 100 с.

18. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy Attestatsiya komissiyasi rayosatining "Fan doktori ilmiy darajasini beruvchi ilmiy kengash to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida" qarori. O'zbekiston Respublikasi Adliya Vazirligi tomonidan 2016 - yil 8 iyunda ro'yxatdan o'tkazilgan. Ro'yxat raqami 2796.

19. World development report 2014: risk and opportunity - managing risk for development. The World Bank. Washington D.C. 2014. 324 p.

20. Рамочная программа ООН по оказанию содействия Республике Узбекистан в целях развития (ЮН-ДАФ) на 2016-2020 гг. /UNDP (ПРООН). - Ташкент, Baktria press. 2015/ - 88 с.

21. 2016 World development indicators. World Bank Group. Washington. - 2014. 162 p.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.ziynet.uz. - O'zbekiston Respublikasi ta'lim portal
2. www.gov.uz - O'zbekiston Respublikasi Hukumatining portal.
3. www.stat.uz - O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qomitasi sayti.
4. www.lex.uz - O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi milliy bazasi

ILMIY TADQIQOT METODOLOGIYASI FANIDAN
TESTLAR

Bilim va ko'nikmalarni baholash materiallari

1. Nechinchi asrga kelib olim kasbi o'z ahamiyatiga ko'ra ruhoniy va qonunchi kasbi bilan tenglashdi?

- a) XVIII asr b) XIX asr c) XX asr d) XXI asr

2. «Fanning takomillashuvini biron-bir odamning qobiliyati yoki uddaburonligidan emas, balki bir-birining o'rniga keluvchi ko'plab avlodlarning izchil faoliyatidan kutish lozim» fikr muallifi?

- a) Frensis Bekon b) Toynbi c) E. Agatstsi d) J. Bernal

3. Fanda eng nufuzli mukofot qanday mukofoti hisoblanadi?

- a) Bir aklat miqdorida pul olish b) Nobel mukofoti
c) Fahriy yorliq olish d) Rag'batlantirish

4. A. Toynbi taklif qilgan tasnifga ko'ra tsivilizatsiyaning necha tipi farqlanadi?

- a) 22 b) 20 c) 21 d) 23

5. Texnogen rivojlanishning madaniy matritsasi necha bosqichdan o'tadi?

- a) Uch, ijtimoiy-psixologik, mafkuraviy, ijtimoiy-tashkiliy
b) Uch, madaniy-falsafiy, bunyodkor, ijtimoiy kuch
c) Uch, tavsiflash, tushuntirish, prognoz
d) Uch, oldindustrial, industrial va postindustrial

6. Fani kimlar rivojlantiradi?

- a) Olimlar hamjamiyati
b) Studenlar
c) Abuturentlar
d) Kitob

7. Fanning quyidagi uch ijtimoiy funksiyasini qayd etish mumkin?

- a) Oldindustrial, industrial va postindustrial
b) Ijtimoiy-psixologik, mafkuraviy, ijtimoiy-tashkiliy
c) Tavsiflash, tushuntirish, prognoz
d) Fanning madaniy-falsafiy funksiyasi; bevosita bunyodkor kuch funksiyasi; ijtimoiy kuch funksiyasi.

8. Texnogen tsivilizatsiya yuzaga kelganiga necha yildan sal ko'proq vaqt bo'lgan?

- a) 100
b) 200
c) 300
d) 400

9. XVIII-XIX asrlardagi qanday jarayon fanning bevosita bunyodkor kuchga aylanishi uchun moddiy negiz bo'lib xizmat qildi?

- a) Sanoat to'ntarishi natijasida yuzaga kelgan yirik mashinali ishlab chiqarish.
b) Xo'jalik rivojlanishi natijasida.
c) Sanoat to'ntarishi natijasida yuzaga kelgan kichik qo'l mehnatli mashinali ishlab chiqarish.
d) Sanoat to'ntarishi natijasida yuzaga kelgan kichik mashinali ishlab chiqarish.

10. Fan, hech shubhasiz, qanday korxonadir?

- a) Mafkuraviy, ijtimoiy-tashkiliy
b) Madaniy-falsafiy, bunyodkor, ijtimoiy kuch
c) «Kommunitar (kollektiv)»
d) Dogmatizm, murosasizlik, falsifikatsiyalanmaslik

11. Qanday funktsiya u borliqni amalda o'zgartirish bosqichidan oldin keladi va har qanday darajadagi intellektual izlanishning ajralmas qismi hisoblanadi?

- a) Madaniy-Falsafiy funksiyasi
b) Loyihalash-konstruktsiyalash funksiyasi
c) Bunyodkor funksiyasi
d) Ijtimoiy kuch funksiyasi

12. Qaysi funktsiyasi mutlaqo Yangi texnologiyalarni yaratish bilan bog'liq bo'lib, bu bizning davrimizda o'ta muhim ahamiyat kasb etadi?

- a) Haqiqiy bilimni yaratish funksiyasi
b) Ijtimoiy kuch funksiyasi
c) Madaniy-Falsafiy funksiyasi
d) Loyihalash-konstruktsiyalash funksiyasi

13. Fanga nimalar xos?

- a) Ishonchlilik, asoslilik

- b) Izchillik, ishonchlilik, asoslilik, isbotlilik
- c) Isbotlilik, izchillik
- d) Asoslilik, isbotlilik

14. **Ob'ektivlik, ikinchidan qanday taomil sifatida?**

- a) Bilimning o'z ob'ekti bilan mos kelishini qayd etuvchi
- b) Tavsiflash, tushuntirish, progn
- c) Ijtimoiy-psixologik, mafkuraviy, ijtimoiy-tashkiliy
- d) Sub'ekt va uning bilish faoliyati vositalari bilan bog'liq barcha narsalarni bilimdan chiqarib tashlash taomili sifatida tasavvur qilingan

15. **Kimning fikriga ko'ra, ob'ektivlikning bu ikkinchi ma'nosi, Yevropa xristian madaniyati kontekstida insonning gunohkor, «buzuq» tabiati haqidagi tasavvurlar bilan bog'liq bo'lgan?**

- a) V.Porus
- b) V.Geyzenberg
- c) V.Ilin
- d) Fridrix Rapp

16. **F.Girenok ob'ektivlik tamoyilini qanday ta'riflashni taklif qiladi?**

- a) Bilimning o'z ob'ekti bilan mos kelishini qayd etuvchi
- b) Dunyo to'la belgilangan, basharti uning to'liqligi inson bilan birga, biroq tafakkurdan qat'i nazar shakllangan bo'lsa
- c) Sub'ekt va uning bilish faoliyati vositalari bilan bog'liq barcha narsalarni bilimdan chiqarib tashlash taomili sifatida tasavvur qilingan
- d) Ijtimoiy-psixologik, mafkuraviy, ijtimoiy-tashkiliy

17. **Ilmiylik mezonlari bir tartibli bo'lmagani uchun ularni tasniflash va V.Ilin fikriga ko'ra, guruhga ajratilgan 1- guruh?**

- a) Tarixan o'tib keluvchi normativlar, ontologik sxemalar va mavjudlik gipotezalariga qo'yiladigan talablardan tashkil topadi.Ular olimlar tafakkurining madaniy-stilistik o'lchamlarini qayd etadi.
- b) Bilimning o'z ob'ekti bilan mos kelishini qayd etuvchi. Fanni nofandan formal ziddiyatsizlik, tajribada sinalish, oqilonalik, tiklanuvchanlik, intersub'ektivlik yordamida farqlaydi.

d) Bilimning professional ajratilgan tarmoqlariga qo'yiladigan fanga doir ilmiylik mezonlari tashkil etadi.

18. **Ilmiylik mezonlari bir tartibli bo'lmagani uchun ularni tasniflash va V.Ilin fikriga ko'ra, guruhga ajratilgan 2- guruh?**

- a) Bilimning o'z ob'ekti bilan mos kelishini qayd etuvchi
- b) Bilimning professional ajratilgan tarmoqlariga qo'yiladigan fanga doir ilmiylik mezonlari tashkil etadi.
- c) Fanni nofandan formal ziddiyatsizlik, tajribada sinalish, oqilonalik, tiklanuvchanlik, intersub'ektivlik yordamida farqlaydi.
- d) Tarixan o'tib keluvchi normativlar, ontologik sxemalar va mavjudlik gipotezalariga qo'yiladigan talablardan tashkil topadi. Ular olimlar tafakkurining madaniy-stilistik o'lchamlarini qayd etadi.

19. **Ilmiylik mezonlari bir tartibli bo'lmagani uchun ularni tasniflash va V.Ilin fikriga ko'ra, guruhga ajratilgan 3- guruh?**

- a) Bilimning professional ajratilgan tarmoqlariga qo'yiladigan fanga doir ilmiylik mezonlari tashkil etadi.
- b) Fanni nofandan formal ziddiyatsizlik, tajribada sinalish, oqilonalik, tiklanuvchanlik, intersub'ektivlik yordamida farqlaydi.
- c) Bilimning o'z ob'ekti bilan mos kelishini qayd etuvchi tarixan o'tib keluvchi normativlar, ontologik sxemalar va mavjudlik.
- d) Gipotezalariga qo'yiladigan talablardan tashkil topadi. Ular olimlar tafakkurining madaniy-stilistik o'lchamlarini qayd etadi.

20. **Qanday tamoil ontologik jihatdan, dunyoga ob'ektiv xos bo'lgan uyg'unlik va tugallanganlikka ishora bilan ham, sintaksik va pragmatik nuqtai nazarlardan ham asoslanishi mumkin?**

- a) Ziddiyatsizlik tamoyili
- b) Mustaqillik tamoyili
- c) SHartlar tamoyili
- d) Soddalik tamoyili

21. Tadqiqotchilar fikriga ko'ra, qanday tushunchasi qo'llanilayotgan ramzlar, kodlash, translyatsiya usullarining optimalligi va qulayligi bilan tavsiflanadi?

- a) Sintaksik soddalik
- b) Nnotriviallik
- c) Ishonchlilik
- d) Sanktsiyalar

22. Qaysi olim ham ilmiy nazariyaga nisbatan ichki barkamollik mezonlarini tatbiq etishni taklif qilgan edi?

- a) Ya.Bekman
- b) Pol Dirak
- c) Albert Eynshteyn
- d) V.Ilin

23. «Dunyoning uyg'unligi» deb nomlangan asar muallifi?

- a) Lev Tolstoy
- b) Bruno
- c) Ya.Bekman
- d) G. Kepler

24. Qanday mezon mantiqan imperativ sifatida mavjud soddalik talabidan kelib chiqadi?

- a) Kogerentlik
- b) Pragmatik
- c) Ischillik
- d) Estetik

25. E.Agatstsi ilmiy izchillikni deb ta'riflaydi?

- a) Bruno va Kopernik foydalangan Er – qismlari o'z butuni bilan birga harakatlanishga majbur bo'lgan ayrim organizm .
- b) Sub'ekt va uning bilish faoliyati vositalari bilan bog'liq barcha narsalarni bilimdan chiqarib tashlash taomili sifatida tasavvur qilingan.
- c) Ilmiy fanning barcha qoidalari asoslangan va mantiqan to'g'ri bo'lishi lozimligini nazarda tutuvchi shart.
- d) Mazkur davrga xos bo'lgan va o'rganilayotgan sohaning xususiyatiga tatbiqan muayyanlashtiriladigan bilish me'yorlari va ideallari; dunyoning ilmiy manzarasi; falsafiy asoslar

26. Texnika falsafasining otasi?

- a) Lev Tolstoy
- b) Kopernik
- c) Fridrix Rapp
- d) M.Mamardashvili

27. Tasniflash –bu?

- a) Oddiy kuzatishdan kelib chiqqan bilishning o'ziga xos usuli.
- b) Hodisalarning Yangi guruhlarini aniqlash yo'lida bilimning mazmunan boyishiga amalda erishish imkonini beradi.
- c) Narsa va hodisalarning mazmunini osib beradi G.N.Abramova
- d) D. A va C javoblar

28. Bekon taklif qilgan fanlar tasnifga asoslanib, qanday ko'rinishlarni kasb etadi?

- a) Xotiraga tarix; tasavvurga – poeziya; tafakkurga – falsafa
- b) Xotiraga poeziya; tasavvurga – tarix; tafakkurga – falsafa
- c) Xotiraga tarix; tasavvurga –falsafa; tafakkurga – poeziya
- d) To'g'ri javob yo'q.

29. Gyote dunyoni shakllarni qanday tasvirlagan?

- a) Uzluksiz «metamorfozalari»
- b) Ierarxiyaviy
- c) Nomotetik
- d) To'g'ri javob yo'q

30. Tabiat tuzilishining sifat jihatidan har xil bosqichlari haqidagi tasavvurlarni ob'ektiv idealistlardan kimlar rivojlantirgan?

- a) Shelling va Gegel
- b) Anri de Sen-Simon
- c) (1760-1825) Gyote va Ogyust Kont
- d) F.Gegel va Ogyust Kont

31. Qaysi olim mexanik hodisalar kimyoviy hodisalarga (ximizm) va so'ngra tabiiy hayot (organizm) va amaliyotga o'tishi to'g'risida so'z yuritgan?

- a) Gegel
- b) Anri de Sen-Simon (1760-1825)
- c) Ogyust Kont
- d) Gyote

32. Sen-Simonning fikricha, tasnif ikki asosiy shart – bu?

- a) Dogmatik va tarixiy
- b) Tarixiy va ma'naviy
- c) Badiiy va estetik
- d) Ijtimoiy va iqtisodiy

33. Kont tasnifida mantiq va psixologiya qanday tasnif bergan?

- a) Mantiq matematikaning qismi hisoblanadi, psixologiya esa, qisman biologiyaning, qisman – sotsiologiyaning bo'lagidir.
- b) Mantiq tarixning qismi hisoblanadi, psixologiya esa, qisman etiketning, qisman – sotsiologiyaning bo'lagidir.
- c) Mantiq olamni o'rganadi, psixologiya esa, qisman insonning asosiy bo'lagidir.
- d) Mantiq matematikaning qismi hisoblanadi, psixologiya esa, qisman biologiyaning, qisman – sotsiologiyaning bo'lagidir.

34. Rikkert uch saltanati to'g'ri ko'rsatilgan javobni toping?

- a) Borliq, qadriyat, ma'no
- b) Vaqt, makon, suv
- c) Tafakkur, olam, inson
- d) Inson, borliq, xissiyot

35. Rikkert uch saltanatini bilishning uch metodi to'g'ri ko'rsatilgan javobni toping?

- a) Tushuntirish, tushunish, talqin qilish
- b) Saqlash, toplash, etkazib berish
- c) Tushuntirish, saqlash, qabul qilish
- d) Tushunish, etkazib berish, qabul qilish

36. «Proliferatsiya» -atamasi qanday ma'noni anglatadi?

- a) Gipotezalarni ko'paytirish printsiipi.
- b) Protsedura tilini o'lchash.
- c) Evristik jarayonni o'lchash.
- d) Barcha javoblar to'g'ri.

37. Neytralizm tamoyilining mohiyati nimadan iborat ?

- a) Fan dinga ham, axloqqa ham, siyosatga ham aralashmaydi.
- b) Fan harbiylarning ishiga aralashmaydi.
- c) Fan mablag'lar bilan boshqarilmaydi.
- d) Fan hech narsaga aralashmaydi.

38. Ratsional bilish shakllari?

- a) Tushuncha, muhokama va aqliy xulosalardir.
- b) Muhokama va xissiy xulosalardir.
- c) Fikr shakllari, sxema, andozaga muvofiq ish ko'rish.
- d) Hissiy va ratsional faoliyatning birligi.

39. Aqliy faoliyat – bu?

- a) Fikr shakllari bilan aniq belgilangan sxema, andozaga muvofiq ish ko'rish.
- b) Tushuncha, muhokama va aqliy xulosalardir.
- c) Muhokama va xissiy xulosalardir.
- d) Hissiy va ratsional faoliyatning birligi.

40. Inson bilimi nima?

- a) Fikr shakllari bilan aniq belgilangan sxema, andozaga muvofiq ish ko'rish.
- b) Tushuncha, muhokama va aqliy xulosalardir.
- c) Muhokama va xissiy xulosalardir.
- d) Hissiy va ratsional faoliyatning birligi.

41. Irratsionallik nima?

- a) Fikr shakllari bilan aniq belgilangan sxema, andozaga muvofiq ish ko'rish.
- b) Tushuncha, muhokama va aqliy xulosalardir.
- c) Muhokama va xissiy xulosalardir.
- d) Aql bilan bilish mumkin bo'lmagan, mantiqiy fikrlash bilan muvofiq kelmaydigan narsalar va hodisalar.

42. Qaysi olimning davridan boshlab hozirgi zamon jamiyati nazariyasida olamshumul o'zgarishlar yuz berdi, lekin bosh g'oya – ilmiy bilimning alohida roli o'zgarishsiz qoldi?

- a) O.Kont
- b) Mishel Fuko
- c) L.A.Ionin
- d) B.V.Markov

43. S.Xantington hozirgi davr jamiyatlarini qanday jamiyatlar sifatida tavsiflaydi.

- a) Urbanistik.
- b) Savodli
- c) Industrial
- d) Barcha javoblar to'g'ri.

44. - ijtimoiy relevant konstruktiv bilim farqlanadi. Ushbu bilim nazariya va amaliyot, fan va dunyoqarash elementlarini, tushuntirish va mentallik me'yorlarini o'zida birlashtiradi.

- a) Epistemik fenomen
- b) Transtpenintal fenomen
- c) Ratsionalizm fenomen
- d) Irogatsionalizm fenomen

45. Qaysi faylasuf ta'biri bilan aytganda, an'ana va qonun ijtimoiy arbob yoki ijtimoiy guruhdan yo'l tanlash imkoniyatini tortib oladi, individ yoki guruhda yo'l tanlash imkoniyati paydo bo'lganida esa, uslub haqida gapirish mumkin bo'ladi.

- a) O.Kont
- b) Mishel Fuko
- c) L.A.Ionin
- d) B.V.Markov

46. Tomas va Znanetskiy teoremasiga muvofiq,?

- a) «Biz ayrim vaziyatni ideal deb belgilamasak, u o'z oqibatlariga ko'ra ham real bo'ladi».
- b) «Agar biz ayrim vaziyatni real deb belgilasak, u o'z oqibatlariga ko'ra ham real bo'ladi».
- c) «Biz ayrim vaziyatni real deb belgilasak, u o'z oqibatlariga ko'ra ham ideal bo'ladi».
- d) «Ayrim vaziyatlar o'z oqibatlariga ko'ra ham real bo'ladi».

47. Ijtimoiy dunyo - bu?

- a) A) Taxminiy ifodalar dunyosi.
- b) Odamlarning harakatlari ijtimoiy o'zaro aloqaning u yoki bu ishtirokchisi nimani ifodalamoqchi bo'lganligi haqidagi muayyan tasavvurga asoslanadi.
- c) A va B javoblar
- d) Odamlarning harakatlari ijtimoiy o'zaro aloqaning u yoki bu ishtirokchisi nimani ifodalamoqchi bo'lganligi haqidagi muayyan tasavvurga asoslanmaydi.

48. o'z maqsadlarini statistik belgilash haqida gapiradi?

- a) O.Kont
- b) Mishel Fuko
- c) L.A.Ionin

d) U.Tomas

49. Fizika, biologiya va iqtisodiyotda dinamik qonunlar o'rnini statistik qonunlar egallashi Yangi, qanday ko'rinishi paydo bo'lishiga olib keldi.

- a) Determinizm
- b) Indeterminizm
- c) Pozitivizm
- d) Ekisternalizm

50. Qaysi olim barcha sezgilarni ikki turkumga ajratgan?

- a) Jon Lokk
- b) Mishel Fuko
- c) L.A.Ionin
- d) Tomas

51. Teskari tezisni isbotlashni qaysi olim boshladi, qaysi faylasuf esa oxiriga etkazdi?

- a) Jon Lokkboshladi, Gusserl oxiriga etkazdi.
- b) Mishel Fuko, L.A.Ionin oxiriga etkazdi.
- c) L.A.Ionin boshladi, Mishel Fuko oxiriga etkazdi.
- d) Kant boshladi, Gusserl oxiriga etkazdi.

52. Berk tizim - bu?

- a) Texnika.
- b) Mexonika
- c) Biologiya
- d) Falsafa

53. Ijtimoiy nazariyadan ikki yo'nalishi tshg'ri ko'rsatilgan javobni toping?

- a) Ma'naviy va madaniy
- b) Siyosiy va ma'naviy
- c) Iqtisodiy va ijtimoiy
- d) Determinizmni, insoniylik va ijtimoiylik

54. «Davlatni boshqarish haqida ikki risola», «Tarbiya haqida ayrim fikrlar» asarlari muallifi to'g'ri ko'rsatilgan javobni toping?

- a) Jon Lokk
- b) Mishel Fuko
- c) L.A.Ionin
- d) Tomas

55. Oqilonalikning hozirgi inqirozi – qanday qarashlarning inqirozi.

- a) Oqilonalik to'g'risidagi klassik qarashlarning inqirozidir.
- b) Ilmiy bilimning tavsifi, ham tadqiqot jarayonida olimlar xulq-atvori uslubi sifatida maydonga chiqadi.
- c) Bilim tamoyilial gipotetik xususiyatga ega, zero mutlaq haqiqatning tagiga etish iddaosi oqilona emas, degan g'oyani ilgari suradi.
- d) Ilmiy bilimning o'sishi muammosiga qaratadi.

56. Oqilonalikning Yangi postnoklassik tipi qanday Yangi tushunchalardan faol foydalanadi?

- a) Chiziqsizlik, qaytmaslik, nomuvoziylik, tartibsizlik
- b) Nomutanosiblik, ilmiylik, badiylik.
- c) Asosiylik, informativlilik, haqiqiylik.
- d) Tayanilganlik, davriylik, materialistik.

57. Bilishning sezgidan boshlanishi hamda bilishning manbai tajriba ekanligini ilgari surgan faylasuf kim?

- a) R.Dekart
- b) D.Yum
- c) F.Bekon
- d) To'g'ri javob yo'q.

58. Dunyoni bilish mumkingligini, bilimlarimizni to'g'ri va aniq ekanligini inkor etuvchi ta'limot falsafada nima deb ataladi?

- a) Skeptitsizm
- b) Agnostitsizm
- c) Ratsionalizm
- d) To'g'ri javob yo'q.

59. Insonning predmet va xodisalarni tafakkur orqali umumlashtirib mavhumlashtirib, konkretlashtirib, ularni fikrda bilish inson bilishning qaysi shakli hisoblanadi?

- a) Intuitiv bilish
- b) Mantiqiy bilish
- c) Hissiy bilish
- d) To'g'ri javob yo'q.

60. Ilgari idrok etilgan, ammo ayni vaqtda bevosita idrok etilayotgan predmet va hodisalarning inson miyasidagi qayta ishlab, tiklangan hissiy obrazi bu...

- a) Sezgi
- b) Idrok
- c) Tasavvur
- d) To'g'ri javob yo'q.

61. 19-asr pozitivizmning yirik vakillarini aniqlang.

- a) J.S.Mill va Spenser.
- b) Duns Skott.
- c) P.R.Beylz va Shilz.
- d) To'g'ri javob yo'q.

62. Hozirgi zamon olimlari metodologiyaning qanday modellari mavjudligini ta'kidlaydilar?

- a) Induktivistik model (Karnap, Xesse); deduktivistik model (Gempel, Popper);
- b) Evolyutsionistik model; to'rsimon model (Laudan);
- c) Realistik model (Nyuton-Smit);
- d) Barcha javoblar to'g'ri.

63. Qaysi ilmiy oqilonalikda ob'ektning tabiati bilan uni tadqiq qilish vositalari va usullarining o'zaro nisbatini e'tiborga oladi?

- a) Noklassik ilmiy oqilonalik.
- b) Postnoklassik ilmiy oqilonalik.
- c) Realistik ilmiy oqilonalik.
- d) Barcha javoblar to'g'ri.

64. Muammo nima?

- a) Echilishi lozim bo'lgan masala yoki vazifa.
- b) Biz uchun mavhum bo'lgan barcha hodisa va jarayonlar.
- c) Echimi bo'lmagan masala.
- d) Ilmiy bilimning o'sishi.

65. Muammoli vaziyatga tushib qolingach, qanday ishlar amalga oshirilishi lozim?

- a) Muammoni qo'ya bilish lozim.
- b) Muammoni echish lozim.
- c) Sabr qilish lozim.
- d) Har qanday holatda ham ilmiy asosga qarash lozim.

66. Har qanday ilmiy tadqiqotning dastlabki bosqichi nimadan

boshlanadi ?

- a) Muammoni qo'yish.
- b) Boshqa sohalar bilan ham shug'ullanishi ham lozim.
- c) Ko'zlangan maqsadga erishish vositalarining aniq mo'ljali.
- d) Barcha zamonaviy axborot texnologiyalari bilan tanishishi lozim

67. **Ilmiy metod nima?**

- a) Uning yordamida ma'lum turdagi ilmiy vazifalar echiladi.
- b) Faqat ilmiy ishlar tayyorlanadi.
- c) Barcha vazifalar echiladi.
- d) Tayanilganlik, davriylik, materialistik.

68. **Metod haqidagi bilim nimalarda o'z aksini topadi ?**

- a) Qo'llanmalar va metodikalarda ifodalanadi.
- b) Tamoyili har qanday haqiqiy ilmiy nazariya falsifikatsiyahun

ochiqligini nazarda tutadi

- c) Fan falsafasi g'oyaviy oqimlarining barchasiga tatbiq etishga harakat qiladi.
- d) Fanning tadrijiy rivojlanishini, tahlil apparati, haqiqatni izlash jarayonini tushuntirish va asoslash usullari muttasil takomillashib borganligini aks ettiradi.

69. **Muammoli vaziyatning pirovard negizi nima hisoblanadi ?**

- a) Amaliyot hisoblanadi.
- b) Nazariya hisoblanadi.
- c) Ilmiylik hisoblanadi.
- d) Hamma javoblar to'g'ri.

70. **Har qanday ilmiy bilish nimadan boshlanadi ?**

- a) Muammodan boshlanadi.
- b) Masaladan boshlanadi.
- c) Dissertatsiyani tugatishdan boshlanadi.
- d) Hamma javoblar to'g'ri.

71. **Qaysi faylasuf o'z falsafasida bilishni birinchi bo'lib falsafiy muammo sifatida xar tomonlama qarab chiqqan?**

- a) Didro.
- b) Golbax.
- c) I.Kant.
- d) To'g'ri javob yo'q.

72. **«Aprior» so'zining ma'nosi nima?**

- a) Lotincha shartli obraz.
- b) Lotincha tajribadan oldin.
- c) Arabcha «Masala».
- d) Tajribadan keyin.

73. **Ilmiy bilishning hali bilib olinmagan va hal qilinmagan lekin bilinishi va qilinishi lozim bilish shakli?**

- a) Nazariya.
- b) Gipoteza.
- c) Muammo.
- d)) To'g'ri javob yo'q.

74. **Quyida berilgan qaysi oqim vakillari xar qanday bilimning xaqiqatlik mezonining insonga keltiraadigan foydasi bo'lishi kerak deb hisoblaydi?**

- a) Pozitivizm.
- b) Pragmatizm.
- c) Dogmatizm.
- d) To'g'ri javob yo'q.

75. **«Falsafa mohiyatni bilish ilmidir» degan fikr kimga tegishli?**

- a) Platon.
- b) Suqrot.
- c) Pifagor.
- d) Geraklit.

76. **Haqiqat uchun sofistlarga qarshi kurashda jon fido etgan qadimgi yunon faylasufi kim?**

- a) Pifagor.
- b) Platon.
- c) Suqrot.
- d) Demokrit.

77. **«Ko'p narsani bilish kishini aqlli qila olmaydi» deb kim aytgan?**

- a) Pifagor.
- b) Geraklit.
- c) Lukretsiy.
- d) Suqrot.

78. To'g'ri qo'yilmagan muammo yoki soxta muammo qanday oqibatlarni keltirib chiqaradi?

- a) Haqiqiy muammolarni echishdan chalg'itadi.
- b) Natijalarning yomonlashishiga olib keladi.
- c) Hech qanday ta'sir ko'rsatmaydi.
- d) To'g'ri javob yo'q.

79. Bilishning rivojlanish jarayonida ob'ektiv tarzda yuzaga keladigan, echimini topish muhim amaliy yoki nazariy ahamiyatga ega bo'lgan masala yoki masalalar majmuiga nima deb ataladi?

- a) Muammo
- b) Masala
- c) Gepoteza
- d) Dissertatsiya

80. Muammoli vaziyatning pirovard negizini nima hisoblanadi?

- a) Amaliyot hisoblanadi.
- b) Nazariya hisoblanadi.
- c) Ma'ruza hisoblanadi.
- d) Seminar hisoblanadi.

81. Mavjud faoliyat strategiyalari va o'tmish tajribasi insonga yuzaga kelgan qiyinchilikni bartaraf etish imkonini bermaydigan, mutlaqo Yangi strategiyani yaratish talab etiladigan vaziyat odatda nima deb ataladi?

- a) Muammoli vaziyat
- b) Ilmiy muammo
- c) Mushkul masala
- d) Muammoli masala

82. Muammo – nima?

- a) Bilish jarayonining rivojlanishi mobaynida ob'ektiv tarzda yuzaga keluvchi.
- b) Echimini topish muhim amaliy yoki nazariy ahamiyatga ega bo'lgan masala yoki masalalar majmuidir.
- c) A va B
- d) To'g'ri javob yo'q.

83. Maxsus metodlar bilan bir qatorda ko'pgina yoki hatto barcha fanlarda qo'llaniladigan metodlar qanday metodlar deb ataladi?

- a) Umumilmiy metodlar
- b) Umummilliy metodlar
- c) Yalpi metodlar
- d) Boshlang'ich metodlar

84. Predmetga doir muammolarda nimalar aks etadi

- a) O'rganilayotgan ob'ektlar aks etadi.
- b) Bilim olish va uni baholash usullari aks etadi.
- c) A va B
- d) To'g'ri javob yo'q.

85. Protseduraga doir muammolarda nimalar aks etadi?

- a) Bilim olish va uni baholash usullari aks etadi.
- b) O'rganilayotgan ob'ektlar aks etadi.
- c) A va B
- d) Hamma javoblar to'g'ri.

86. Dalil – bu.....

- a) Oqilonalik to'g'risidagi klassik qarashlarning inqirozidir.
- b) Ilmiy bilimning tavsifi, ham tadqiqot jarayonida olimlar xulq-atvori uslubi sifatida maydonga chiqadi.
- c) Bilim tamoyilial gipotetik xususiyatga ega, zero mutlaq haqiqatning tagiga etish iddaosi oqilona emas, degan g'oyani ilgari suradi.
- d) Bilimining tasdiqlangan boyligiga aylangan moddiy yoki ma'naviy dunyo hodisasi, biron-bir hodisa, xossa yoki munosabatni qayd etishdir..

87. Ochiq oqilonalikning evristik g'oyasi

- a) Nazariyani unga zid keluvchi empirik faktga ishora qilish orqali rad etish mumkinligini anglatadi.
- b) Tamoyili har qanday haqiqiy ilmiy nazariya falsifikatsiya uchun ochiqligini nazarda tutadi
- c) Fan falsafasi g'oyaviy oqimlarining barchasiga tatbiq etishga harakat qiladi.
- d) Fanning tadrijiy rivojlanishini, tahlil apparati, haqiqatni izlash jarayonini tushuntirish va asoslash usullari muttasil takomillashib borganligini aks ettiradi.

88. Dalil atamasining hozirda asosiy nechta ta'riflari mavjud?

- a) 2 xil
- b) 3 xil
- c) 4 xil.
- d) 5 xil.

89. Dalillarning tuzilishi necha xil?

- a) 2 xil
- b) 3 xil
- c) 4 xil.
- d) 5 xil.

90. Dalil tasodifiy narsalarni ham o'z ichiga oladimi?

- a) Xa
- b) Yo'q
- c) Ba'zan
- d) Balki

91. Borliqning ayni bir dalili bilishning qanlay amaliyotida anglab etilishi mumkin?

- a) Oddiy va ilmiy darajalarida
- b) San'at
- c) Publitsistika yoki yuridik
- d) Barcha javob to'g'ri

92. Turli usullar bilan aniqlanadigan har xil dalillarning ishonchlilik darajasi qanday bo'ladi?

- a) Xar xil
- b) Bir xil
- c) Bilmayman
- d) Barcha javob to'g'ri

93. Dalilning nechta tomoni mavjud?

- a) 2 ta
- b) 3 ta
- c) Bilmayman
- d) Barcha javob to'g'ri

94. Ilmiy dalil nazariy tizimga kiradi va ikki muhim xossaga ajraladi. bular qaysilar?

- a) Ishonchlilik
- b) Bir variantlilik
- c) A va B
- d) Turli variantlilik

95. Ilmiy dalil ishonchli kuzatish qanday mahsul turiga kiradi?

- a) Eksperiment mahsuli
- b) Nazariya mahsuli
- c) A va B
- d) To'g'ri javob yo'q

96. Talqin qilish dalilning muhim unsuri bo'lib, u necha xil shakllarda amalga oshiriladi

- a) 5 xil
- b) 6 xil
- c) 7 xil
- d) To'g'ri javob yo'q

97. Nima uchun axbarot-ob'ektiv reallikning muhim qismi hisoblanadi

- a) Axbarot o'zini saqlash, qayta ishlash, va ta'sir natijalaridan foydalanish uchun mo'ljallangan moddiy tizimlarda nomoyon bo'lganligi uchun
- b) Ob'ektiv borliqqa mos kelganligi uchun
- c) Obektiv borliqni o'zida ifodalaganligi uchun
- d) Barchasi to'g'ri.

98. Informatsion vaziyat nima.

- a) Butun axbarot jaroyoni maydonini ifoda etadi
- b) Ma'lum bir qoidalarni ifoda etadi
- c) Axbarotning o'zi
- d) A, B javoblar to'g'ri

99. Ilmiy axborot nima?

- a) Ilmiy axborot - ijtimoiy axborotning bilish faoliyatida foydalaniladigan alohida turi.
- b) Intuittsiyaga asoslangan bilish
- c) Tajriba asosida shakllangan ijod shakli
- d) Barcha javoblar noto'g'ri.

100. Axborotlashgan jamiyati kontseptsiyasi mualliflari

- a) E. Masuda, D. Martin, G. Molitor
- b) Suqrot, Aristotel
- c) O. Shpengler, N. Danilevskiy, A. Fergusson
- d) E. Masuda, N. Danilevskiy.

Glossariy

1.	Fan	Наука	Science	<p>Fan - ijtimoiy-madaniy hodisa sifatida insoniyatning dunyo haqida haqiqiy, aniq bilim olish va yaratishga bo'lgan muayyan ehtiyojiga javob tariqasida yuzaga kelgan va o'z mavjudlik jarayonida jamiyat hayotining barcha jabhalari rivojlanishiga ancha kuchli ta'sir ko'rsatadigan ijtimoiy shaklaridan biridir.</p> <p>Наука - особый вид познавательной деятельности, направленный на выработку новых, объективных, системаорганизованных знаний о действительности.</p> <p>Science - a special kind of cognitive activity, aimed at developing new, objective, system-organized knowledge of reality</p>
----	-----	-------	---------	---

2.	Ijodiy qobiliyat	Творчество	Creativity	<p>Ijodiy qobiliyat - insonlarga kerakli bo'lgan qandaydir yangilikni ochish yoki yaratish</p> <p>Творчество - конструктивная деятельность по созданию нового.</p> <p>Creativity is a constructive activity to create a new one</p>
3.	Epistemologiya	Эпистемология	Epistemology	<p>Epistemologiya - falsafiy-uslubiy tushuncha bo'lib, bilimning tuzulishi, asoslanishi va rivojlanishini o'rgnadi.</p> <p>Эпистемология - философско-методологическое учение, в котором исследуется знание как таковое, его строение, структура и развитие.</p> <p>Epistemology is a philosophical and methodological doctrine, in which knowledge as such, its structure and development is explored.</p>

4.	Adaptatsiya	Адаптация (в науке)	Adaptation (in science)	<p>Adaptatsiya (fanda) – ko'nikish, olamni aks ettirish (gnoseologik jihat) deb ifodalanadi.</p> <p>Адаптация (в науке) - особая форма отражения, процесс, устанавливающий динамическое равновесие между внутренней и внешней средой.</p> <p>Adaptation (in science) is a special form of reflection, a process that establishes a dynamic balance between the internal and external environment.</p>
5.	Kreatsinizm	Креационизм	Creationism	<p>Kreatsinizm - xudolar haqida diniy qarashlar.</p> <p>Креационизм - религиозное учение о сотворении мира Богом из ничего.</p> <p>Creationism is the religious doctrine of the creation of the world by God from nothing.</p>

6.	Verifikatsiya tamoyili	Верификация	Verification	<p>Verifikatsiya tamoyili – mohiyat-e'tibori bilan formal mantiqni yetarli asoslash tamoyilining o'xshashi.</p> <p>Верификация - логико-методологический процесс установления истинности научной гипотезы на основе эмпирических данных или теоретических положений.</p> <p>Verification is the logical-methodological process of establishing the truth of a scientific hypothesis on the basis of empirical data or theoretical propositions.</p>
7.	Gneseologiya	Гносеология	Gnoseology	<p>Gneseologiya – fan va falsafada bilish nazariyasi.</p> <p>Гносеология - теория познания в философии и науке.</p> <p>Gnoseology is the theory of knowledge in philosophy and science.</p>

8.	Metodologiya tushunchasi	Методология (в науке)	Methodology (in science)	<p>Metodologiya tushunchasi — faoliyatda qo'llaniladigan ma'lum usullar tizimi (fanda, siyosatda, san'atda va h.k) va tizim haqidagi ta'limot yoki metod nazariyasi.</p> <p>Metodologiya faqat metodlarni emas, balki tadqiqotni ta'minlovchi vositalarni ham o'rganadi.</p> <p>Методология (в науке) — совокупность методов, используемых в научном исследовании; учение о способах организации построения теоретической и практической деятельности ученого.</p> <p>Methodology (in science) - a set of methods used in scientific research; the doctrine of the methods</p>
----	--------------------------	-----------------------	--------------------------	---

				<p>organization and construction of the theoretical and practical activities of the scientist.</p>
9.	Falsifikasiya tamoyili	Фальсификация (филос)	Falsification (phylosophy)	<p>Falsifikasiya tamoyili—mazkur tamoyilga binoan, faqat inkor etish orqali tekshirib ko'rish imkoniyati mavjud bo'lgan bilimning ilmiy bilim bo'lishi mumkin.</p> <p>Фальсификация (филос) — концепция, устанавливающая ложность той или иной научной гипотезы на основе эмпирической или теоретической проверки на соответствие экспериментальным или теоретическим данным.</p> <p>Falsification (phylosophy) is a concept that establishes the falsity of a scientific hypothesis on the basis of an empirical</p>

				or theoretical test for compliance with experimental or theoretical data.
10.	Rim klubi	Римский клуб	The Club of Rome	<p>Rim klubi – nodavlat xalqaro tashkilot (1968 yilda asos solingan). Asosiy faoliyati atrof-muhitni muhofaza qilishning dolzarb muam-molariga qaratilgan.</p> <p>Римский клуб - международная неправительствен-ная организация (созд. в 1968 г.), основная деятель-ность которой направлена на исследование глобальных проблем с целью сохранения окружающей среды.</p> <p>The Club of Rome is an international non-governmental organization (founded in 1968), whose main activity is to study global problems in order to preserve the environment.</p>

11.	Para-digma	Парадигма	The paradigm	<p>Paradigma – ilmiy muammoni yechishda metodologik, aksiologik va nazariy tizim.</p> <p>Парадигма - система теоретических, методологических и аксиологических установок, принятых в качестве образца решения научных задач.</p> <p>The paradigm is a system of theoretical, methodological and axiological attitudes adopted as a model for solving scientific problems.</p>
12.	Dalil (yoki dalillar) ni aniqlash	Факт (науч.)	Fact (scientific)	<p>Dalil (yoki dalillar)ni aniqlash (yoki dalillar) - ilmiy tadqiqotning zaruriy sharti.</p> <p>Факт (науч.) - научное знание того, что уже доказано в качестве объективно-истинного и в своем содержании остается таковым всегда.</p>

				Fact (scientific) is a scientific knowledge of what has already been proven to be objectively true and in its content remains so always.
13.	Intuitsiya	Интуиция	Intuition	<p>Intuitsiya - haqiqatni mantiqiy dalillar yordamisiz, bevosita anglab etish qobiliyatidir.</p> <p>Интуиция - озарение, достижение нового знания непосредственным, не опирающимся на доказательство усмотрением ума.</p> <p>Intuition - is illumination, the attainment of new knowledge by an immediate, not based on evidence, discretion of the mind.</p>
14.	Bag'rikenglik	Толерантность	Tolerance	<p>Bag'rikenglik - dini, boshqalar e'tiqodi va fikrlariga chidash.</p> <p>Толерантность - терпимость к чужим мнениям, верованиям и религиям.</p>

				Tolerance is tolerance for other people's opinions, beliefs and religions
15.	Aksiomatika	Аксиоматика	Axiomatics	<p>Aksiomatika - ilmiy nazariya tuzish usuli. Bunda uning asosiga ayrim dastlabki qoidalar-aksiomalar qo'yiladi va nazariyaning qolgan barcha g'oyalari mana shu aksiomalardan sof mantiqiy yo'l bilan isbotlash orqali keltirib chiqariladi.</p> <p>Аксиоматика - способ построения теории, при котором некоторые истинные утверждения избираются в качестве исходных положений (аксиом).</p> <p>Axiomatics is a way of constructing a theory in which some true statements are selected as initial assumptions (axioms)</p>

16.	Sistemali yondashuv	Систематизация	Systematization	<p>Sistemali yondashuv - umumilmiy bilimning tarmoqlangan sohasi bo'lib, uning predmetiga reduksiya, yaxlitlik va kontreduksiyaning metodologik muammolari ham kiradi.</p> <p>Систематизация - приведение в систему элементов, связей и структур научных теорий, учений и т.д.</p> <p>Systematization - bringing into the system elements, connections and structures of scientific theories, teachings, etc.</p>
17.	Nazariya	Теория (науч.)	Theory (scientific)	<p>Nazariya - bu tabiat va jamiyat qonunlarining tushunishgagina emas, balki unga faol ta'sir etib aqliy asosda o'zgartirishlar kiritish haqidagi ilmiy g'oyalari to'plami.</p>

				<p>Теория (науч.) - форма организации научного знания, дающая целостное представление о закономерностях той или иной области действительности.</p> <p>Theory (scientific) is a form of organization of scientific knowledge, which gives a holistic view of the laws of this or that area of reality</p>
18.	Axborot	Информатизация	Informa-tization	<p>Axborot - ob'ektiv reallikning muhim qismini ifodalovchi tushuncha bo'lib, o'zini saqlash, qayta ishlash va ta'sir natijalari (izlari)dan foydalanish uchun mo'ljallangan moddiy tizimlarda namoyon bo'ladi.</p> <p>Информатизация - выдвижение в современном обществе на первый план информатики как важнейшего средства развития науки и техники.</p>

				Informatization - the advancement of informatics in the modern society as the most important means of developing science and technology
19.	Ling- vistika	Лингвис- тика	Linguistics	Lingvistika - tilshunoslik, haqidagi bilimlar. Лингвистика - языковедение, языкознание, учение о языке. Linguistics - linguistics, linguistics, doctrine of language
20.	Intellek- tual elita	Интеллект	Intelligence	Intellektual elita - ziyolilarning tug'ma emas, balki funktional tipi. U o'z zimmasiga yuklangan jamiyatning va ma'naviy intellektual rivojlanishini ta'minlash funktsiyasi bilan bog'liq. Intellektual elitaga eng mansublikning eng diqqatga sazovor ko'rsatkichi yoki kashfiyot

				ta'limotga stixiyali tarzda uning muallifi nomi berilishidir. Интеллект - система познавательных способностей индивида, проявляющаяся в способностях быстро и легко приобретать новые знания и умения, в способностях найти выход из нестандартной ситуации и т.п. Intelligence is the system of cognitive abilities of an individual, manifested in the ability to quickly and easily acquire new knowledge and skills, in the ability to find a way out of an unconventional situation, etc
21.	Interiori- zasiya	Интер- претация	Interpreta- tion	Interiorizasiya - insonning ijtimoiy- kommunikativ jarayonlarda moddiylashgan ijtimoiy (shu jumladan ilmiy) axborotni anglab

				<p>etishi.</p> <p>Интерпретация - толкование, раскрытие смысла чего-либо, разъяснение того или иного понятия, текста, научного труда и др.</p> <p>Interpretation is the interpretation, the disclosure of the meaning of something, the clarification of a particular concept, text, scientific work, etc</p>
22.	Falsafiy fanlar	Философия науки	Philosophy of science	<p>Falsafiy fanlar - ontologiya, gnoseologiya, ilmiy bilishda metodologik yondashuv.</p> <p>Философия науки - совокупность философских идей, посредством которых обосновываются онтологические, гносеологические и методологические принципы научного познания.</p> <p>Philosophy of science - a set of philosophical ideas,</p>

				<p>through which the ontological, epistemological and methodological principles of scientific knowledge are grounded</p>
23.	Tanqidiy fikrlash	Критическое мышление	Critical thinking	<p>Tanqidiy fikrlash - turli qarashlar asosida faol fikrlash, taqqoslash, muqobil yondashuv asosida ilmiy xulosalash.</p> <p>Критическое мышление - процесс активного рассмотрения научных идей с различных точек зрения, в сравнении и сопоставлении их со всеми возможными альтернативными подходами.</p> <p>Critical thinking is the process of actively examining scientific ideas from different points of view, comparing them and comparing them with all possible alternative approaches.</p>

24.	«Innovatsiya»	Инновация	Innovatsiya	«Innovatsiya» so'zi ingliz tilidan kelib chiqqan, uning tarjimasi Yangilanish, o'zgartirish, Yangilik kiritish degan ma'noni bildiradi.
25.	Metod (yunon . methods — usul)	Методика	Method	Metod (yunon. methods — usul) - keng ma'noda yo'l, ijodiy faoliyatning har qanday shakli kabi ma'nolarni anglatadi. Metod u yoki bu shaklda ma'lum qoida, tartib, usul, harakat va bilim mezonlarining yig'indisi hamdir. Методика - совокупность способов целесообразного проведения какой-либо работы. Method - a set of ways to expediently carry out any work
26.	Ilmiy muammo	Научная проблема	The scientific problem	Ilmiy muammo - bilishning rivojlanish jarayonida ob'ektiv tarzda yuzaga keladigan, Yechimini topish muhim amaliy yoki

				nazariy ahamiyatga ega bo'lgan masala yoki masalalar majmui. Научная проблема - сложный теоретический вопрос, требующий разрешения на основе творческого поиска. The scientific problem is a complex theoretical issue, requiring authorization based on creative search.
27.	Ijodiy qobiliyat	Творческое мышление	Creative thinking	Ijodiy qobiliyat - insonlarga kerakli bo'lgan qandaydir Yangilikni ochish yoki yaratish Творческое мышление - конструктивная деятельность мозга (мышления) человека по созданию нового. Creative thinking is the constructive activity of the human brain (thinking) in creating a new one.

28.	Eksperiment (ilmiy)	Эксперимент (науч.)	Experiment (scientific)	<p>Eksperiment (ilmiy) – empirik bilish orqali ob'ektning Yangi xususiyatlarini ochib berish.</p> <p>Эксперимент (науч.) - метод эмпирического познания, при помощи которого получают знание относительно связей между явлениями и объектами или обнаруживают их новые свойства.</p> <p>Experiment (scientific) is a method of empirical cognition, by means of which one obtains knowledge about the connections between phenomena and objects or discovers their new properties</p>
29.	Ekstereorizatsiya	Экстреоризация	Extrusion	<p>Ekstereorizatsiya – Yangi axborot yaratish borasidagi faoliyat.</p> <p>Экстреоризация – деятельность создания новой научная информация</p>

				Extrusion - the activity of creating new scientific information
30.	Superintellektual elita	Суперинтеллектуальная элита	Superintellektual elite	<p>Superintellektual elita – Nobel mukofoti sovrindorlari.</p> <p>Суперинтеллектуальная элита – лауреаты Нобелевской премии</p> <p>Superintellectual elite - Nobel Prize laureates</p>

MUNDARIJA

Kirish.....	3
Ilmiy tadqiqot metodologiyasi fanidan pedagogik texnologiyalarga asoslangan amaliy mashg'ulotni o'tishga asosiy talablar	6
1-seminar mashg'uloti. Fan va uning jamiyatdagi o'rni	9
2-seminar mashg'uloti. Ijod va ilmiy tadqiqotning bilish mahsuli	20
3-seminar mashg'uloti. Ilmiy tadqiqotning namoyon bo'lish jihatlari. Ilmiy tadqiqotning namoyon bo'lish shakllari	27
4-seminar mashg'uloti. Ilmiy tadqiqot tiplari	39
5-seminar mashg'uloti. Dalil – ilmiy muammoning echish omili	48
6-seminar mashg'uloti. Ilmiy maktab, metod va metodologik yondashuvlar. Intellektual mulk huquqi: innovatsiya va novatsilar, kashfiyot va ixtiro, intellektual mulk va patent tushunchalarining mutanosibliigi	57
7-seminar mashg'uloti. Oqilonalik va ilmiy tadqiqot metodologiyasi uyg'unligi.....	69
8-seminar mashg'uloti. Muammo va muammoli vaziyat ilmiy tadqiqotning boshlang'ich asosi. Ijod jarayonida ilmiy izlanishlarning ahamiyati	77
9-seminar mashg'uloti. Ilmiy tadqiqotda axborot va axborot texnologiyalaridan foydalanish masalalari.....	87
10-seminar mashg'uloti. Ilmiy tadqiqot metodida tushunish va tushuntirishning ahamiyati. Ilmiy tadqiqotda intuitsiyaning roli	98
11-seminar mashg'uloti. Ilmiy tadqiqotda intuitsiyaning roli....	107
12-seminar mashg'uloti. Olimning professional va ijtimoiy mas'uliyati.....	115
13-seminar mashg'uloti. Ilmiy informatsiyani izlash, jamlash va qayta ishlash. Ilmiy ishlar va ilmiy ishni yozish.....	123
14-seminar mashg'uloti. Ilmiy ishlarni badiiy jihatdan rasmiylashtirish va himoya qilish.....	132
15-seminar mashg'uloti. Ilmiy grant. Uni tayyorlash metodologiyasi.....	148
Testlar.....	154
Glossariy.....	172

ОГЛАВЛЕНИЕ

Введение.....	3
Основные требования к практическим занятиям в области методологии исследований на основе педагогических технологий	6
2-семинарское занятие. Наука и ее место в обществе	9
3-семинарское занятие. Продукт познания творчества и научных исследованиях	20
4-семинарское занятие. Проявления научного исследования. Формы научных исследований	27
5-семинарское занятие. Виды научных исследований	39
6-семинарское занятие. Доказательства - фактор в решении научной проблемы	48
7-семинарское занятие. Научная школа, методы и методологические подходы. Право интеллектуальной собственности: баланс между концепциями инноваций и инноваций, открытий и изобретений, интеллектуальной собственности и патентов.....	57
8-семинарское занятие. Сочетание рациональности и методологии исследования.....	69
9-семинарское занятие. Проблемы и проблемные ситуации являются отправной точкой для научных исследований.....	77
Значение научных исследований в творческом процессе.....	77
10-семинарское занятие. Вопросы использования информации и информационных технологий в научных исследованиях	87
11-семинарское занятие. Важность понимания и объяснения в методе научного исследования. Роль интуиции в научных исследованиях.....	98
12-семинарское занятие. Роль интуиции в научных исследованиях.....	107
13-семинарское занятие. Профессиональная и социальная ответственность ученого	115
13-семинарское занятие. Поиск, сбор и обработка научной информации. Научные статьи и написание диссертаций.....	123
14-семинарское занятие. Художественное оформление и защита научных работ.....	132

15-семинарское занятие. Научный грант. Методика его подготовки	148
Тесты	154
Глоссарий	172

CONTENTS

Introduction	3
Basic requirements for practical training in the field of research methodology based on pedagogical technologies	6
2-seminar lesson. Science and its place in society	9
3-seminar lesson. The product of cognition of creativity and scientific research	20
4-seminar lesson. Manifestations of scientific research. Forms of scientific research	27
5-seminar lesson. Types of scientific research.....	39
6-seminar lesson. Evidence is a factor in solving a scientific problem.....	48
7-seminar lesson. Scientific school, methods and methodological approaches. Intellectual Property Law: Balancing the Concepts of Innovation and Innovation, Discoveries and Inventions, Intellectual Property and Patents.....	57
8-seminar lesson. Combination of rationality and research methodology.....	69
9-seminar lesson. Problems and problem situations are the starting point for scientific research. The value of scientific research in the creative process	77
10-seminar lesson. Issues of using information and information technologies in scientific research.....	87
11-seminar lesson. The importance of understanding and explanation in the method of scientific research. The role of intuition in scientific research.....	98
12-seminar lesson. The role of intuition in scientific research ...	107
13-seminar lesson. Professional and social responsibility of a scientist.....	115
13-seminar lesson. Search, collection and processing of scientific information. Scientific articles and writing dissertations.....	123
14-seminar lesson. Decoration and defense of scientific works .	132
15-seminar lesson. Scientific grant. The method of its preparation	148
Tests	154
Glossary.....	172

Xo'janova Tamara Jo'rayevna
"ILMIY TADQIQOT METODOLOGIYASI"

Uslubiy qo'llanma

Muharrir: G. Rahimova
Tex.muharrir: Sh. Abduraximov
Musahhih: Z. Usmanova

© "Samarqand davlat chet tillar instituti" nashriyoti,
140104, Samarqand sh., Bo'stonsaroy ko'chasi, 93.

ISBN 978-9943-7000-1-7

Nashriyot tasdiqnomasi:
№ 1243-7560-5999-432c-2125-1811-8655
Bosishga ruxsat etildi: 30.11.2021-yil.
Ofset bosma qog'ozi. Qog'oz bichimi 60x84 ^{1/16}
Times garniturasini. Ofset bosma usuli.
Hisob nashriyot tabog'i 13,2: Shartli bosma tabog'i
9,6. Adadi 100 nusxa. Buyurtma raqami 23.

SamDCHTI nashr-matbaa markazida chop etildi
Manzil: Samarqand sh., Bo'stonsaroy ko'chasi, 93

Xo'janova Tamara Jo'rayevna - 1973-yilda Surxondaryo viloyati Sherobod tumanida tavallud topgan. 2009-yilda Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universitetining tarix fakulteti milliy g'oya: ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi yo'nalishining bakalavriat bosqichini imtiyozli tamomlagan.

2010-2012-yillarda Nizomiy nomidagi TDPUda ma'naviyat asoslari mutaxassisligi bo'yicha tahsil olgan. 2012-2020-yillarda Termiz davlat uiversitetida "Ma'naviyat asoslari" va "Dinshunoslik" fanidan dars bergan. 2021-yilda falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) ilmiy darajasini oldi.

Hozirgi kunda Denov tadbirkorlik va pedagogika institutining "Tarix va falsafa" kafedrasida dotsent vazifasini bajaruvchi lavozimida ishlab kelmoqda. Muallifning 100 dan ortiq ilmiy maqola va tezislar respublika hamda xalqaro jurnallarda chop etilgan.

ISBN 978-9943-7000-1-7

9 789943 700017